

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EKOTURİZM REHBERLİĞİ ANA BİLİM DALI
EKOTURİZM REHBERLİĞİ BİLİM DALI

**İSTANBUL'DAKİ ADALARDA EKOTURİZM
POTANSİYELİ**

ESMA SOLAK
20812601001

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Doç. Dr. Abdurrahman DİNÇ

KONYA – 2023

T.C.

**NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EKOTURİZM REHBERLİĞİ ANA BİLİM DALI
EKOTURİZM REHBERLİĞİ BİLİM DALI**

**İSTANBUL'DAKİ ADALARDA EKOTURİZM
POTANSİYELİ**

**ESMA SOLAK
20812601001**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**DANIŞMAN
Doç. Dr. Abdurrahman DİNÇ**

KONYA- 2023

	TC. T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü	
---	---	---

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin	Adı Soyadı	Esmâ SOLAK
	Numarası	20812601001
	Ana Bilim /	Ekoturizm Rehberliği
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tez	Doç. Dr. Abdurrahman DİNÇ
	Tezin Adı	İstanbul'daki Adalarda Ekoturizm Potansiyeli

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan İstanbul'daki Adalarda Ekoturizm Potansiyeli başlıklı bu çalışma 04/07/2023 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

	Danışman ve Üyeler		
	Unvanı	Adı ve Soyadı	İmza
	Doç.Dr.	Abdurrahman DİNÇ	
	Doç.Dr.	Murat KOÇYİĞİT	
	Doç.Dr.	F. Atıl BİLGE	

	TC. T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü	
---	---	---

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Öğrencinin	Adı Soyadı	Esmâ SOLAK
	Numarası	20812601001
	Ana Bilim /	Ekoturizm Rehberliği
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tez	Doç. Dr. Abdurrahman DİNÇ
	Tezin Adı	İstanbul'daki Adalarda Ekoturizm Potansiyeli

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm

Esmâ SOLAK

	TC. T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü	
---	---	---

ÖZET

Öğrencinin	Adı Soyadı	Esmâ SOLAK
	Numarası	20812601001
	Ana Bilim /	Ekoturizm Rehberliği
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tez	Doç. Dr. Abdurrahman DİNÇ
	Tezin Adı	İstanbul'daki Adalarda Ekoturizm Potansiyeli

Adalar, çevresine göre benzersiz özellikler sergileyen ve etrafı sularla çevrili fiziksel alanlardır. Sınırlı fiziksel özelliklere ek olarak, sosyal olarak içine kapanık, bağımsız; içsel ve dışsal olarak iletişim kurmakta zorlanan kara parçaları olarak görülmektedir. İstanbul Adalar ilçesi 9 adadan oluşan sadece 5 adasında yerleşim olan doğal görünümü bozulmamış ve kendilerine özgü gerek günlük turizm gerekse kültür turizmi bağlamında ilgi çeken Türkiye'nin önemli adalarıdır. Bu çalışma İstanbul'daki adalarda ekoturizm potansiyelini belirlemek amacı ile yapılmıştır. Bu amaç doğrultusunda doğal turizm değerlerinin yanı sıra geleneksel yaşam tarzını, kültürel ve sosyal değerlerini de göz önünde tutan kültürel turizm değerleri ile birlikte stratejik turizm planlamasının yapılmasına ve mutlak koruma esasının turizm gayesine göre geliştirilmesine imkân tanıyan bir model olarak ortaya çıkmıştır. Çalışmanın başlangıcında, ekoturizm ve bileşenleri tanımlanmıştır. Çalışmanın ikinci

bölümünde çalışma yönteminde bahsedilerek, Adalar ilçesinin tarihi ve coğrafi özelliklerine değinilerek ilçe ulaşım imkanlarına, iklim ve bitki örtüsüne yer verilmiştir. Çalışmanın üçüncü bölümünde, bölgenin ekoturizm bileşenlerinin ortaya çıkması adına bölgedeki adaların turizm potansiyeline doğal turizm özelliklerine kültürel turizm değerlerine yer verilmiştir; Son aşamada ise, tez kapsamında, doğal ve kültürel ekoturizm değerlendirmesi yapıldıktan sonra, adalarda sürdürülebilir turizm temeline dayanan koruma ve kullanıma yönelik hedefler ve öneriler ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: İstanbul adalar, Ekoturizm, Doğal turizm, Kültürel turizm

 <p>KONYA</p>	<p>TC. T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü</p>	 <p>SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ</p>
--	--	--

ABSTRACTS

Öğrencinin	Adı Soyadı	Esmâ SOLAK
	Numarası	20812601001
	Ana Bilim /	Ekoturizm Rehberliği
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tez	Doç. Dr. Abdurrahman DİNÇ
	Tezin Adı	İstanbul'daki Adalarda Ekoturizm Potansiyeli

Islands are physical areas that exhibit unique characteristics compared to their surroundings and are surrounded by water. In addition to their limited physical characteristics, they are socially withdrawn, independent, and are seen as landmasses that have difficulty communicating internally and externally. Istanbul Adalar District is one of the important islands of Turkey, which has a settlement on only 5 islands consisting of 9 islands, with its natural appearance intact and attracting attention in the context of both daily tourism and cultural tourism. This study was carried out with the aim of determining the eco-tourism potential of the islands district. In line with this purpose, it emerges as a model that allows strategic tourism planning to be made and the absolute protection principle to be developed according to the purpose of tourism, together with cultural tourism values that take into account traditional

lifestyle, cultural and social values as well as natural tourism values. At the beginning of the study, ecotourism and its components were defined. In the second part of the study, the study method is mentioned, the historical and geographical features of the Adalar district are mentioned, and the transportation opportunities, climate and vegetation of the district are included. In the third part of the study, in order to reveal the ecotourism components of the region, the tourism potential of the islands in the region, their natural tourism characteristics, and cultural tourism values are included; In the last stage, within the scope of the thesis, after the evaluation of natural and cultural ecotourism, targets and suggestions for conservation and use based on sustainable tourism in the islands were put forward.

Keywords: Istanbul islands, Ecotourism, Natural tourism, Cultural Tourism

İÇİNDEKİLER

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU	i
BİLİMSEL ETİK SAYFASI.....	ii
ÖZET	iii
ABSTRACTS	v
İÇİNDEKİLER	vii
HARİTALAR LİSTESİ	xiii
ÖNSÖZ	xiv
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM**EKOTURİZMİN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ**

1.1.Bir Sürdürülebilir Turizm Çeşidi Olarak Ekoturizm	4
1.1.1.Ekoturizm Kavramı ve Gelişimi	5
1.1.2.Ekoturizmin Amaçları ve İlkeleri	9
1.1.3. Ekoturizmin Bileşenleri	11
1.1.3.1.Doğa Temelli Bileşen	11
1.1.3.2.Sürdürülebilir Bileşen	13
1.1.3.3.Eğitim Bileşeni	14
1.2. Ekoturizmin Etkileri	15
1.2.1. Ekonomik Etkiler	16

1.2.2.Çevresel Etkiler.....	16
1.2.3.Sosyal Etkiler	17
1.3. Ekoturizm Faaliyetleri	18
1.3.1. Kuş Gözlemciliği.....	19
1.3.2.Yaban Hayatı Gözlemeleme	19
1.3.3. Trekking / Doğa Yürüyüşü	20
1.3.4. Kamp ve Karavan Turizmi	20
1.3.5. Su Altı Dalış Turizmi	20
1.3.6.Akarsu Su Sporları	21
1.3.7. Sportif Olta Balıkçılığı.....	21
1.3.8. Yayla Turizmi.....	21
1.3.9. Mağara Turizmi	22
1.3.10. Av Turizmi.....	22
1.3.11. Bisiklet Turizmi	23
1.3.12. Kültür turizmi	24
1.4.Türkiye’de Ekoturizmin Yeri.....	25
1.5. Dünyada Ekoturizm	28

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Konusu.....	29
-------------------------------	----

2.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi	29
2.3. Araştırmanın Evren ve Örneklemi	30
2.4. Araştırmanın Modeli	30

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÇALIŞMA ALANININ ÖZELLİKLERİ

3.1. İstanbul Adalar Coğrafi Konumu	31
3.2. Altyapı ve Ulaşım	33
3.3. İstanbul Adalar Kısa Tarihi	34
3.4. İklim Özellikleri ve Bitki Örtüsü	39

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ADALARDAKİ EKOTURİZM TÜRLERİ

4.1. İstanbul Adalarda Turizm	43
4.2. İstanbul Adalar Sürdürülebilir Ekoturizm Faaliyetleri	44
4.2.1. Büyükada Ekoturizm Faaliyetleri	44
4.2.1.1. Büyükadada Kültür Ekoturizm Faaliyetleri	45
4.2.1.2. Büyükada'da Kuş Gözlemciliği	50
4.2.1.3. Büyükada da Trekking / Doğa Yürüyüşü/ Su sporları	56
4.2.2. Heybeli Ada Ekoturizm Faaliyetleri	59
4.2.2.1. Heybeli Ada Kültür Ekoturizm Faaliyetleri	60
4.2.2.2. Heybeli Ada Kuş Gözlemciliği Faaliyetleri	63

4.2.2.3. Heybeli Ada'da Trekking / Doğa Yürüyüşü / Su sporları Ekoturizm Faaliyetleri	65
4.2.3. Burgaz Ada Ekoturizm Faaliyetleri	66
4.2.3.1. Burgaz Ada Kültür Turizm Faaliyetleri.....	67
4.2.3.2. Burgaz Ada da Trekking / Doğa Yürüyüşü/ Su sporları Ekoturizm Faaliyetleri	71
4.2.4. Diğer Adalar ve Ekoturizm Faaliyetleri.....	72
4.2.4.1. Kınalı Ada	72
4.2.4.2. Küçük Adalar (Sedef adası, Kaşık adası, Yassı ada, Sivri ada).....	74
4.3. Adalar Konaklama Potansiyeli ve Ada İçi Ulaşım	79
4.4. Adaların Tanıtımı Kapsamında Düzenlenen Faaliyetler	83
4.5. Turizm Faaliyetleri Sonucunda Adalarda Oluşan Sorunlar	85
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	88
KAYNAKÇA.....	93

RESİMLER LİSTESİ

Resim 3.1. İstanbul Adalar	31
Resim 3.2. Adalar'ın Genel Görünüşü	32
Resim 3.3. Büyükada Kızılçam Ormanlar	41
Resim 3.4. Kınalı Ada Orman Formasyonu	41
Resim 4.1. Büyükada Görünüm.....	45
Resim 4.2. Rıza Derviş Köşkü.....	46
Resim 4.3 Büyükada Arkeolojik Kalıntılar	47
Resim 4.4. Aya Yorgi Kilisesi	48
Resim 4.5. Reşat Nuri Güntekin Evi.....	50
Resim 4.6. Ekoturizm Yolu Projesi	57
Resim 4.7. Heybeli Ada Görünümü.....	59
Resim 4.8. Aziz Nikola Rum Ortodoks Kilisesi	62
Resim 4.9. Heybeli Ada Beth Yaakov Sinagogu ve Bahriye Lisesi	62
Resim 4.10. Heybeli Ada İnönü Köşkü ve Perili Köşk	63
Resim 4.11. Burgaz Ada'dan Bir Görünüm.	67
Resim 4.12. Burgaz Ada Arkeolojik Kalıntılar	68
Resim 4.13. Burgaz Ada Aya Yani Kilisesi	69
Resim 4.14. Burgaz Ada Aya Vakfı ve Aya Yani Kilisesi.....	70
Resim 4.15. Burgaz Ada Sait Faik Abası Yanık Evi	71

Resim 4.16. Kocayemiş ağacı Burgaz Ada	72
Resim 4.17. Kınalı Ada'dan Bir Görünüm.....	73
Resim 4.18. Sedef Adası Görünüm	76
Resim 4.19. Sivri Ada görünüm	79
Resim 4.20. Yassı Ada görünüm	77
Resim 4.21. Büyükada Otel Görünüm.....	81
Resim 4.22. Elektrikli Fayton ve Bisiklet Görünüm	82
Resim 4.23. Adalar Müzesi - Sürgün Kayıkları ve Adalar'da Seyrüsefer sergileri açılışından	84

HARİTALAR LİSTESİ

Harita 4.1. Büyükada Tarih.....	49
Harita 4.2. Büyükada kuş gözlem noktaları.....	55
Harita 4.3. Büyükada'da Trekking / Doğa Yürüyüşü/ Su sporları Ekoturizm Alanları	58

ÖNSÖZ

Bu çalışma akademik hayata bir katkı sağlamak amacı taşısa da topuklu ayakkabısının tıkırtısını bir kenara bırakan şehirli bir kadının doğaya kazandırılma hikâyesidir.

Her şey bir bahar sabahı pandemi umutsuzluğunda başladı. “Ne yapmalıyım?” sorusuna cevap ararken elini uzatan “O adam” yeni bir pencere araladı hayatıma. Turizmin her şey dahil oteller dışında bir yüzü daha olduğunu gösterdi. Topuklu ayakkabılar bir kenara atıldı, sonra çıplak ayak toprağa basmanın, kuşların ahenkli sesiyle mest olmanın, ağaçtan meyve yemenin ve bol oksijen almanın zevkine varıldı. Doğanın kendi melodisi varmış hem de öyle güzelmiş ki insanın ortaya çıkardığı seslerin bir gürültüden ibaret olduğu anlaşılmış ve Tanrı’ya olan hayranlık bir kat daha artmış. Ne diyordu Yunus Emre “Yaradılanı sevdim Yaradandan ötürü.” o güne kadar yaratılanları sadece insan olarak gören biri için toprağın, havanın, suyun, yaprağın canı dile gelmiş. Bu sebeptendir ki danışman hocam Doç. Dr. Abdurrahman DİNÇ’e yani o adama ağız dolu dolu teşekkür etmek istiyorum. Bu süreçte bana yaptığı rehberlik çok kıymetliydi.

Çalışmanın konusu olan İstanbul Adaları Türkiye’de en sevdiğim bölge olması sebebiyle ayrıca bir önem taşımaktadır. İstanbul Adaları 9 adadan oluşmakta coğrafi olarak dışarıyla olan bağının zayıf olmasından dolayı kendine has kültürü bulunmaktadır. Adaların tarihi olaylara tanıklık etmesi, önemli sanatçı ve siyasetçilere ev sahipliği yapmış olması turizm değerini artırmaktadır. Çalışma içerisinde hem bu kültürel değerlere hem de eşsiz doğasına yer verilmiştir. Çalışmada İstanbul Adalar’ın ekoturizm faaliyetleri açısından zengin bir potansiyele sahip olduğu ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Bu anlamda akademik yazına bir nebze de olsa katkıda bulunabilmek benim için bir onurdur.

Saha çalışmalarımnda her zaman yanımda olan, benden hiç desteğini esirgemeyen dostum Selma YAY’a minnettarım. Yüksek lisans sürecimde tüm zorluklarıma anlayışla yaklaşan, manevi desteğini esirgemeyen eşim Alper SOLAK'a teşekkürü bir borç bilirim.

GİRİŞ

Adalar, fiziksel açıdan başlı başına karakteristik özellikler sergileyen oluşumlardır. Sahip oldukları sınırlı fiziksel özelliklerinin yanı sıra sosyal açıdan, dışarı kapalı, kendiyile sınırlandırılmış, iç ve dış etkileşimlerde güçlüklerin olduğu kara parçalarıdır. Adaların fiziksel çevre olarak çekiciliklerinden ötürü, üzerlerinde turizmin etkisi sürekli olmuştur ve olacaktır. Adaların turizm amaçlı tercih edilmelerinin nedenleri; en genel anlamda, içe dönük, tekil fiziksel çevreler olmaları, geleneksel turizm aktivitelerine olanak sağlamaları, kentlerin baskın imajlarının yerini bu alanlarda doğal etkilere bırakması ve ada halkının yaşam tarzları olarak sıralanabilir. Çevre ve turizm arasında karşılıklı güçlü bir etkileşim bulunmaktadır. Doğal ve kültürel çevre, turizmi etkilemekte, aynı şekilde turizmin de çevreye baskı ve etkileri olmaktadır. Bu çalışmada, adaların doğal ve kültürel değerleri ile turizmin karşılıklı etkileri değerlendirilip, uygulamaya yönelik somut çözüm ve öneriler ile alınması gereken önlemler ortaya konmaktadır. Seyahat etme olgusu, bilinmeyi tanıma ve keşfetme duygusu insanoğlunun geçmişten günümüze ulaşan sosyal bir aktivitesidir. WTO (Dünya Turizm Örgütü) 2020 yılına kadar 1.6 milyar kişinin uluslararası seyahatte bulunacağını öngörmektedir. Bu artışın ortaya koyduğu bir başka değişim, geçmişe oranla seyahat eden insanların daha çok bu amaçla macera, doğayı tanıma, farklı kültürler tanıma gibi arayışlara da yönelmiş olmalarıdır. Bir yörenin turizm potansiyelinin varlığını ortaya koymak için turizm bileşenlerinin iyi bir şekilde analiz edilmesi gerekmektedir. Turizm için hangi faaliyetlerin geliştirilip geliştirilemeyeceği o yörenin karakteristik özellikleri tam olarak ortaya konularak belirlenebilmektedir. Aksi takdirde doğal ve kültürel çevre üzerinde tahribatlar meydana gelecektir. Bir yörenin turizme açılması öneriliyorsa uygulanması düşünülen turizm tipinin uygunluğu ve sürdürülebilirliği çok önemli bir odak noktası olarak ortaya çıkmaktadır.

Marmara Denizi'nin kuzeydoğusunda yer alan İstanbul Adaları dokuz adadan oluşmaktadır. Bu adalar; Büyükada, Sedef Adası, Heybeli Ada, Burgaz Ada, Kaşık Adası, Kınalı Ada, Sivri Ada, Yassı Ada ve Balıkçı Adası'dır (Tavşan Adası). İstanbul Adalar'ı, Marmara Bölgesi'nin kuzeyinde, İstanbul'un güneyinde 40° 55' ve

41° 0' kuzey enlemleri 29° 5' ve 29° 13' doğu boylamları arasında yer almaktadır. Güneydoğu- kuzeybatı yönünde Kocaeli Yarımadası'na paralel olarak dizilmiş olan İstanbul Adalar'ı Marmara Denizi'nin kuzeyinde, İstanbul Boğazı girişinin yaklaşık olarak 15 km kadar güneydoğusunda bulunmaktadır. Adaların toplam yüz ölçümü 11,96 km², toplam kıyı uzunluğu ise 44,5 km'dir. Büyüklük bakımından adalar arasında en büyük yüz ölçüme sahip ada 565 ha. alan ile Büyükada'dır. Büyükada'yı sırası ile (265 ha.) Heybeli Ada, Burgaz Ada (156 ha.), Kınalı Ada (142 ha.), Sedef Adası (36 ha.), Yassı Ada (11 ha.), Sivri Ada (9 ha.), Kaşık Adası (7 ha.) ve 5 ha. alan ile en küçük ada olan Balıkçı Adası takip etmektedir. Keşiş Adaları, Evliya Adaları, Ruh Adaları, Cin Adaları, Halka Adaları, Kızıl Adalar ve Prens Adaları olarak da isimlendirilen kültür ve tarih mozaiği olan İstanbul Adaları, yaklaşık iki bin yıllık bir geçmişe sahip olup, İstanbul Büyükşehir Belediye sınırları içerisindeki on dokuz ilçeden birisidir (Erdenen, 1962).

Adalar tarihte Pagan Doğu Roma, Hristiyan Doğu Roma ve Osmanlı İmparatorluğu medeniyetlerinin hâkimiyetinde kalmıştır (Shlumberger, 1996). M.Ö. 298 yıllarında Büyükada'dan Pityodes yani çamlık; Heybeli Ada'dan Kalkitis ve Kınalı Ada'dan Prote olarak bahsedilmektedir (Mamboury, 1943). Antik dönemlerde Adalar'da küçük yerleşim alanları olduğu düşünölmekte olup bu konuda yeterli arkeolojik kazı yapılmamıştır (Akpınar, 1984). Adalar ile ilgili en eski bilgi M.Ö. 298 yılındadır. Büyük İskender'in komutanlarından Antigonos'un oğlu Burgaz Ada'yı ele geçirmiş ve tepeye de bir kale yaptırmıştır (Tuğlacı 1995; Türker, 2007). Burgaz Ada'da Romalılar'a ait M.Ö. 311 tarihli bir mezar taşının bulunması ve Büyükada'da M.Ö. 359- 336 yıllarına ait bir definenin bulunması buralarda antik çağlarda yerleşim alanlarının bulunduğunu göstermektedir (Gülen, 1985).

Heybeli Ada, geçmişte çıkarılan bakır madenlerine atfen "halki" yani bakır adası olarak anılmış, daha sonra Osmanlı İmparatorluğu döneminde tepelerinin şeklinin heybeye benzetilmesi nedeni ile Heybeli Ada olarak adlandırılmıştır. Kınalı Ada, İstanbul'dan gelişe göre ilk ada olması nedeni ile "Proti" yani birinci ismiyle anılmış, daha sonra toprağının kıızıl renginden dolayı Kınalı Ada olarak isimlendirilmiştir. Burgaz Ada, Bizans döneminde, üzerindeki bir tepede bulunan

kale nedeniyle kule anlamına gelen “Pyrgos” olarak anılmıştır. Türkler tarafından telaffuz değişikliği ile bu isim Burgaz’a dönüşmüştür. İstanbul Adaları’nın en büyüğü olan Büyükada ise Rumca büyük anlamına gelen “Megalo” ve sürgün edilen hanedan üyelerinden ismini alarak Rumca prens anlamına gelen “Prinkipo” olarak anılmıştır (Freely, 2007; Janin, 1975).

İstanbul Adaları, Fatih Sultan Mehmet’in amirallerinden Baltaoğlu Süleyman Bey tarafından, 1453 yılında fethedilmiştir. Fetihden sonraki ilk yıllarda, buradaki manastırlar boşaltılmış fakat zamanla keşişler manastırlara tekrar geri dönmüşler ve el yazması ile çoğalttıkları dini kitaplar sayesinde geçimlerini sağlamışlardır (Erdenen, 1962). XVIII. yüzyılda pazar kayıkları ile ulaşımın sağlandığı günlerde, Fransızlar, yazları Adaları sayfiye yeri olarak kullanmışlardır. Adalar’da Akdeniz ikliminin karakteristik bitki toplulukları olan kızılçam ve maki türleri geniş yer kaplamaktadır. Adalar’da iğne yapraklı orman, maki ve garig formasyonları hâkimdir (Günel, 1998)

Yüksek lisans tezi olarak hazırlanan bu çalışmanın asıl amacı İstanbul’daki Adalar’da ekoturizm faaliyetlerini ele alıp analiz etmektir. Bu doğrultuda Marmara Bölgesi’nde yer alan İstanbul Adaları’nın turizm faaliyetlerinin incelenmesi amaçlanmış ve bu kapsamda; yüksek lisans çalışmasının birinci bölümünde ekoturizm kavramı değerlendirilmiş turizm çeşitleri kavramsal açıdan tanımlamalara yer verilmiştir. Tezin ikinci bölümünde Adalar’ın coğrafi konumu, sınırları, özellikleri ve tarihleri hakkında bilgiler verilmiştir. Çalışmanın üçüncü bölümünde İstanbul Adalar Ekoturizm Faaliyetleri değerlendirilmiş, adalarda bulunun otel vb bilgiler sunularak turistlerin adaları tercih nedenleri anlatılmaya çalışılmıştır. Ayrıca çalışma kapsamında fotoğrafların çekimi için bölgeye gidişim ile bölge yerli halkı (adalı) ile yapılan görüşmeler kısa notlar şeklinde değerlendirilerek teze işlenmiştir. Turizm faaliyetleri kapsamında bölgede oluşan tahribat konusuna da değinilmiş ve bölge tahribatının en aza indirgenmesi hususunda önerilerde bulunulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

EKOTURİZMİN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ

1.1. Bir Sürdürülebilir Turizm Çeşidi Olarak Ekoturizm

Sürdürülebilir turizm, turizm endüstrisinin hedef alanlar üzerindeki artan olumsuz etkilerine yanıt olarak ortaya çıkmıştır. Başka bir deyişle, sürdürülebilir turizmin olumsuz etkilerini (ekonomik, sosyal, kültürel ve çevresel) ele almayı amaçlayan tepkisel bir kavram olarak ortaya çıkmıştır ki bu, ev sahibi topluluklarda turizmin faydalarının elde edilmesinde ileriye doğru atılmış büyük bir adımdır. 1990'ların başından beri, sürdürülebilir turizm kavramı genellikle akademik bir kavram olarak kullanılmış ve turizm girişimcileri arasında çok az değere sahip olmuştur. Bu kavramın bazı biçimleri daha önce kullanılmış olsa da sürdürülebilir turizmin doğuşu, ilk sayısı 1993 yılında yayınlanan Sustainable Tourism dergisinde olmuştur (Leung, Marion, & Farrell, 2009).

Bu yeni turizm biçimi, toplumu ve yerel kültürü korumayı amaçlayan küçük şirketleri ve girişimcileri içerir. Alternatif turizm konusunda en iyi yorumculardan biri olan David Weaver'a göre, yeni ve eski turizm biçimleri arasındaki temel fark, turist refahından genel sosyal refaha geçiştir. Sürdürülebilir turizm, gelecekteki fırsatları korurken ve geliştirirken mevcut turistlerin ve ev sahibi bölgelerin ihtiyaçlarını karşılayan turizmi geliştirmek gibi sürdürülebilir kalkınma ilkelerine dayalı olarak tanımlanmaktadır (Weaver, 2002, s.125)

Sürdürülebilir turizmi kitle turizminin aksine bir turizm türü olarak gören bazı yazarlar, turizmi olumsuz etkileyen küçük bir kitleyi hedef aldığına inanmaktadır. Bu çok tehlikeli bir fenomendir. Sürdürülebilir turizm, sürdürülebilir kalkınma ilkelerine dayalı turizm olarak tanımlanmaktadır ve asıl amaç turizmin sürdürülebilir olması gerektiğidir. Bu terim, sadece bir senaryoyu değil, turizm durumunu temsil etmelidir. Düzgün organize edilmiş ve kontrollü kitle turizmi sürdürülebilir olabilir ve olmalıdır (Judith, 2002).

Bu bağlamda sürdürülebilir kalkınma ilkelerine dayalı sürdürülebilir turizm türü olarak bilinen Ekoturizm kavramının doğuşu ve gelişimi bu bölümde ele alınacaktır.

1.1.1.Ekoturizm Kavramı ve Gelişimi

Seyahat etmek en eski ve en yaygın insan alışkanlıklarından biridir. "Tipik turist" diye bir şey yoktur çünkü tatil, iş, spor, sağlık, arkadaş ziyareti gibi çok farklı nedenler vardır. İnsanların yaşamadığı veya çalışmadığı bir yere yerleşme eylemi "turizm" olarak anlaşılmaktadır. Değerlendirilen tüm ekonomik göstergeler, II. Dünya Savaşı'ndan sonra halk turizminde ve eğlence amaçlı seyahatlerde çarpıcı bir artış olduğunu göstermektedir. Son yarım yüzyılda turizmin yaklaşık yüzde 50 arttığı tahmin edilmektedir. Modern, sanayileşmiş toplumun gelişimine kadar eğlence seyahatleri o kadar pahalıydı ki, bazı zenginler bunu yeni yerler keşfetme ve macera arzusundan çıkardı. Geçtiğimiz yüzyılda seyahat maliyetlerindeki düşüş bunu önemli ölçüde değiştirdi (Orams, 2001, s.25).

Turizmin bir rekreasyon biçimi olarak gelişmesi, insanlık tarafından henüz keşfedilmemiş birçok alanda inşaat ve istihdam yaratma gibi ekonomik faydalar getirmiş ancak bazen olumsuz sonuçlar doğurmuş; sosyal, kültürel ve çevresel etkilerle birlikte. Yerel halk yerinden edilmiş, ziyaretçiler için oteller, yollar ve diğer sosyal tesisler yapılmış ve yaşam biçimleri değiştirilmiştir. Artan turist sayısı bir sonraki aşamada doğal yaşamı ve hayvanları tehdit etmeye başlamıştır. Bu sorunlara rağmen çevre turizmi koruma çabaları için yararlı bir araç olarak tanımlanmıştır. Gelişmekte olan ülkeler, doğal kaynaklarını kullanma seçeneğine sahiptir, ancak bu kaynakları korumak için, hükümetleri turizm yoluyla sürdürülebilir bir gelir kaynağı oluşturmaya ve vahşi alanları korumaya çağırmışlardır. Ekoturizm, "sıfır atık" ahlakıyla birlikte hızla yok olan ekosistemleri korumanın bir yolu olarak görülmüştür. Seyahat turizmi, ziyaret edilen bölgede turizmle ilgili sorunlara bir çözüm olarak ortaya çıkmıştır. Ekoturizmin son yıllarda giderek daha popüler hale gelmesinin başlıca sebepleri şu şekilde sıralanmıştır (Dorin-Paul, 2012):

- Rekreasyon kavramını doğal alanlarda yoğun olarak kullanmak;

- Sürdürülebilir kalkınmayı teşvik etmek;
- Doğal alanlarda çalışma imkanı oluşturmak;
- Özel korunan alanların planlamasını doğru bir şekilde uygulamak.

Bu popülerite, ekoturizm ile ilgili turizm sayısındaki artışla karakterize edilir ve Kanada, Quebec City'deki Ekoturizm Zirvesi, kavramın ulusal ve yerel düzeyde önemini yansıtan birçok konuyu tartışmıştır. Bununla birlikte, diğer "yeşil" turizm ürünleri kadar etkili bir deneyim olarak turizm manzarası içindeki konumu açısından ekoturizm ile ilgili bir dizi zorluk vardır (Orams, 2001, s.25).

Bu çalışmaların amaçları dikkate alındığında ekoturizm, alternatif turizmin bir alt bileşeni ve doğa temelli turizmin sürdürülebilirlik kavramının bir parçası olarak tanımlanmaktadır. Aynı zamanda diğer sürdürülebilir ürünler (kültür turizmi gibi) sadece doğaya dayalı turizm ve alternatif turizmin bir parçası olmayıp ekoturizme benzer özellikler de taşımaktadır (Orams, 2001). Çevre turizmi doğası gereği bu turizm türlerinden, özellikle deneysel yöntemlerden, dışarıdan kullanılan kendine has yöntemlerle farklılık göstermektedir. Örneğin, ekoturizm faaliyetleri doğal ve kültürel çevreye bağlıyken, kitle turizmi genellikle yapılı çevre ile ilişkilendirilmektedir (Dorin-Paul, 2012)

Ceballos-Lascurain (1996) ekoturizmi, felsefi ve çok boyutlu kavram ve düzenlemelere dayalı dikkatli planlama gerektiren eko-gelişmenin bir bileşeni olarak görmektedir. Eko-turistlerin, ziyaret ettikleri yerlerin doğal ve kültürel kaynakları hakkında inanılmaz bir bilgiye sahip olduklarından, turist ekiplerini kaynakların korunması ve korunmasına dahil etmeleri gerektiğini önerdi. Ceballos-Lascurain ayrıca kitle turizmini tercih edenler ile ekoturizmi tercih edenler arasında doğal kaynakların kullanımında çeşitli farklılıklar bulmuştur. Her iki turist türü de doğal kaynaklarla ilgilenir. Ancak kitle turizmini tercih eden insanlar doğa ile daha az temasa geçmekte ve su sporları, yürüyüş, bisiklet gibi aktivitelerde pasif rol almaktadırlar (Jaakson, 1997; Ladkin ve Diamantis, 1999). Ekoturistler ise doğal kaynaklarla ilgilenip onları kullanmamaya çalışırlar ve fotoğrafçılık, botanik araştırma, yaban hayatı gözlemi gibi faaliyetlerde bulunurlar (Dorin-Paul, 2012,

s.761). Ceballos-Lascurain açısından bakıldığında, ekoturizmin pasif olduğu ve çevre üzerinde olumlu bir etkiye sahip olması için korunan alanlarda uygulanması gerektiği sonucuna varabiliriz (Diamantis D., 1999).

Ziffer (1993) ekoturizm konusunda farklı bir görüşe sahiptir, s. Ekoturizm, yerel kültür de dahil olmak üzere bir bölgenin doğal tarihinden ilham alan bir turizm türüdür. Eko-turistler gelişmemiş bölgeleri tutku, katılım ve duyarlılıkla ziyaret ederler. Ekoturizm, doğal kaynakları sömürmeden kullanır, doğrudan istihdama ve ekonomiye katkıda bulunur ve yerel toplulukların refahını korur (Dorin-Paul, 2012, s.760).

Yukarıdaki tanımlardan hareketle ekoturizmin, turistlerin çevreyi koruma ve koruma konusundaki aktif ve pasif tutumları arasında değişen bir çevre turizmi türü olduğu sonucuna varılabilir (Diamantis, 1999, s.25).

Ekoturizm pazarını değerlendirmek, tanımdan kaynaklanan karışıklık nedeniyle oldukça zordur. Bazı yazarlara göre, doğal kaynaklar ve vahşi yaşam turizmi segmenti, toplam turizm gelirinin %20-40'ını oluşturmaktadır. Dünyadaki en önemli ekoturizm destinasyonları şunlardır, s. Alaska, Amazon, Antarktika, Sıradağlar (Avustralya), Borneo (Botsvana), Kosta Rika, Dominik Cumhuriyeti (Karayipler), Galapagos Adaları, Himalaya Adaları (Nepal, Butan). Bu destinasyonların ortak özelliklerini görebiliriz, s. Erişimin zayıf olduğu nispeten uzak bölgelerde bulunurlar (Dimantis, 1999, s.35).

Ekoturizme olan artan talep nedeniyle, standarttan (yıldız sayısı) farklı sınıflandırma kriterleri veya eko-etiketler oluşturulmuştur. Dünya çapında birkaç sınıflandırma sistemi olmasına rağmen, Uluslararası Ekoturizm Derneği (TIES, 2016) bazı ortak bileşenler oluşturmuştur, s. gönüllü bir kayıt tesisi; iyi tanımlanmış kriterler ve standartlar; analiz ve izleme; logoyu kullanma izni; sertifikaları yenilemek için düzenli denetimler yapmak; devamlı gelişme; şeffaflık; ve katılımcı mekanizmalar aracılığıyla standartların belirlenmesi. 2017 yılında Norveç'in başkenti Oslo'da Dünya Ekoturizm Konferansı (WEC) düzenlendi. Oslo Deklarasyonunda; Yerel sürdürülebilir kalkınmada ekoturizmin öneminin farkına varılması, doğal ve

kültürel kaynakların en üst düzeyde korunması, ekoturizm kaynaklarının uygun yönetiminin merkezi ve ekonomik bir faktör haline getirilmesi ve ekoturizm girişimcilerinin performansının etkin bir şekilde pazarlanması, eğitimi ve işgücünün sağlanması ve faaliyetler ve destekleyici konuların eleştirel olarak gözden geçirilmesi, istikrarı güçlendirme sorunu değerlendirilmiştir (TIES, 2017).

Ekoturizm, çevre ve yerel kültür üzerinde minimum etkiye sahip yöntemler kullanır. Tur, doğal güzelliğe odaklanır. Katılımcılar, kendi faaliyetleri de dahil olmak üzere çevre ve insan faaliyetlerinin ekosistemler üzerindeki etkilerini öğrenirler. Yerel topluluklar ve yerli halk ekoturizm yönetimine katılır ve ekonomik faydalar elde eder. Ekoturizm gelirleri çevreyi korumak için kullanılmaktadır. Ekoturizm teriminin kesin kökeni bilinmemekle birlikte, terimi ilk kullananlardan biri Hatzer (1965) olmuştur. 4 "sütun" veya turizm ilkesi belirledi; çevre kirliliğini azaltmak, ev sahibi kültüre saygı duymak, yerel topluluklara fayda sağlamak ve turist memnuniyetini artırmak. Bu ilkelerden ilki "ekolojik turizm" in (Ekoturizm) en karakteristik özelliği olarak kabul edilmektedir. Ekoturizme en eski referanslardan biri, Miller'ın 1970'lerin ortalarından 1980'lerin başlarına kadar Kanada Çevresindeki Latin Amerika milli parklarının planlanması üzerine yaptığı çalışmadır. Her tur, Trans-Kanada Karayolu koridoru boyunca farklı bir ekolojik bölgeye odaklanır ve erişilebilir bir bilgi paketi sağlar.

1970'lerde ve 1980'lerde çevre hareketinin merkezinde ekoturizm gelişti. Büyüyen çevresel kaygılar ve turizme yönelik halkın memnuniyetsizliği, alternatif doğa temelli deneyimlere olan talebi artırdı. Aynı zamanda, daha az gelişmiş ülkeler, bu doğaya dayalı turizmin, doğal kaynakları kullanma ve tarım gibi diğer seçeneklerden daha az zararlı olan döviz kazanma fırsatları yarattığını fark ettiler. 1980'lerin ortalarından bu yana, bu ülkelerin birçoğu ekoturizmi koruma ve geliştirme hedeflerine ulaşmanın bir yolu olarak tanımlamıştır (Fennel, 1998, s. 232).

Ekoturizmin ilk resmi tanımı Ceballos-Lascurain'e aittir. Ekoturizmin anlamını şu şekilde ifade etmiştir; Bölgedeki kültürel buluntulardan bazıları arasında yabani bitki ve hayvanları görmek, bölgeyi keşfetmek, doğal güzellikleri görmek ve manzaralı gezilere çıkmak yer alıyor. Ceballos-Lascurain'in (1987) fikirlerinden

bazıları bunu yaparken, Boo (1990) turistler tarafından kabul edilen sürdürülebilir kalkınma ve doğaya dayalı deneyimlerle ilgili bir dizi ilkeyi vurgulama eğilimindedir. White'a (1993) göre, sürdürülebilir ekoturizm, doğa temelli turizme eğitim vurgusu ile "etik bir çizgi" kullanır. Bu yön, ekoturizmin önceki tanımlarında tartışmalı ve belirsizdi, ancak son on yılda kavram bir şekilde normatif hale geldi.

1.1.2. Ekoturizmin Amaçları ve İlkeleri

Ekoturizm, ekoloji ve ekosistemleri inceleyerek ve çevresel deneyimler sunarak çevre bilincini artırmayı amaçlar. Ekolojik faaliyetlere aktif olarak katılarak ve ekosistemlerin nasıl çalıştığına dair ilk elden izlenimler edinerek, ekoturizm insanların düşüncelerini etkileyebilir ve koruma ve koruma bilincini artırabilir. Ekoturizm, kitle turizminden farklı olarak turist sayısını azaltmayı, turizmi tüm yıla yaymayı, çevre üzerindeki baskıyı azaltmayı, zarar görmesini önlemeyi ve korumayı amaçlar. uzun vadeli ekonomik çıkarlar (Weaver & Lawton, 2007) Aşağıdaki turizm ilkelerini tanımlar (TIES, 2017):

- Fiziksel, sosyal, davranışsal ve psikolojik etkileri en aza indirmek;
- Çevreye ve kültüre saygı bilinci ve bilincini geliştirmek;
- Turistler ve yerel topluluklar için olumlu bir deneyim yaratın;
- Savunmaya doğrudan mali fayda sağlamak;
- Yerel ve özel sektörde finansal faydalar yaratmak;
- Ev sahibi ülkenin siyaseti, çevresi ve sosyal kültürü hakkında farkındalığı artırmak için ziyaretçilere değerli bir deneyim sağlamak;
- Düşük etkili binaların tasarımı, inşası ve kullanımı;
- Yerel vatandaşların haklarını ve manevi inançlarını tanımak ve güçlendirmek için yerel alanlarda işbirliği yapma.

Ekoturizm, sürdürülebilir turizmin bir bileşeni olarak kabul edilir. Birçok yönden sürdürülebilir turizm, ekoturizm ve sürdürülebilir kalkınma arasındaki ilişkiyi temsil eder. Bu nedenle aşağıdaki ekoturizm standartları oluşturulmuştur (Ünal, 2009, s.147):

Ekosistem koruması

- Bölgesel turizm ilgi ekosistemini korumak;
- Vahşi yaşamın, özellikle nesli tükenmekte olan türlerin korunması ve korunması;
- İnsanlarla uyum içinde yaşayan yaban hayat.

Bölgenin fiziko-kimyasal koşullarını korumak

- Tatlı su kalitesinin ve deniz yaşamının korunması;
- Çevre kirliliğini ve atık taşımayı durdurun;

Yerel kültür ve tarihin korunması

- Korunmuş bölgesel kültür;
- Kültürel miras kapsamındaki tarihi yapıların korunması;

Altyapı ve tabelalar ortama uyacak şekilde değiştirilir

İstikrar

- Çevresel istikrarı korur;
- ekoturizm paketi kapsamında çevre eğitimi sağlamak;
- Geçim, yerli girişimcilere yabancı girişimcilerden daha fazla yarar sağlar;
- Yerel yönetimler ekoturizm projelerini kararlar ve prosedürler yoluyla destekleyecektir.

1.1.3. Ekoturizmin Bileşenleri

Ekoturizm kavramı, 1980'lerin sonunda çevre dostu, ekolojik deneyimlerin doğrudan onaylanması veya bunlara tepki olarak ortaya çıktı. 10 yıl boyunca, çeşitli uzmanlar ekoturizm kavramını belirli bir kavramdan ziyade bir olgu olarak önermişlerdir (Ceballos-Lascurain, 1996).

Literatürdeki ekoturizm tanımına göre ekoturizm kavramını ve bileşenlerini anlatmak çevre turizmi konusundan daha uygundur. Bu bilinçle ekoturizm ve bileşenleri çalışmanın bu bölümünde ele alınacaktır. Çoğu tanım, yapılandırmaya bağlı olarak pasiften aktife değişir. Ayrıca bu ekoturizm tanımları seyahat ve destinasyonun özünü ortaya koymayı amaçlamaktadır. Ancak ekoturistlerin özelemlerini yansıtan tanımların eksikliği var. Olumlu tarafı, çoğu tanım üç bileşen içerir:

- Doğa temelli bileşende, ekoturizm korunan ve korunmayan alanlarda gerçekleşecek ve doğa turizmi ile aynı özelliklere sahip olmalıdır.
- Sürdürülebilirlik bileşeni içerisinde, ekoturizmin “turizm merkezli” sendromu ortadan kaldırması ve turizm ilkelerinden çok sürdürülebilirliği yansıtan “doğa merkezli” bir yaklaşımı benimsemesi gerektiğine inanılmaktadır. Ayrıca çevresel, ekonomik ve sosyo-kültürel etkilerle ilgili doğrudan ve dolaylı maliyet ve faydalar yaratır.
- Eğitim bileşeni kapsamında, çeşitli çevre eğitim/öğretim programlarında çeşitli konular ele alınmaktadır.

1.1.3.1. Doğa Temelli Bileşen

Perspektiften bağımsız olarak, ekoturizmin tüm tanımları doğa temelli bir bileşenle ilgilidir. Tropiklerde ekoturizmin ortaya çıkışından bu yana, doğal ve kültürel mirası korumayı amaçlayan ve biyolojik çeşitliliği ve ekolojik yaşamı destekleyen hizmetler sunan korunan alanlarda doğaya dayalı deneyimler ortaya çıkmıştır (Dimitrios, 1999).

Korunan alanların dışındaki diğer faaliyetler arasında milli parklar, yaban hayatı ve biyolojik rezervler, kıyı ve kıyı alanları ve doğa temelli ve ekoturizm bulunmaktadır. Bu nedenle korunan alanlar, uzun vadeli çekicilik yaratan ekoturizm faaliyetleri sisteminin bir parçasıdır (Valentin, 1992).

Bununla birlikte, bu korunan alanların çekiciliği, bazı durumlarda bir karışıklık hedefi olmaya devam etmektedir. Örneğin, Orta Amerika, Asya ve Afrika'daki korunan alanlar ciddi iç ve dış zorluklarla karşı karşıyadır. Korunan alanlarla ilgili sorunlardan bazıları şunlardır: Çevresel bozulma, avcılığın olumsuz etkileri, korunan alanlarda ormancılık ve ekoturizm gibi yasa dışı faaliyetler. Doğa temelli turizmin aşağıdaki üç bileşeni içerdiği genel olarak kabul edilmektedir (Ceballos-Lascurain H., 1996).

- Birincisi, doğal ve sosyal tepkiler ve etkileşimin yoğunluğu gibi özellikler dahil, deneyimin doğal yönleri.
- İkincisi, ödeme hakları, grup büyüklüğü, kalış türü ve kalış süresi gibi çeşitli ürün öğelerinin önemini yansıtan deneyim modelleri;
- Üçüncüsü, kaynağa erişim, yerel mülkiyet ve kırılganlık dahil olmak üzere kaynak temelli turizm deneyimleri yaratın.

Doğa temelli turizm faaliyetleri üç ana kategoriye ayrılmaktadır (Valentin, 1992).

- Doğa ile ilgili faaliyetler (kuş gözlemciliği vb.)
- Doğa ile uyumlu olarak geliştirilen aktiviteler (kamp vb.)
- Doğal faktörler, hafif veya gündelik aktivitelerdir (yüzme gibi).

Bu arada, Duffus ve Dearden (1990) insan-yaban hayatı etkileşimleri için etkinlikler önerdiler. İnsan-yaban hayatı etkileşim süreçlerini tüketici ve tüketici dışı kullanımlar açısından incelediler. Tüketim dışı faaliyetler, canlı organizmalar üzerinde olumsuz bir etkisi olmayan faaliyetlerdir (kuş gözlemciliği, balina

gözlemciliği, doğa gezileri, doğa fotoğrafçılığı vb.) (Duffus ve Dearden, 1990, s. 214).

Yukarıda belirtilen yöntemlerle karşılaştırıldığında, tüm bu faaliyetler çevreyi korumaya ve iyileştirmeye yöneliktir. Her halükarda doğa temelli ekoturizm bileşeni, korunan ve korunmayan çevrelerin biyolojik, fiziksel ve kültürel özelliklerine bağlıdır (Diamantis, 2004).

1.1.3.2.Sürdürülebilir Bileşen

Ekoturizmin önemli bir yönü sürdürülebilirliktir. 1980'lerin sonunda, küresel çevre sorunlarına ilişkin artan farkındalık, sürdürülebilirliğin sadece turizm endüstrisinde değil, diğer ekonomik sektörlerde de önemli bir bileşen olduğunu gösterdi (Wood, 2002, s. 9). 1987 yılında Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu sürdürülebilir kalkınmayı, kaynaklara veya gelecek nesillere zarar vermeden insanlara fayda sağlayan kalkınma olarak tanımlamıştır (Archer vd., 1994, s. 74).

Sürdürülebilir yönetim, kaynak yönetimi ile ilgilidir. Bu kavrama göre, yerkürenin kaynakları sınırlı olup, koruma veya yenilemeden bağımsız olarak günlük olarak kullanılmaktadır (Murphy ve Price, 2011). Turizmin sürdürülebilir kalkınmaya mantıklı bir ilgisi vardır. Bunun nedeni, turizm endüstrisinin çevreyi ve kaynakları sürdürülebilirliğin ürünleri olarak pazarlamasıdır (Godfrey, 1996). Sürdürülebilir kalkınma, sağlıklı ekonomik ve sosyal koşullara sahip insanların refahına odaklanır. Sürdürülebilir turizmin gelişmesi sadece çevre dostu ürünlerin geliştirilmesini desteklemekle kalmaz; ayrıca tüm paydaşları kaynak konusunda daha bilinçli hale getirir (Gurung & Coursey, 1994).

Turizm sektörünün sürdürülebilirliğine yönelik planlama, yalnızca ev sahibi toplulukta değil, aynı zamanda bölgesel ve ulusal düzeylerde de yönetimi içerir. Bu hedefe ulaşmak için herkesin birlikte çalışması gerekiyor. Bir bölgenin çevresini korumak sadece o bölgede çalışanların sorumluluğunda olmamalı. Tüm paydaşlar bu konuya dahil olmalı; yerel topluluklar, özel sektör, hükümet ve ziyaretçiler (Gurung & Coursey, 1994). Sürdürülebilir ekoturizmi gerçekleştirmek için, hükümetin çevresel düzenleyici planlama ve politikaları kolaylaştırmada önemli bir rol

oynaması gerekir. Ülkeler ekoturizmin ekonomik faydalarını deneyimledikçe, turizm gelişimine katkıda bulunma konusunda daha isteklidirler. Sosyal sürdürülebilirlik planlaması, ekolojik sürdürülebilirliği geliştirmek için 1990'larda dünyanın birçok ülkesinde uygulanan çeşitli ulusal stratejilerin desteklenmesini ifade eder (Godfrey, 1996).

Stabilite kavramı, taşıma kapasitesi teorisi ile yakından ilgilidir. Bunun nedeni nüfus baskısı, önceden belirlenmiş bölgesel gelişme ve altyapı limitleridir. Bu kısıtlamaların kapsadığı üç ana alan çevresel, sosyal ve ekonomiktir. Farklı paydaşlar kapasite yönetimi konusunda farklı bakış açılarına sahiptir. Turizmin olumsuz etkileri halk tarafından hissedilmeden önce bölgede turizmin yerleştirilmesi ile ilgilidir. Ekonomik istikrar istihdam ve gelir demektir.

Bunlar olumlu olduğunda ev sahibi ülke turizmden yararlanır. Ancak, destinasyonlar büyüdükçe, uluslararası şirketler destinasyonlardan gelir elde etmeye başlar (Wearing & Neil, 1999). Sürdürülebilirliği sağlamanın kilit yolu, çevreyi tahrip eden turist sayısını sınırlamaktır (Stadel, 1996).

1.1.3.3.Eğitim Bileşeni

Ekoturizm, sorumlu seyahati teşvik eder ve eğitim ve yorumlamayı içermelidir. Yerel sakinler, yerli ve yabancı ziyaretçiler dahil edilmelidir (Ross & Wall, 1999). Ekoturizm, çevre ile etkileşime giren, kendi bilgilerini geliştiren, onu anlayan ve takdir eden insanları ifade eder. Ekoturizmin amacı, turistleri çevrenin değeri konusunda bilinçlendirmektir. Eğitim sürecinin bir kısmı destinasyonlarda yerinde eğitim programları sağlamaktır. Ekoturizm operatörleri, çevresel ve kültürel yorumlama sağlamak için benzersiz bir konuma sahiptir. Bu tür bilgiler, etkinlik sırasında ve sonrasında broşürler, videolar, yerel rehberler, turlar ve röportajlar gibi sunulabilir. Ek olarak, ekoturistlere seyahatten önce destinasyon hakkında spesifik bilgiler sağlanabilir (Wearing & Neil, 1999). Yerel halkın katıldığı doğal çevreye odaklanmanın yanı sıra, onların gelenekleri ve kültürleri de bu öğrenme sürecinin bir parçası haline gelir (Ross & Wall, 1999).

Deneyimin bir parçası olarak eğitim ve yorumlama, ziyaretçileri çevre hakkında eğitebilir ve faaliyetlerinin çevrenin korunmasına nasıl katkıda bulunabileceği konusunda onları bilgilendirebilir. Özellikle daha gelişmiş kaynakları ziyaret ederken ziyaretçilerden daha fazla dikkat gerektirir. Çevre eğitimi başarılı bir şekilde kullanılırsa, doğanın takdirini ve çevre için farkındalık ve ilgiyi teşvik edecektir. "Eğitim ve yorumlama' yoluyla, ekoturistler doğal ve kültürel çevreyi daha iyi anlayabilirler" (Hawkins, 1994, s.268).

Bu üçüncü kriter, ikinci kararlılık için geçerlidir. Bir destinasyonun doğal güzelliğini anlama isteği, bu doğal güzellikleri ziyaretçilere rahatsız etmeden ulaştırma isteğinde yatmaktadır (Diamantis, 2004). Yerel topluluklar bu eğitim sürecine dahil edilmelidir; Bu bilgilerin bir kısmının turistler için özel bir eğitim programına katılarak kullanılması tavsiye edilir. Ziyaretçiler ve ev sahibi topluluklar, çevreyi korumak ve sürdürülebilirliği sağlamak için birlikte çalışabilir (Weaver D. , 2001).

1.2. Ekoturizmin Etkileri

Dünyanın dört bir yanındaki hükümetler ve sivil toplum kuruluşları, yerel topluluklara fayda sağlamak ve çevreyi ve çeşitli ekosistemleri korumak için korunan alanlarda ekoturizmi geliştirmekte ve teşvik etmektedir (Diamantis, 2004). Ancak diğer tüm turizm türleri gibi olumsuz ve olumlu etkileri de doğayı takip etmektedir. Ekoturizmin en önemli yönlerinden biri yerel halkla olan ilişkidir. Ekoturizmin ne olduğunu tam olarak anlarılarsa çevre, karar alma ve istihdam üzerindeki etkilerini azaltabilirler (Wood, 2002, s.10).

Yerel halkın ekoturizm projelerinin geliştirilmesine ve planlanmasına katılabilmesi için ekoturizmin olumlu etkilerinin güçlendirilmesi gerekmektedir. Planlama sürecinde yerel halkın görüşleri düzenli olarak alınır ve sonuçların kapsamı dikkate alınarak kalkınmaya destek olunur. Ek olarak, planlama sürecine etkin bir şekilde katkıda bulunmak için, yerel toplulukların turizmin potansiyel faydaları ve maliyetleri hakkında net bir anlayışa sahip olması gerekir (Dimitrios, 1999).

Bu turizm türü için çevre turizminin etkilerini bilimsel olarak değerlendirmek, toplum, ekonomi ve çevre üzerindeki olumlu ve olumsuz etkilerini anlamak ve yerel halka karşı duyarlı olmak gerekmektedir (Wall, 2002, s. 110).

Çevre turizminin toplum üzerindeki etkisi olumlu ve olumsuz olarak sınıflandırılmış ve 3 ana özellik belirlenmiştir: Ekonomik, çevresel ve sosyal. Bu üç etki, ekoturizmin başarılı bir şekilde tanıtılması, işletilmesi ve sürdürülmesi için önemlidir, bu nedenle hangisinin daha önemli olduğunu söylemek imkansızdır. (Diamantis, 2004)

1.2.1.Ekonomik Etkiler

Ekoturizmin temel avantajı, turizmin toplam maliyetinin ortalama turistten daha yüksek olmasıdır. Ekoturizm bileşeni, özellikle yerel toplulukların katılımını içeren faaliyetler, gelirin önemli bir kısmının bölgede kalması anlamına gelir. Ekoturizm iyi yönetilirse, gelir yerel olarak yeniden dağıtılabılır ve yerel topluluklara başka dolaylı faydalar sağlayabilir (Diamtis, 2004).

Ekoturizm, uzak bölgelerin kademeli olarak gelişmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Gelir, çeşitli kalkınma projelerini, altyapı sistemlerini ve uzun vadeli yerel sürdürülebilirliği desteklemek için kullanılabilir. Az sayıda istihdam bile ekonomiye olumlu etki yapacaktır. Ekoturizm, korumayı teşvik etmede ve korunan alanların politik ve finansal farkındalığını artırmada önemli bir rol oynamaktadır.

1.2.2.Çevresel Etkiler

Çevre, ekoturizmin üzerinde geliştiği doğal bir kaynaktır; Ekoturizm iyi geliştirilmez ve yönetilmezse, çevre üzerinde olumsuz bir etkisi olabilir ve tüm sürdürülebilirlik kavramını baltalayabilir. Hassas bölgelerde yaşayan ekoturizmin uzun vadeli etkileri, ekoturizm çevresel kaynak sistemini canlandırabilir (Simmons D. G., 1991). Bununla birlikte, birçok ekoturizm işletmecisi, sürdürülebilirlik ve korumanın değerini anlamış ve doğal kaynakları ve çevreyi korumak için iş uygulamalarını dönüştürmeye çalışmıştır. Aynı şey ekoturistler için de geçerlidir, s.

bu gelişme, ekoturizm ve turizmin çevresel etkileri konusunda farkındalık yaratılarak desteklenebilir (IES, 2002).

Çevre dostu turizm, doğal alanların ve bölgelerin korunmasına destek olacaktır. Ekoturizmin olumlu etkilerinin hem maddi hem de fiziksel olduğu bilinmektedir. Doğanın korunması, çevresel bozulmanın azaltılması, biyolojik çeşitliliğin korunması ve restorasyonu turizm alanlarında gerçekleştirilen faaliyetlerin bir parçasıdır. Turistler için ekoturizm, geri döndüklerinde çevre bilinci ve etiği geliştirmeye yardımcı olur (Lindberg, 2001).

Ekoturizm, düşük kullanım baskısı ve dolayısıyla olumsuz çevresel etkileri olan benzersiz ve kırılabilir ortamlara odaklanır (Hvenegaard & Dearden, 1998). Özellikle ekoturizm destinasyonları için en büyük endişelerden biri, vahşi yaşamın kötüye kullanılmasıdır. Aslan ve gergedan gibi nadir ve kayıp hayvanları arayan tur rehberleri ve sürücülerin izleri, bölgenin doğal yaşam alanını tamamen yok edebilir. Korunmasız alanlarda aşırı atık kaygılardan biridir (Israngkura, 1996, s.10).

Diğer olumsuz etkiler arasında bitki örtüsünün yok edilmesi, orman örtüsünün azalması, toprak verimliliğinin artması, kirlilik (su, hava, gürültü), mercanların yok edilmesi ve aşırı avlanma gibi deniz kaynaklarının yok edilmesi sayılabilir (Israngkura, 1996, s.12).

Bu tür olumsuz sonuçlar, çeşitli uzmanların göstergeleri değerlendirmek için bir metodoloji ve bir doğrulama programı oluşturma çabalarıyla aşılabılır (Simmons, 1991).

1.2.3.Sosyal Etkiler

Farklı toplumlardan ve kültürlerden insanların bulunduğu her yerde turizm de dahil olmak üzere sosyal etkiler vardır. Yerel halk, eko-turistleri Amazon, Afrika ve Uzak Doğu gibi uzak, doğal yerlere seyahat etmeye teşvik ediyor. Yerel toplulukların sömürülmemesi veya parçalanmaması için ekoturizmin planlanması ve geliştirilmesinde yerel toplulukların katılımı önemlidir (Zeppel, 2006). Ekoturizm, çevrenin ve kültürün anlaşılmasını, takdir edilmesini ve korunmasını kolaylaştırmalı,

yerel topluluklara fayda sağlamalı ve sosyal olarak sürdürülebilir olmalıdır (Dimantis, 2004).

Ekoturizmin sosyal ve kültürel etkisini çeşitli faktörler etkiler, s. yerel topluluklarla etkileşime giren turist sayısı da dahil olmak üzere turizm gelişiminin ölçeği. Pek çok ekoturizm destinasyonu düşük ziyaretçi sayısına sahiptir, ancak çok yüksek daimi ikametgahlara sahiptir (Gines ve Anton, 2002; Ratz T., 2000). Çoğu bölgede, yerel halk, gelişmiş ülke sakinleri tarafından ziyaret edilmektedir. Yerel halk, yerel bölgeye büyük miktarlarda döviz getirmekte zorlanmaktadır (Zeppel, 2006); Üçüncü faktör, turistler ve turistler arasındaki kültürel farklılıklardır - turistler bir destinasyona vardıklarında, farklı inanç ve davranışlarından dolayı bir kültürel çatışma ortamı yaratırlar (Gines & Anton, 2002).

Konuklar ve ev sahipleri arasında birçok olumlu etkileşim vardır. Turistler için benzersiz iş fırsatlarını geri getirin, yerel kaynakları, yerel beceri ve deneyim gerektiren kültür, gelenek ve kültürel faaliyetleri geliştirmek için kullanın ve yerel topluluklara yeni tesisler ve hizmetler sağlayın. Ancak ekoturizm, yerel toplulukları doğal ve kültürel değerlerini takdir etmeye ve miraslarıyla gurur duymaya teşvik etmiştir (Simmons, 1991).

Sosyal etkiler, yerel sosyal yapılarda ve yaşam tarzlarında daha hızlı ve dramatik değişiklikler meydana getirirken, kültürel etkiler topluluk normlarında, standartlarında, sosyal ilişkilerinde ve kültürel uygulamalarda uzun vadeli değişiklikler meydana getirir. Bu nedenle, yerel toplulukları olumsuz sosyo-kültürel etkilerden korumak önemli hale gelmiştir (Zeppel, 2006).

Bu etkilere örnek olarak; Değer sistemlerindeki, geleneksel yaşam tarzlarındaki, aile ilişkilerindeki, bireysel davranışlardaki ve sosyal yapıdaki değişiklikleri değerlendirilebilir (Israngkura, 1996).

1.3. Ekoturizm Faaliyetleri

Turizmin çevre üzerindeki ekolojik etkisini azaltan faaliyetler ekoturizm olarak tanımlanmaktadır. Bir turizm türü olarak ekoturizm, yerel kültür, vahşi macera,

gönüllülük, kişisel gelişim ve dünyada yaşamının yollarını bulmanın kesiştiği noktada yer alır.

TIES'e göre turizm, turistler arasında en popüler olanıdır. Popüler seyahat deneyimleri patika sürme, kanoyla gezme, doğayı izleme ve vahşi yaşamı izlemeyi içerir (Seyahat ve Turizm Pazar Araştırma Kılavuzu, 2017).

Ekoturizm çok geniş bir kavramdır; Doğa turizmi, macera turizmi, özel ilgi turizmi, sürdürülebilir turizm, yeşil turizm ve bilim turizmi olarak anlaşılabilir. Bugün, eko-etiketli sürdürülebilir turizm uygulamaları için 60 gönüllü sertifika programı bulunmaktadır. Bu programların çoğu eğlence içindir, diğerleri ise tur operatörleri, rehberler ve golf sahaları içindir. (Seyahat ve Turizm Pazar Araştırma Rehberi, 2017).

Ekoturizm kapsamındaki faaliyet grupları farklı literatürlerde farklılık göstermekle birlikte bu turizm türü içerisinde yer alan başlıca ekoturizm faaliyetleri şu şekilde sıralanabilir (Bulut ve Akpınar, 2010).

Tüm bunlarla birlikte pek çok ekoturizm faaliyetinden bahsedilebilir. Çalışma alanımız başta olmak üzere en popüler olan ekoturizm türleri aşağıda kısaca aktarılmıştır.

1.3.1. Kuş Gözlemciliği

Kuş gözlemciliği, bağıcılıktan sonra son on yılda Amerika'nın en hızlı büyüyen açık hava etkinliği haline geldi. İki grup kuş gözlemcisi vardır, s. Birincisi, yerel kuş gözlemciliği faaliyetlerine katılanlar ve ikincisi, uzaktaki göçmen kuşları görmek için dünyayı dolaşanlar. Bir zamanlar kuş gözlemciliği sadece bu işten zevk almasını bilen yaşlılar için değildir (Central Park Conservancy, 2014). Ülkemizde de son yıllarda hızla yaygınlaşan bir ekoturizm etkinliğidir.

1.3.2.Yaban Hayatı Gözleme

Yaban hayatı izleme, evcil olmayan hayvan turizminin bir şeklidir. Bu karşılaşmalar, hayvanların doğal ortamlarında veya esaret altında gerçekleşebilir.

Tarihsel olarak kavram, hayvanları gözlemlemeyi, fotoğraflamayı ve beslemenin yanı sıra hayvanları öldürmeyi ve yakalamayı içeren avcılık (karada) ve eğlence amaçlı balıkçılık (suda) gibi tüketim dışı faaliyetler olarak sınıflandırılabilir. Yaban hayatı izleme şunları içerebilir: Turistik konaklama yerleri, turlar, geçmiş deneyimler veya yalnız gezginlerin bireysel karşılaşmaları (Higginbottom, 2004).

1.3.3. Trekking / Doğa Yürüyüşü

Dağ yamaçları gibi yüksek rakımlarda yapılan trekking turları yürüyüş turlarından daha uzun süren ve daha zorlayıcı olmaktadır. Yürüyüş rotalarında modern yapılaşma ve alt yapının olmadığı bu turizm türü modern yaşamdan uzaklaşmak için insanların doğal alanları tercih ettikleri bir faaliyettir (Bauer ve diğerleri, 2012, s.86). Adaların pek çok bölgesinde araçlarla yapılan safarilerin dışında yürüyüş turları adında rehberli turlar düzenlenmektedir.

1.3.4. Kamp ve Karavan Turizmi

Macera severler için vahşi doğada ucuz ve doğal konaklama, karavan severler için ise bir yaşam tarzı anlamına gelmektedir. (Hardy, Hanson ve Gretzel, 2012, s.220). Kamp alanında ya da vahşi ortamda, kısa bir süre çadırda kalma faaliyetini ifade etmektedir (Brooker, 2012, s.69).

1.3.5. Su Altı Dalış Turizmi

Sualtı dalış turizmi, deniz turizminin önemli bir bileşeni olarak bilinmektedir. 21. yüzyılda teknolojik değişim, çevresel sürdürülebilirlik ve iklim değişikliği tartışmaları ile ilgili çok yönlü yönetim yaklaşımları ile dalış ortamları turistik destinasyonlar olarak ekonomik açıdan önemlidir (Musa ve Dimmock, 2012).

Dalış artık milyarlarca dolarlık bir endüstri ve dünyanın en hızlı büyüyen eğlence sporlarından biridir (Ong ve Musa, 2011). Profesyonel Dalış Eğitmenleri Birliği'ne (PADI) göre, dünya çapındaki dalgıç sayısı 1998'de 2,5 milyondan 2018'de 31,3 milyona yükseldi (Professional Association of Dive Instructors, 2019)

1.3.6. Akarsu Su Sporları

Rafting, kayaking ve kano sporu gibi türleri içine alan (Ferreira ve Carneiro, 2021, s.149), akarsu su sporları arasındaki rafting heyecan verici ve macera turizmine de dahil olan bir aktivitedir (Sato ve diğerleri, 2018, s.74). Kano ve kayaking diğer önemli akarsu turizmi türlerindedir. Kano tekli veya çiftli olarak, kayaking ise tek kişiyle, içine oturularak ayakların uzatıldığı bir spordur (Neupane, 2012).

1.3.7. Sportif Olta Balıkçılığı

Eğlence amaçlı balıkçılık, ekonomik etki, katılımcı sayısı ve avlanma açısından deniz balıkçılığı yönetiminde giderek daha önemli hale gelmektedir. Birçok deniz türü için eğlence sektörü, son 50 yılda ticari sektörden daha önemli hale geldi ve bazı ABD deniz balıkçılığı, 1960'ların ortalarından beri bir yan ürün haline geldi. Eğlence ve ticari balıkçılığın bazı biçimlerinin eşit derecede popüler olduğu Avrupa Birliği'nde eğlence sektöründe benzer bir büyüme gözlemlenmiştir (Ihd ve diğerleri, 2011).

Türkiye'de 819 tür balık açık ve iç sularda yaşamakta olup, sportif balıkçılığın turizme katkısı vurgulanmalıdır. Türkiye Su Ürünleri Derneği'ne (OBAF) göre, 8 derneğin 1450 üyesi ve bir milyondan fazla kişi balıkçılıkla uğraşüyor (Yılmaz, 2008, s, 26).

1.3.8. Yayla Turizmi

Turizm, 1950'de 25 milyon, 2006'da 842 milyon ve 2020'de 1,5 milyar olan uluslararası turist sayısının 30 kat artmasıyla dünyanın en hızlı büyüyen sektörüdür. Dağlar turizm endüstrisinde önemli bir rol oynamaktadır. Birleşmiş Milletler Çevre Programı verilerine göre, dağlar uluslararası turizm endüstrisinin %15-20'sini oluşturuyor ve yılda 70-90 milyar dolar arasında turizm geliri sağlıyor (ICIMOD, 2021).

Bölge, iklim, temiz hava, eşsiz doğa, yaban hayatı, doğal güzellikler, yerel kültür, tarih, miras, kar, doğa ile ilgili etkinlikler ve spor gibi birçok nedenden dolayı

turist çekmektedir. Yüksek rakımlı turizm faaliyetlerine örnek olarak doğa yürüyüşleri, kara macerası faaliyetleri (bisiklet, dağ bisikleti, binicilik, kano, kaya tırmanışı, kano, mağaracılık vb.), tatlı su rekreasyonları (nehirler vb.) geniş alanlara yayılmıştır (seyahat, kano, yelken, rüzgar sörfü, uçurtma sörfü, rafting, tatlı su balıkçılığı). karla kaplı rekreasyon faaliyetleri (yokuş aşağı ve buzda kayak, karda yürüyüş vb.) (UNEP, 2017).

1.3.9. Mağara Turizmi

Jeoturizm, bir ekoturizm veya doğa turizmi türüdür. Mağara turizmi, jeoturizmin bir alt türüdür. Mağara turizmi bilimsel, estetik, rekreasyonel ve kültürel değerlere dayanmaktadır. Bilimsel değer, kayalara, fosillere, önemli jeolojik kayıtlara, mağaralara ve toprak oluşumlarına olan ilgiyi içerir. Estetik değer, mağaraların ve çevredeki manzaraların önemli olağandışı jeomorfolojik özellikleriyle ilişkilidir. Rekreasyonel değerler genellikle vadilerde, dağlarda, şelalelerde ve plajlarda yürüyüş yapmaktan ve tekne gezintisinden hoşlanan kişilerle ilişkilendirilir. Kültürel değerler, yerel halkın hurafeleri, inançları, özlemleri, tarihi ve arkeolojisi ile ilişkilendirilir (Samuel Seongseop, Kim, Park ve Guo, 2018, s.315).

1.3.10. Av Turizmi

Çeşitli çevre turizmi faaliyetlerinden biri de av turizmidir. Bu turizm türü de turizmin bir başka biçimi olup, avcılar tarafından avlanma için belirlenen esaslara göre yürütülen bir faaliyettir (Demir vd., 2012, s.27). Av turizmine uygun hayvan türleri arasında genellikle toynaklılar (esas olarak geyik), kemirgenler (tavşanlar), su kuşları (ördek ve kazlar), ayılar, tilkiler, kurtlar ve timsahlar bulunur. Tüm avcılık faaliyetleri av turizmi olarak sınıflandırılmaz, ancak onu tanımlayan bazı unsurlar şunları içerir:

- Bir bölgeden diğerine seyahat;
- Turizm hizmet şubesi kuruldu.
- Hizmetler karşılığında para alışverişi yapın;

- Gidilecek yerde kaç ay kalınacağı;
- Hizmet Sektörü;
- Eğlence ve eğlence yönleri.

Türkiye coğrafi yapısı, flora ve faunası nedeniyle av turizmine uygundur. Bölgenin dağlık arazisi ve hava koşulları bu tür turizm için mutlaka görülmesi gereken bir yer. 20 yıl önce Türkiye, Asya'daki en popüler avlanma yerlerinden biriydi. Ülke en çok yaban domuzu ile ünlüdür.

Ayrıca av turizmi için uygun yerler: Antalya, Adana, Erzincan, Ordu, Tekirdağ, Samsun Kayseri, Kemer, Konya, Isparta, İstanbul, Eskişehir, Bodrum, Manisa, İzmir, Kuşadası, Denizli, Manavgat, vb.

1.3.11. Bisiklet Turizmi

Bisiklet bir turizm şeklidir. Avrupa genelinde bisiklet turizmi projeleri, Sustrans (Birleşik Krallık Mühendislik ve İnşaat Fonu) ve Avrupa Bisikletçiler Derneği (Ritchie, 2008) gibi kuruluşların himayesinde planlanmakta ve uygulanmaktadır.

Bir gezinin turizmde turist sayılabilmesi için memleketinden en az 24 saat veya 1 gece uzakta olması gerekir. Bu nedenle Ritchie (2008) bisiklet turizmine katılan turistleri şöyle tanımlamaktadır: “Yaşadığı yerden en az 24 saat veya 1 gün uzakta kalan ve ulaşım aracı olarak bisikleti kullanan gezgin. / tatil veya seyahat. . Bu tatil, ulaşım hizmetleri, resmi ve/veya resmi olmayan konaklama dahil olmak üzere bağımsız olarak veya bir iş gezisinin parçası olarak organize edilebilir.

Bisiklet, doğayı ve farklı bölgeleri keşfetmenin ekolojik bir yoludur. Tabii ki, bu fiziksel eğitim ve rota planlaması gerektirir. Ancak gezinin heyecanı ve keyfi ekstra çabaya değer. Bisikletlerin taşınması kolaydır ve çevre üzerinde düşük bir etkiye sahiptir. Aynı zamanda iki tekerlek üzerinde sürüş özgürlüğü ve bağımsızlığı sunmaktadır.

1.3.12. Kùltür turizmi

Kùltürel değerleri tanımak için farklı ÷lkelerdeki tarihi alanlar, müzeler, geleneksel doku gibi özellikleri incelemeye ve ziyarete yönelik turizm aktivitesi olarak tanımlanabilmekte, çevrenin ve kùltürel mirasın korunması esasına dayanmaktadır (Cameron 2006). Eski uygarlıkların yaşayan kanıtları olan tarihi çevreler, tarihi eserler ve antik eserler, ulusal ve uluslararası kùltürün sembolleri olarak kabul edilmekte ve bu özellikleriyle gelecek nesiller için eğitimsel ve kùltürel değerler oluşturmaktadır. Milletın tarihinin devamlılığını koruyan ve geldiği dönemin estetik ve mimari kavramlarını yansıtan kùltürel değerler, belgesel değerler, tarihi değerler, arkeolojik değerler, estetik değerler, mimari değerler, kentsel peyzaj değerleri, doğal peyzaj değerleri değere aittir. Bugünkü insanlar kadar geleceğin insanları da bu kùltürel değerlerden faydalanmalıdır. Kùltürel verileri koruma ve geleceğe aktarma anlayışında geçmişe değil geleceğe saygı anlayışı hakimdir (Tanyeli 1996). Kùltürel turizm kapsamında; din, sanat, folklor, gelenek ve görenekler, mimari doku gibi yerel öğelerin ziyaret edilmesi ve karşılıklı kùltürel etkileşimde bulunulması ön plana çıkmaktadır. İnsan aktivitelerinin bir ürünü olan kùltürel peyzaj, kırsal ve kentsel alanları içermektedir. Tarihi çevreler, çeşitli tarih çağlarından beri, tarihi elemanların ve tarihi yapının az ya da çok korunmuş olarak günümüze yansıtıldığı çevrelerdir. Bir bölgeyi diğerinden ayrıcalıklı kılan kùltürel öğeler; bölge için spesifik olmalı ve kùltürel kimliği oluşturmalıdır bunun yanı sıra;

- Bulunduğu bölgede tek ya da nadir olabilmekte,
- Bir bölgedeki tek korunmuş örnek olabildiği gibi, en iyi korunmuş örneği de olabilmekte,
- Tek bir yapı stili ölçeğinde olabileceği gibi (konut, köprü vb.) tüm yerleşimi içeren büyük ölçekte de olabilmekte (geleneksel yerleşim alanları/köyler vb.),
- Bir çağı/devri temsil eden ender örnekler olabilmektedir (Schou 2001)

1.4.Türkiye’de Ekoturizmin Yeri

Zengin tarihi, arkeolojisi, doğal ve dinlence çekicilikleri ve sıcak misafirperverliği ile Türkiye, tüm seyahat bütçelerine ve zevklerine hitap eden bir ülkedir. En popüler turistik bölgeler, s. İstanbul; İstanbul Adaları; İzmir - Efes ören yeri; Modern başkent Ankara ile Orta Anadolu; Kapadokya’nın antik kaya kentleri; Konya tarihi değerlerin yanısıra Mevlana felsefesi ve doğal güzellikleriyle önemlidir.

Türkiye'nin turkuaz kumsalları, güneşli kumsalları ve Akdeniz'in berrak mavi suları vardır; Karadeniz bölgesinin bozulmamış plajları ve balıkçı köyleri; Doğu Anadolu'nun muhteşem dağları ve eski uygarlıkların kalıntıları turistlerin (hafta sonları) uğrak yeridir.

Akdeniz havzasının önemli turizm destinasyonlarından biri olan Türkiye, Dünya Çapında Doğa Fonu (WWF) tarafından 2030 yılına kadar bölgedeki ekoturizm faaliyetleri için önemli olarak derecelendirilmiştir. En son ABD ve FCS Türkiye pazar raporuna göre, Türkiye'nin ekoturizm potansiyeli, nispeten iyi gelişmiş korunan alanlar ağı, çeşitli kültürel, tarihi ve arkeolojik sit alanları ve gelişmiş altyapısı Avrupa'nın en iyileri arasındadır. Bu rapora göre Türkiye'de son dönemde turizm ve turizmle ilgili faaliyetler artmış; ancak bu büyümenin, başta Anadolu'nun güneybatı kıyıları olmak üzere ülkenin kırılğan kıyılarının yok olmasına yol açabileceğinden endişe ediliyor. Dünya Çapında Doğa Fonu ve uzmanlara göre, 2030 yılına kadar bu bölge, bölgenin biyolojik çeşitliliğine bir miktar zarar verebilecek kitle turizmi gelişmesinden en çok etkilenen bölgelerden biri olacaktır (Turizm Bakanlığı, 2023).

Türkiye Cumhuriyeti, bu tür afetlerin önüne geçebilmek için, doğal çevre ile tarih ve toplum bütünlüğünün korunmasını amaçlayan “Bütünleşik Kıyı Yönetimi” adı verilen bir yöntem uygulamıştır. Hükümet, ekoturizm faaliyetlerini ülke turizm faaliyetlerini çeşitlendirmek ve genişletmek için bir fırsat olarak görmektedir. Ayrıca, Turizm Bakanlığı (MOT) 1990’ların ortalarından beri bu tür projelerin geliştirilmesini desteklemiş ve ekoturizmin belirli ilkelerini oluşturmuştur (Business Source Complete, 2023).

US&FCS raporuna göre bu ilkeler şunlardır:

- Doğal ve kültürel kaynakların izlenmesi ve analizi;
- Turizmin kapasitesi kadar gelişmesini sağlamak;
- Turizmle ilgili gelişmelerin doğal peyzaj ile uyumluluğunun izlenmesi (izlenmesi);
- Doğal ve kültürel kaynakların sürekli yenilenmesini sağlamak;
- Turistleri ve yerel toplulukları olumsuz çevresel etkilerden korumak;

Türkiye'deki ekoturizm faaliyetleri TB'ye göre 8 kategoriye ayrılmıştır (Business Source Complete, 2023):

- Bağı turizmi – Türkiye'de yaklaşık 10.000 bitki çeşidi vardır ve bunların %30'u yereldir; Karadeniz, Akdeniz, Doğu ve Güneydoğu Anadolu bu turizm faaliyeti için iyi fırsatlara sahiptir.

- Bisiklet turizmi - Türkiye'de bisikletçiler ormanlar ve köy yollarında tarihi ve doğal güzellikler arasında seyahat ederler; Turizm Bakanlığı, bölgelerde onarım, iyileştirme ve yeni yollar yapmayı planlamıştır.

- Su sporları – Türkiye'deki pek çok yer rafting, kano ve dalış için uygundur; Karadeniz'in başlıca cazibe merkezleri Çoruh, Altıparmak ve Fırtına dereleridir; Akdeniz bölgesinin su sporları için uygun akarsuları Köprüçay, Manavgat, Anamur ve Göksu nehirleridir.

- Yüksek dağ turizmi (yürüyüş) – Turizm Bakanlığı, özellikle Karadeniz bölgesinde yeni rotaların oluşturulmasını ve açılmasını araştırmaya ve değerlendirmeye devam ediyor.

- Balıkçılık – Türkiye'nin 3 tarafı denizlerle çevrilidir ve balık tutmak için birçok nehir ve dereye sahiptir; Balıkçılığın en güzel örnekleri Bolu Yedigöller ve Kıbrısık Karagöl nehirleridir.

- Yürüyüş – Türkiye'nin birçok doğal ve tarihi rotası bu kategoriye girer, s. Aladağlar (Niğde, Adana), Bolkar Dağları (Niğde, Adana), Kaçkar Dağları (Doğu Karadeniz Bölgesi) ve Beydağları (Antalya, Muğla).

- Mağara Keşfi – 1987 yılında başlatılan Turizm Bakanlığı/Maden Araştırma Enstitüsü projesi, Ege ve Akdeniz bölgelerinde 5 yıl boyunca Antalya'da 25 mağara, Antalya'da 25 mağara ve Fethiye-Köyceğiz-Marmaris'te 25 mağarayı keşfetmek için uzmanlar istihdam etmiştir. Muğla, Alanya-Gazipaşa-Manavgat bölgelerinde 14 adet denetim yapıldı ; Papazkaya, Geyikbayırı, Küçükdipsiz, Büyükdipsiz, Cesedeliği, Dim, Yalandunya (Antalya), Altınbeşik (Alanya), Kurudağ, İnkaya (İzmir), Aslanlı (Aydın) turistlere açıktır.

Kuş gözlemciliği - Dünyanın en zengin sulak alanlarından bazılarında sahip olan Türkiye, Avrupa ve Orta Doğu'dan gelen göçmen kuşların başlıca kışlama alanlarından biridir. Yaklaşık 70 göçmen kuş türü yerel bataklıklarda kışlar ve 4 türün tümü de varış yerlerinde dinlenir ve beslenir. Dört ana doğal yarım küre kuş göç yolundan ikisi Anadolu'dan geçerek Türkiye'yi en eşsiz ve ender kuş göç bölgelerinden biri yapmaktadır. Dünya ülkelerinde olduğu gibi özel korunan alanlar (Milli Parklar (48 adet), Tabiat Parkları (16 adet), Doğa Koruma Ofisleri (35 adet), Tabiat Anıtları (59 adet)) genellikle ekoturizm faaliyetleri geliştirmektedir. Bunların yanı sıra uluslararası anlaşmalarla korunan alanlar (Ramsar sit alanları), doğal anıtlar, özel çevre koruma bölgeleri de ekoturizm için önemli alanlardır (Bulut, Akpınar, 2010, s. 1582).

Son yıllarda çevre bilincinin artmasıyla birlikte Türkiye ekoturizm için cazip bölgelerden biri haline gelmiştir. Yerel halk, Türkiye'de hala düzenli olarak ekoturizm ile ilgilenmektedir. Ancak neredeyse tüm ekotur operatörleri, uluslararası turistlere milli parklara, arkeolojik alanlara, küçük köylere ve doğa rezervlerine giden daha az kullanılan rotalarda hizmet verecek ve rehberlik edecek donanıma sahiptir. Eko turlar genellikle Türkiye'nin milli parklarına, kıyı bölgelerine ve arkeolojik alanlara odaklanır. Karadeniz Yaylaları bu konuda en meşhur yerlerden biridir. Akdeniz ve Ege Denizi'ndeki destinasyonlar, Fethiye'deki ünlü Kelebekler

Vadisi ve Antalya'daki Olympos gibi doğal ve büyümlü yerleri içerir (Buğday Derneği, 2014).

1.5. Dünyada Ekoturizm

WTO tahminlerine göre 2019 yılında 1,6 milyondan fazla yurtdışı seyahati yapılmış ve 686 milyar dolardan fazla harcama yapılmıştır. Önümüzdeki 10 yılda turist sayısının yılda ortalama yüzde 4,1 artması ve 2030 yılına kadar 3,6 milyara ulaşması bekleniyor. Turizm, dünya çapındaki 200 milyondan fazla işin %10'unu oluşturan, dünyanın en büyük doğrudan ve dolaylı işverenidir (Uluslararası Ekoturizm Derneği, 2020).

TIES, ekoturizmi “çevrenin korunması ve insanların refahı için doğal alanlara sorumlu seyahat” olarak tanımlar. Diğer turizm türlerinden farklı olarak ekoturizm faaliyetleri, çevrenin korunması ve yerel halkın sosyal refahı üzerinde olumsuz bir etkiye sahiptir. Ayrıca bakir ve bakir alanlarda birçok ekoturizm faaliyeti yürütülmektedir. Ekoturizm pazarının patlama yaptığı 2000'li yıllarda 43 milyon Amerikalı ekoturizm faaliyetlerine katılmış, Yunanistan'a gelen 3 milyon İngiliz ziyaretçinin %19'unu ekoturizm turisti oluşturmuş ve her yıl 15 milyon kişi Fransa'da yürümüştür. Avrupa ülkeleri turizme pek ilgi duymuyor ama yapılan araştırmalar bütçelerinin önemli bir bölümünü turizme ayırdıklarını gösteriyor (Bulut ve Akpınar, 2010 , s.1584).

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

Araştırmada nitel araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Bu bölümde araştırmanın konusu, amacı ve önemi, araştırma modeli, araştırmanın örneklem yöntemi hakkında genel bilgi verilmiştir. Devamında araştırma kapsamında incelenen dokuz adanın (Büyükada, Sedef Adası, Heybeli Ada, Burgaz Ada, Kaşık Adası, Kınalı Ada, Sivri Ada, Yassı Ada ve Balıkçı Adası) coğrafi konumu, genel görünüşü, altyapı ve ulaşımı, kısa tarihi, iklim özellikleri ve bitki örtüsü hakkında bilgi verilmiştir.

2.1. Araştırmanın Konusu

Bu tez çalışmasında İstanbul Adaları'nda ekoturizm yapılabilir mi? Adalar ekoturizm faaliyetlerinden hangilerine uygundur? Mevcut durumda hangi faaliyetler yapılmaktadır ve halen yapılan faaliyetler dışında yapılma imkânı olan faaliyetler var mıdır? Adalara ekoturizmin varlığı ve sürdürülebilirliği nasıl sağlanmalıdır? Soruları cevaplandırılmaya çalışılmıştır. Ayrıca bu tez çalışmasının adaların potansiyelini ortaya koymak ve yerel halkın bu turizm türünden kazanımlarını belirlemek adına konuyla ilgilenen kurumlara ve literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

2.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Ekoturizm kavramı dünyada sanayileşme ve kentleşmenin hızlanmasıyla beraber doğadan uzaklaşan, mekanikleşen insanlık için oldukça önemli bir hale gelmeye başlamıştır. Bu ilgiyle beraber ekoturizm faaliyetleri artarak çeşitlenmeye başlamıştır. Dünyada seyreden bu süreç ülkemizde de böyle bir ihtiyacı doğurmuştur. Turizm açısından oldukça zengin olan ülkemizde yerel halkında yararlanabileceği daha öze dönük çalışmalar yapılmaya başlanmıştır. İstanbul adaları doğal güzellikleriyle, tarihi ve mimari değeriyle, kültürel çeşitliliğiyle önemli bir destinasyon merkezidir. İstanbul Adaları'nın ekoturizm potansiyelini değerlendirmek, mevcut turizm faaliyetlerini analiz etmek ve sürdürülebilir turizm için öneriler sunmak çalışmanın temel amacıdır. İstanbul Adaları'nın doğal ve

kültürel değerlerinin korunması, tanıtılması, çevre bilinci oluşturulması, kurumlara kaynaklık etmesi, turizmin ekonomik ve çevresel etkilerinin dengelenmesi adına durum tespitleri yapılması ve çözüm geliştirmek için önemli bir kaynak olacağı düşünülmektedir.

2.3. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evreni İstanbul Adaları'dır, özellikle Büyükada, Heybeli Ada, Burgaz Ada ve Kınalı Adadır. Örneklem, bu adalardaki başta kaymakam, belediye başkanı gibi yerel yöneticiler olmak üzere, turizm paydaşları, STK temsilcileri, dernek başkanları, kanaat önderleri ve işletme sahipleri arasından seçilen temsilcilerle sınırlıdır.

2.4. Araştırmanın Modeli

İstanbul Adaları'nın ekoturizm potansiyeli incelenirken öncelikle literatür taraması yapılmış, yazılı ve görsel basın detaylıca incelenmiş, daha sonra ise bizzat adalara gidilerek yerinde gözlem ve mülakat teknikleri uygulanmıştır. Araştırmanın yöntemi betimsel araştırma yöntemidir. Betimsel araştırma yöntemi, bir olgunun veya olayın doğal ortamında, gerçek durumu gözlemleyerek, tanımlamak, betimlemek ve mevcut durumu anlamak için kullanılan bir yöntemdir. Bu yöntem, araştırma konusuyla ilgili verilerin toplanması, analizi ve yorumlanmasını içerir. Bu araştırmada, İstanbul Adaları'nın ekoturizm potansiyelini ve mevcut durumunu anlamak amacıyla gerçek durumu gözlemleyen ve tanımlayan bir yaklaşım benimsenmiştir. Araştırma sahasında mülakat teknikleri de kullanılmış, yerel yöneticiler, STK ve dernek başkanları, kanaat önderleri ve işletmecilerle birebir görüşmeler yapılarak, adaların turizm faaliyetleri, kurumlar arası işbirliği, proje çalışmaları, taşıma kapasitesi, reklam çalışmaları gibi konular hakkında bilgi toplanmıştır. Ayrıca, turistlerin ve yerel halkın turizm algısı, davranışları ve çevre bilinci hakkında görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmeler, araştırmanın örneklemini temsil eden bireylere uygulanarak veri toplanmıştır.

Elde edilen bulgular, araştırmanın amacı ve önemi doğrultusunda sonuçlar ve öneriler şeklinde sunulmuştur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÇALIŞMA ALANININ ÖZELLİKLERİ

3.1. İstanbul Adalar Coğrafi Konumu

Adalar ilçesi coğrafi açıdan şu şekilde tanımlanmaktadır, s. Marmara Denizi'nin kuzeydoğusunda yer alan İstanbul Adaları dokuz adadan oluşmaktadır. Bu adalar; Büyükada, Sedef Adası, Heybeli Ada, Burgaz Ada, Kaşık Adası, Kınalı Ada, Sivri Ada, Yassı Ada ve Balıkçı Adası'dır (Tavşan Adası). İstanbul Adalar'ı, Marmara Bölgesi'nin kuzeyinde, İstanbul'un güneyinde 40° 55' ve 41° 0' kuzey enlemleri 29° 5' ve 29° 13' doğu boylamları arasında yer almaktadır. Güneydoğu-kuzeybatı yönünde Kocaeli Yarımadası'na paralel olarak dizilmiş olan İstanbul Adalar'ı Marmara Denizi'nin kuzeyinde, İstanbul Boğazı girişinin yaklaşık olarak 15 km kadar güneydoğusunda bulunmaktadır. Adaların toplam yüz ölçümü 11,96 km² , toplam kıyı uzunluğu ise 44,5 km'dir. Büyüklük bakımından adalar arasında en büyük yüz ölçüme sahip ada 565 ha. alan ile Büyükada'dır. Büyükada'yı sırası ile (265 ha.) Heybeli Ada, Burgaz Ada (156 ha.), Kınalı Ada (142 ha.), Sedef Adası (36 ha.), Yassı Ada (11 ha.), Sivri Ada (9 ha.), Kaşık Adası (7 ha.) ve 5 ha. alan ile en küçük ada olan Balıkçı Adası takip etmektedir (Garipağaoğlu ve Özcan, 2016, s. 219-220).

Resim 3.1. İstanbul Adalar

Kaynak <https://www.adalaragidelim.com/prens-adalari/>(Erişim T: 25.05.2023)

Resim 3.2. Adalar'ın Genel Görünüşü

Kaynak: www.finansgundem.com, (Erişim T:26.05.2023)

Keşiş Adaları, Evliya Adaları, Ruh Adaları, Cin Adaları, Halka Adaları, Kızıl Adalar ve Prens Adaları olarak da isimlendirilen kültür ve tarih mozaığı olan İstanbul

Adaları, yaklaşık iki bin yıllık bir geçmişe sahip olup, İstanbul Büyükşehir Belediye sınırları içerisindeki on dokuz ilçeden birisidir (Erdenen,1962).

3.2. Altyapı ve Ulaşım

Araştırma sahasında yaklaşık 20.000 civarında konut, 899 adet tarihi eser bina, 2500 civarında işyeri bulunmaktadır ve bu yerlerin % 90'a yakın kısmı yazlık olarak kullanılmaktadır. İlçe'nin elektrik sistemi, Dragos'tan Büyükada ve Heybeli Ada'ya, Kartal'dan Büyükada'ya (Sedef Adası da Büyükada'dan beslenir), Bostancı'dan Kınalı Ada'ya, Küçükyalı'dan Burgazada'ya olmak üzere beş ayrı deniz kablosu ile sağlanmaktadır. Caddeler ve sokaklarda Fotosel aydınlatma sistemi ile aydınlatılmaktadır. İlçe'nin su ihtiyacı 1990'lı yıllara kadar Ömerli Barajı'ndan Bostancı'ya gelen ana borudan gemilerle taşınarak karşılanıyordu. 1996 yılında İSKİ tarafından; Büyükada, Heybeli Ada, Burgaz Ada, Kınalı Ada ve Sedef Adası'na, denizde ise 13900 m, karada 4305 m olmak üzere toplam 18205 m boru döşenerek, Adalar İSKİ'nin Asya yakasındaki su şebekesi sistemine bağlanmıştır. Araştırma sahasında ulaşım 1846 yılına kadar Pazar kayıkları ile yapılmaktaydı. 1846 yılında Galata Köprüsü'nden Büyükada'ya ilk vapur seferi düzenlenmiştir. Bu vapur seferleri ile birlikte ilçe nüfusunda önemli artış meydana gelmiştir.

Adalar'a coğrafi konumları sebebiyle yalnızca deniz yoluyla (vapur, motor ve deniz otobüsleri) ulaşım gerçekleşmektedir. Bu kapsamda yapılan deniz seferleri; her gün karşılıklı olarak şehir hatları vapurları ile Kabataş Kadıköy-Kınalı Ada-Burgaz Ada-Heybeli Ada-Büyükada ve Bostancı-Kınalı Ada, Burgaz Ada-Heybeli Ada-Büyükada seferleri, İstanbul Deniz Otobüsleri ile de Kabataş-Kınalı Ada-Burgaz Ada-Heybeli Ada-Büyükada-Bostancı seferleridir. Ayrıca motorlarla (Mavi Marmara, Prens Tur, Dentur, Turyol) hem adalar arasında hem de adalardan Bostancı, Maltepe, Kabataş, Kartal ve Yalova'ya seferler düzenlenmektedir. Adalar'da en uzak noktaya ulaşım yaklaşık 1,5 saat sürerken, en yakın noktaya ulaşım 25 dakika sürmektedir. Adalar'a sefer yapan firmalar genelde yaz ve kış olarak 2 tarife kullanmaktadır. Bu seferlerin sıklığı da hafta içi ve hafta sonu günlerde değişmektedir. İstanbul Deniz Otobüsleri A.Ş.'ye ait gemi günlük tarifeli olup, Bostancı, Kadıköy, Kabataş ve Adalar arasında 06, s.00-01, s.15 saatleri

arasında yolcu taşımaktadır. Büyükada, Heybeli ada, Burgazada ve Kınalıada'da 2 adet yolcu terminali bulunmaktadır. Her terminalde bir vapur iskelesi ve bir deniz otobüsü iskelesi bulunur ve Sedef Adası'nda ayrıca bir vapur iskelesi bulunur. İstanbul Deniz Otobüsü İşletmesi'ne ait deniz otobüsleri yaz aylarında hizmete açılmaktadır. Deniz otobüsleri Bostancı, Kadıköy, Kabataş, Çınarcık ve adalar arasında yolcu taşımaktadır. Mavi Marmara Motorlu Taşıtlar Kooperatifi tarafından işletilen İstanbul Deniz Otobüsleri Kooperatifi gözetiminde Maltepe, Kartal, Bostancı ve adalar arasında düzenli seferler düzenlemektedir (Bu saatler yaz ve kış saatlerine göre değişiklik göstermektedir).

3.3. İstanbul Adalar Kısa Tarihi

Adalar tarihte Pagan Doğu Roma, Hristiyan Doğu Roma ve Osmanlı İmparatorluğu medeniyetlerinin hâkimiyetinde kalmıştır (Shlumberger, 1996). M.Ö. 298 yıllarında Büyükada'dan Pityodes yani çamlık; Heybeli Ada'dan Kalkitis ve Kınalı Ada'dan Prote olarak bahsedilmektedir (Mamboury, 1943). Antik dönemlerde Adalar'da küçük yerleşim alanları olduğu düşünülmekte olup bu konuda yeterli arkeolojik kazı yapılmamıştır (Akpınar, 1984).

Adalar ile ilgili en eski bilgi M.Ö. 298 yılındadır. Büyük İskender'in komutanlarından Antigonos'un oğlu Burgaz Ada'yı ele geçirmiş ve tepeye de bir kale yaptırmıştır (Tuğlacı 1995; Türker, 2007). Burgaz Ada'da Romalılar'a ait M.Ö. 311 tarihli bir mezar taşının bulunması ve Büyükada'da M.Ö. 359- 336 yıllarına ait bir definenin bulunması buralarda antik çağlarda yerleşim alanlarının bulunduğunu göstermektedir (Gülen, 1985). Heybeli Ada, geçmişte çıkarılan bakır madenlerine atfen "halki" yani bakır adası olarak anılmış, daha sonra Osmanlı İmparatorluğu döneminde tepelerinin şeklinin heybeye benzetilmesi nedeni ile Heybeli Ada olarak adlandırılmıştır. Kınalı Ada, İstanbul'dan gelişe göre ilk ada olması nedeni ile "Proti" yani birinci ismiyle anılmış, daha sonra toprağının kıvılcı renginden dolayı Kınalı Ada olarak isimlendirilmiştir. Burgaz Ada, Bizans döneminde, üzerindeki bir tepede bulunan kale nedeniyle kule anlamına gelen "pyrgos" olarak anılmıştır. Türkler tarafından telaffuz değişikliği ile bu isim Burgaz'a dönüşmüştür. İstanbul Adaları'nın en büyüğü olan Büyükada ise Rumca büyük anlamına gelen "Megalo" ve

sürgün edilen hanedan üyelerinden ismini alarak Rumca prens anlamına gelen “Prinkipo” olarak anılmıştır (Freely, 2007; Janin, 1975).

M.S. 330 yılında I. Konstantin, Doğu Roma İmparatorluğunun (Bizans İmparatorluğu) başkentini, Byzantion, yani İstanbul’a taşımıştır. Adalar 330 yılından İstanbul’un fethi olan 1453 yılına dek Bizans İmparatorluğu hâkimiyetinde kalmıştır (Akpınar, 1984). Bizans döneminde; Adalar İstanbul’un savunma sistemi dışında kaldığından ulaşım zor sağlandığından dolayı buralarda yerleşim küçük balıkçı yerleşimleri ve manastırlar ile sınırlı kalmıştır. Ayrıca IV. Haçlı seferleri ile İstanbul’a gelen ve burada 57 yıl hüküm süren Latinler, Adalar’ı yağmalamışlardır (Akpınar, 1984). Büyükkada’da günümüzde sadece kalıntıları bulunan Kadınlar Manastırı ve halen kullanılmakta olan Aya Nikola Manastırı ve Kilisesi, Hristos Manastırı ve Kilisesi, Aya Yorgi Manastırı, Heybeli Ada’daki Aya Triada Kilisesi, Hristos Kilisesi, Aya Nikola Kilisesi, Saint Akepsimas Manastırı, Panayia Kamariotisa Kilisesi, Ayios Yani Kilisesi; Kınalı Ada’daki Vardaniyos Manastırı ve Metamorfosis Manastırı, Burgaz Ada’daki Aya Yani Kilisesi, Hristos Kilisesi ve Transfüğürasyon Manastırı Adalar’da Bizans döneminde inşa edilmiş dini yapılarıdır.

İstanbul Adaları, Fatih Sultan Mehmet’in amirallerinden Baltaoğlu Süleyman Bey tarafından, 1453 yılında fethedilmiştir. Fetihden sonraki ilk yıllarda, buradaki manastırlar boşaltılmış fakat zamanla keşişler manastırlara tekrar geri dönmüşler ve elyazması ile çoğalttıkları dini kitaplar sayesinde geçimlerini sağlamışlardır (Erdenen, 1962). XVIII. yüzyılda pazar kayıkları ile ulaşımın sağlandığı günlerde, Fransızlar, yazları Adaları sayfiye yeri olarak kullanmışlardır (Mamboury, 1943). XIX. yüzyılda yaşanan veba salgını nedeni ile İstanbul halkı zor günler geçirmiş, özellikle Hristiyan zenginler bu salgından kaçmak ve dinlenmek amacı ile Heybeli Ada’ya yerleşmişlerdir.

Padişah III. Selim’in, denizcilik alanında yaptığı yenilikler kapsamında, Heybeli Ada sahilindeki Karacas Köşkü, 1800 yılında Levent kışlası olarak tahsis edilmiş; 1824 yılında ise köşk, Bahriye Mektebi olarak eğitim hayatına başlamıştır (Gülen, 1985). Ayrıca Bahriye Mektebi ile 1831 yılında II. Mahmut döneminde açılan Rum Ticaret Okulu ve son olarak 1844 yılında Aya Triada Manastırı’nda

eğitime başlayan Ruhban Okulu nedeniyle adaya gelen oğrenci, veli ve ziyaretçiler Heybeli Ada'nın önemini artırmıştır (Gülen, 1990; Türker, 2008).

Büyükada'da 1892 yılında Hamidiye Camii ve 1904 yılında Hesed Le Avraam Sinagogu açılmıştır (Türker, 2011). 1908 yılında, Meşrutiyet'in ilanı ve Abdülhamit'in tahttan indirilmesi sonucunda padişahın nazır ve yaverleri Adalar'a sürgün edilmiştir (Akpınar, 1984). 1914 yılında I. Dünya Savaşı'nın başlaması ile Adalar halkı geçim sıkıntısı yaşamış ve 1918 yılında, savaşın bitmesiyle beraber İstanbul ve Adalar'ın da işgal edildiği mütareke yılları da Adalar halkı için zor yıllar olmuştur. Bununla birlikte mütareke yıllarında, Adalar'da yaşayan bazı Rumların işgal kuvvetlerini desteklemesi, Anadolu kökenli Rumlar'ın ise Kurtuluş Savaşı'nı desteklemeleri ile halk arasında ilişkilerde bozulmalar görölmüştür. Yıllarca barış içinde yaşamış olan halk hem Rum nüfusun kendi içinde hem de Rumlar ile Türkler arasındaki ilişkilerde gerginlikler yaşanmıştır. Aynı dönemlere rastlayan Rusya'daki devrimden kaçan Beyaz Ruslar'ın Adalar'a gelişi de bu dönemin önemli sorunlarından biridir (Gülen, 1985).

Cumhuriyetin ilanı ile beraber, Adalar eski sakin günlerine geri dönmüştür (Gülen, 1990). Cumhuriyet Dönemi'nin önemli ilk olaylarından birisi Heybeli Ada Çam Limanı mevkiinin tepesinde Sanatoryum'un açılmasıdır. Hilafetin kaldırılması, kıyafet, yazı devrimi gibi Cumhuriyet devrimlerinin gerçekteşmesi sırasında Adalar halkı uyum göstermiştir. Adalarda modern, aydın, cumhuriyet ve ilkelerine bağlı bir halk yapısı oluşmuştur (Gülen, 1990). Fakat II. Dünya Savaşı yıllarında tüm dünyada ve ölkede yaşanan maddi zorluklar nedeniyle halktan alınan varlık vergisi nedeniyle Adalar'da yaşayan Rumlar'a ait bazı mülkler satılmış ve Rumlar 'ın bir kısmı göç etmiş, Musevi ve Türk nüfusunda artışlar gözlemlenmiştir (Türker, 2008).

1950'li yıllardan sonra ekonomide yaşanan hareketlilik Adalar'da imar faaliyetlerini artırmış, yollar ve rıhtımlar düzenlenmiştir (Gülen, 1990). 1960-1970'li yıllarda Kıbrıs'ta meydana gelen olayların ardından Adalar'da Ruhban Okulu kapatılmış ve bu durum halkı etkilemiş ve pek çok Rum azınlık Adalar'dan göç etmiştir. Bunun ardından Adalar'da bir takım kültürel, ekonomik ve sosyal değişiklikler meydana gelmiştir. Anadolu'dan göç edenler ise yeni Adalar nüfusunu

oluşturmuştur. 1990 yılından sonra Adalar'da sosyal ve kültürel yapıda, nüfus yoğunluğunda önemli bir değişim gözlemlenmemiştir (Ertuğrul, 2008) Bu adalar İstanbul Anadolu Yakası'ndaki Bostancı, Küçükyalı, Maltepe ve Kartal sahiller karşısında iki sıra halinde uzanırlar. Dış sırada Sivri Ada, Yassı Ada ve Balıkçı Adası, iç sırada ise Kınalı Ada, Burgaz Ada, Heybeli Ada, Kaşık Adası, Büyükada ve Sedef Adası bulunmaktadır. İstanbul'a uzaklıkları 3 km (Büyükada) ile 13,5 km (Yassı Ada) arasında değişmektedir. Adalardan Büyükada, Heybeli Ada, Kınalı Ada, Burgaz 8 Ada ve Sedef Adası'nda yerleşim bulunmaktadır.

Tablo 2.1: Yıllara Göre Toplam Adalar Nüfusu

Yıl	Adalar Nüfusu	Erkek Nüfusu	Kadın Nüfusu
2022	16.690	8.591	8.099
2021	16.372	8493	7.953
2020	16.033	8.358	7.675

Kaynak: <http://www.nufusu.com> (Erişim T: 22.05.2023)

2022 yılı adrese dayalı nüfus kayıt sistemine (ADNKS) göre İstanbul Adalar İlçesi'nin toplam nüfusu 16.690 kişidir. İstanbul Adaları'nın 1927 yılı nüfus sayımında toplam nüfusu 11.691 kişidir. Daha sonraki sayımlarda ise nüfusta artış ve azalmalar düzensiz olarak meydana gelmiştir. Bütün nüfus sayımları dikkate alındığında adalar nüfusunun en fazla olduğu yıl, 19.864 kişi ile 1960 yılıdır. İstanbul Adalarında kadın erkek nüfusu, 1927 yılından günümüze kadarki bütün nüfus sayımlarında birbirine yakın miktarlarda olmuştur. İstanbul Adaları'nda nüfus yoğunluğu çok fazla olmamakla beraber, adaların kuzey kesimlerinde nüfus yoğunluğu daha fazladır. İstanbul Adaları'nda ekonomik faaliyetler kapsamında balıkçılık, tarım ve küçükbaş hayvancılık yer almaktadır. Fakat bilinçsiz avlanma nedeniyle bölgedeki balık potansiyeli azalmıştır. Geçmişte sanayi ve taş ocakları, kireç ocakları, demir ve bakır madenleri gibi madencilik alanlarında ekonomik faaliyetlerin yapıldığı bilinmektedir (Özcan, 2015). Adalardaki en önemli geçim

kaynağı turizmdir. Özellikle yaz aylarında çok sayıda kişinin adaları ziyaret etmesi turizmin ve ticaretinde gelişmesine katkı sağlamaktadır. Diğer geçim kaynakları ise balıkçılık ve küçük çaplı ticarettir (Garipağaoğlu, 1998).

Çalışma alanı olan Adalar, her yıl binlerce yerli ve yabancı turisti bölgeye çeken eşsiz kültürel ve doğal güzellikleriyle karakterizedir. İstanbul'un birçok yerine göre ulaşımının kolay olması, denizin, kumsalların ve mesire yerlerinin görece temiz olması, özellikle hafta sonları olmak üzere her gün çok sayıda turisti adalara çekmektedir.

Tarihi Mekânlar adalarda bulunan mimari kültürel eserler üç farklı döneme göre katagorize edilmektedir. Bunlar 19. Yüzyıl ilk yarısına ait manastır ve kiliseler, 19. Yüzyıl ikinci yarısına ait konak ve köşkler, sonraki dönemden günümüze gelen betonarme binalar olarak sınıflandırılmaktadır (Kuruyazıcı, 2011).

Adalar'da tarihi, çoğu restorasyonlarla günümüze kadar varlığını sürdürmüş önemli mimari yapılar bulunmaktadır. Bunlar Büyükada'da, s. Aya Dimitri Kilisesi, Aya Nikola Manastır ve Kilisesi, Aya Yorgi Manastır ve Kilisesi, Aya Theodoros Kilisesi, Hiristos Manastırı ve Kilisesi, Surp Asdvadzadzin Kilisesi, Panayia Rum Ortodoks Kilisesi, Profitis İlias Mezarlık Kilisesi, Saint Pacifico Latin Katolik Kilisesi, Hesed Le Avraam Sinagogu, Hamidiye Cami, Aya Dimitri Karma Rum Okulu, Adakule, Büyükada Saat Kuşlesi, Vapur İskelesi, Rum Yetimhanesi, Büyükada Çeşmesi, Büyükada ve Rum Ortadoks Mezarlığı olarak sıralanır. Heybeli Ada' da; Aya Triada Manastır ve kilisesi, Aya Spiridon Manastır ve Arsenios Kilisesi, Aya Yorgi Manastır ve Kilisesi, Aya Nikola Rum Ortadoks Kilisesi, Hiristos Manastır ve Şapeli, Panayia Kamariotissa Manastır ve Kilisesi, Beth Yaakov Sinagogu, Heybeli adaa Cami, Deniz Lisesi, Ruhban Okulu, Bahriye Çeşmesi, Rum Ortadoks Mezarlığı, Süslü Mezar, Burgaz Ada'da; Aya Yani Kilisesi, St. George Manastırı, Hiristos Manastırı ve Kilsesi, Burgazada Cami ve mezarlığı, Kınalı Ada'da Hristos Rum Manastırı, Surp Kinkor Ermeni Kilisesi, Ana Panayia Kilisesi, Kınalıada Müslüman ve Rum Mezarlığı, Kınalıada Cami tarihi ve kültürel yapılarıdır

3.4. İklim Özellikleri ve Bitki Örtüsü

İstanbul Adaları iklim çeşidi Akdeniz iklim tipinin, Marmara tali iklim tipi olarak belirlenmiştir (Erinç, 1969). Kocaeli Yarımadası'nın Karadeniz'e paralel uzanan dağları nedeniyle sert kuzey rüzgârlarına karşı korunaklı, Marmara Denizi etkisine açık konumda olup özellikle, yaz aylarının kurak geçmesi bu iklim tipinin belirleyici bir unsurdur. Yarı nemli, mezotermal, yazın kuvvetli su noksanı bulunan ve deniz tesirine yakın iklim özellikleri göstermektedir (Boydak, 1984; Erinç, 1969).

Ayrıca Adalar sahasının iklimi Akdeniz ve Karadeniz iklimleri arasında bir geçiş niteliği taşımakta ve iklime özgü yaz kuraklığı önemli bir özelliktir. Bununla birlikte araştırma sahasında sıcaklık, İstanbul ortalamalarına göre yüksektir. Kış ve bahar mevsimleri yağışlı yaz mevsimi kurak geçer. İstanbul Adaları'nın iklim özellikleri incelendiğinde ise genel olarak Akdeniz ikliminin hâkim olduğu görülmektedir. Yani yazları sıcak ve kurak, kışları ılık ve nemli olarak geçmektedir. Adalar Kocaeli Yarımadası'nın Karadeniz'e paralel uzanan dağları sayesinde sert kuzey rüzgârlarına karşı korunaklı, Marmara etkisine ise açık konumdadır (Boydak, 1984). Bu iklim özellikleri nedeniyle doğal bitki örtüsü bu faktörlerin etkilerini yansıtmakta olup bu kapsamda bitki örtüsü orman formasyonu, maki formasyonu ve garig formasyonu olarak belirlenmiştir. İstanbul Adalar İlçesi coğrafyasında orman kuran tek tür iğne yapraklı kızılçam (*Pinus brutia*) ormanlarıdır. Sahada bulunan tek orman türü kızılçam ormanı Adalar'ın doğal bitkisi olup olmadığı konusunda farklı görüşler yer almaktadır, s.

Boydak, (1984); Kızılçam ormanlarının doğal olduğunu, bu flora ile birlikte görülen bitki türlerinin yalnızca Akdeniz iklimine özgü bitki türleri olduğunu belirtmiştir. Bununla birlikte Birand (1936), Kantarcı (1984) sahada orman kuran tek ağaç türünün Kızılçam olduğunu, maki formasyonunun sekonder tür olduğunu belirtmişlerdir. Diğer taraftan Erdenen (1962) ve Gülen (1985) Kızılçam ormanının doğal olmadığını, dikimle bölgeye geldiğini belirtmişlerdir. Demir oksit, Akdeniz ikliminin oluşturduğu topraklarda yaygın olarak bulunur ve toprağı kırmızıya boyar, bu topraklara özel olarak terra rossa adı verilir. Maki ve kızılçam ormanlarının oluşumu, Akdeniz ikliminin belirlediği doruk noktasıdır.

Adaların değerleri (deniz, am ormanları, tarihi sivil ve dini yapılar, kültürel ve doğal güzellikler, atmosferik ve akustik kirliliğin olmaması) nedeniyle turistleri cezp etmektedir. Ancak bu adaların zenginliği ve özellikleri ulusal ve uluslararası düzeyde tanıtılmamış veya gerektiği gibi kullanılmamıştır. Günümüzde kültürel mirasın, kıyıların, doğal sit alanlarının ve ormanlık alanların varlığından dolayı Adalar İlçesi doğa turizmi çeşidine sahiptir. Boş zaman ve eğlenceyi tatmin eden bir alandır. İstanbul Takımadaları kültürel, ekolojik ve turistik özellikleri nedeniyle 1984 yılında sit alanı ilan edilmiştir. Marmara bölgesinde özel bir statüye sahip olup, kızılamı ve maki bitki rts Akdeniz iklim özelliklerinin zirvesidir. Aynı zamanda Akdeniz iklimine yakın subtropikal bölgelerden getirilen egzotik (yabancı) bitkiler de oldukça zengindir. Takımadaların 55 familyasına ait 335 doğal bitki grubu belirlenmiştir. Yıllık, çok yıllık, soğanlı, otsu ve egzotik bitkilerden oluşan 66 familya ve 64 gruba ait 192 odunsu tür tespit edilmiştir. Bu bitkilerinin kullanılması takımadalar ile Türkiye ve evre flora arasındaki benzerlikleri, bitkilerin yaşam formlarını ve floralarının kompozisyonunu, egzotik bitkilerin yayılışı ve vejetasyon alanını ortaya çıkarılmış ve değerlendirme yapılmıştır. Ada için hazırlanan, bitki türleri ve özellikleri hakkında bilgiler içeren bilgisayar programı sayesinde, ada peyzajının estetiğine ve işlevlerine göre bitki türleri seçilebilmektedir.

Resim 3.3. Büyükada Kızılcım Ormanlar

Kaynak: Özcan, 2015

Resim 3.4. Kınalı Ada Orman Formasyonu

Kaynak: Özcan, 2015

İstanbul Adalar İlçesi sahasının kızılçam formasyonundan sonra ikinci hâkim florası maki formasyonudur. Bu formasyon genellikle tahrip alanlarını kaplamakta ve en fazla Büyükkada ve Heybeli Ada'da yayılış göstermektedir. Araştırma sahasında kızılçam ormanlarının alt katında ağaççık veya çalı formunda gelişen maki florası açık sahalarda özellikle güney, doğu ve batı yamaçlarda ağaç formuna ulaştığı görülmektedir. Aynı zamanda sık görülen yangınlar kızılçam formasyonunun gerilemesine neden olurken, maki formasyonunun genişlemesine neden olmuştur. Araştırma sahasında gelişme imkânı bulan maki türleri, s. Kocayemiş (*Arbutus unedo*), Menengiç (*Pistacia terebinthus*), Ağaç fundası (*Erica arborea*), Akçakesme (*Phillyrea*), pembe çiçekli funda, Erguvan (*Cercis siliquastrum*), Kermes meşesi (*Quercus coccifera*), Katırtırnağı (*Spartium junceum*), beyaz çiçekli laden, beyaz çiçekli laden, Katran ağacı (*Juniperus oxycedrus*) ve Defne (*Laurus nobilis*) gibi ağaç türleri yer almaktadır. Orman içinde daha çok; kermes meşesi, menengiç, defne, akçakesme, pembe ve beyaz çiçekli laden ve erguvan, güneye bakan yamaçlarda ve açıklıklarda; pembe çiçekli funda ve kocayemiş, kıyı kesimlerde; katır tırnakları gözlemlenmektedir. Makiler kuvarsitler üzerinde bodur ağaçlar şeklinde, arkozlar üzerinde ise biraz daha uzun boylu olarak yer almaktadır. Makiler güneye bakan kuvarsitler üzerinde ve kireçtaşları üzerinde daha çok gelişim gösterirler (Günel, 1998)

Maki formasyonu en fazla Büyükkada'da yayılış sahasına sahiptir. Ada'nın kuzey, kuzeybatısı ve kuzeydoğusunda kızılçam ormanlarının alt florasını oluşturur ve Ada'nın güney, güneybatı ve güneydoğusunda yoğun yayılma gösterirler. Sahada özellikle; Yüce Tepe'nin batı ve doğu yamaçları, Avcı Tepe yamaçları ve Hızır İlyas Tepe'nin güneybatı bölgesinde gelişme göstermiştir. Ada'da büyük tur yolu çevresinde yer yer çalı olarak dar yayılımlı kartopu bitkisi ve çoğunlukla kermes, menengiç, delice ve akçakesme türleri yer almaktadır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ADALARDAKİ EKOTURİZM TÜRLERİ

4.1. İstanbul Adalarda Turizm

Ada turizmi yeni bir turizm türü değildir. Adalar binlerce yıldır dinlenme ve rahatlama yeri olarak kullanılmaktadır. Romalılar, Capri Adası'nı iki bin yıl önce bir tatil beldesi olarak kullanmışlardır. Akdeniz, Atlantik ve Pasifik'teki adalar insanların rahatlamak ve gençleşmek için gittikleri yerler olarak bilinmektedir (Stylidis ve Terzidou, 2007, s. 955). Adalarda turizm, belirli coğrafi mekânlarda yer alan doğal kaynaklarla ziyaretçilerin ihtiyaçlarını karşılayan önemli bir ticari uğraştır. Özellikle, "ada turizmi" terimi, bir adada aile pansiyonları, kurumsal oteller ve diğer ilgili ticari alanların kurulmasının yanı sıra adanın doğal noktaları ve gelişimlerinin entegrasyonunu ilerleterek turizmin gelişmesi sağlamaktadır. Bu da adanın yerel nüfus artışını, çevresel iyileştirmeyi, tesislerin artmasını ve işlevsel iyileştirmeyi etkilemektedir (Yang vd., 2016, s. 261).

Ayrıca adalarda gerçekleştirilen turizm faaliyetleri, bu destinasyonların ticari gelişimini, ekonomik büyümesini sağlamakta, aynı zamanda ev sahiplerinin refahını artırmaktadır. Ada ekosistemleri, çeşitli ekosistemlerin çoğu tarafından paylaşılan çok spesifik fiziksel, ekonomik ve sosyo-kültürel özelliklere sahiptir. Bu özellikler, daha fazla izolasyona, ekonomik olarak yararlanılabilir kaynakların yokluğuna, tüketim için büyük dış bağımlılığa, yüksek benzersizlik düzeyine sahip kültürel ve doğal mirasa ve yüksek yoğunlukta endemik bitki ve hayvan türlerine yol açan iyi tanımlanmış coğrafi sınırları içermektedir (Rio-Rama, 2020, s. 1).

Adalar, günlük yaşamdan farklı yaşam tarzları sağlayabildiğinden turistler arasında cazip yerler olarak kabul edilmektedir. Bir ada destinasyonunun romantizm, kaçış ve egzotizm duyguları yaratması, değişik deneyimler sunması, kültürel yapısından fiziki konumundan kaynaklanan benzersizliği adalara gelmek için geçerli neden olarak görülmekte ve turistleri etkilemekte önemli rol oynamaktadır (Moon ve Han, 2018, s. 71). Adaların sahip oldukları özellikler; (turistler tarafından uzak bir

cennet olarak algılanmaları, turistlerde romantizm duygusu uyandırması, rahatlatıcı psikolojik etkileri), doğal güzellikleri, çevresel cazibe kaynakları ve yerel bağlamda eşsiz doğaları ile bu destinasyonlarda turizmi artırmaktadır.

Marmara Adası (Buyükada, Heybeli Ada, Burgazada, Kınalı ada) 31 Mart 1984 tarih ve 234 sayılı Kararı ile 2891 Sayılı Hareket ve Mal Kanununun 6. Maddesi uyarınca 105. Ada olarak ilan edilmiştir. Alanın yaklaşık 770 hektarı tabiat anıtı, 348,52 hektarı kentsel alan, kalanı ise karma alanlardır. Adanın %70'i tabiat anıtı, %84'ü 1. sınıf tabiat anıtı, %9'u 2. sınıf tabiat anıtı, %5'i 3. sınıf tabiat anıtı ve %2'si karma anıttır. % 30'u şehrin korunan alanlarıdır. Ayrıca eşsiz doğal oluşumlar, mikro iklimik hava, doğal peyzaj bölgeleri, flora ve fauna çeşitliliği, bu ekolojik yapıyla uyum içinde oluşturulmuş yaşam biçimleri, eşsiz mimari örnekleri, dini yapılar, sokaklar, merdivenler ve parkların eşsiz yapıları bulunmaktadır. Adalar. Bu bağlamda adaların “kültürel peyzajının” kalitesi konusu son zamanlarda gündeme gelmekte ve tartışılmaktadır.

4.2. İstanbul Adalar Sürdürülebilir Ekoturizm Faaliyetleri

Çalışmaya konu olan İstanbul adalar ilçesinde yer alan ekoturizm faaliyetleri ayrı ayrı adalar konu alınarak incelenecektir.

4.2.1. Büyükada Ekoturizm Faaliyetleri

Büyükada her zaman adaların en popülerleri olmuştur. 19. yüzyılın ilk yarısında Büyükada'nın nüfusu iki ila üç bin kişiydi. Bu arada İstanbul ile Büyükada arasında 14 büyük feribot sefer yapmaktadır (Erdene, 1962, s. 27). Büyükadayı 1940'larda Yusuf Ziya, Ortaçağ şu şekilde kaleme almıştır:

"Gözlerim kararmış, burnum kokuyor. Sağda Yunanca, solda Ermenice, solda İbranice konuşuyorlar. Ama açık bir bahar gecesinde, dünyanın en güzel göğü yukarıya çıkarıyor: Büyükada! Adalar ilçesinin başkenti."

4.2.1.1.Büyükadada Kültür Ekoturizm Faaliyetleri

Büyükada adaların en büyüğü ve adalar ilçesinin merkezi konumundadır. Trajedilerle dolu, ilgi çekici bir tarihi vardır. Birçok Bizans imparator ve imparatoriçelerinin sürgün yeri oluşuyla ünlüdür. Tarihte, s. Megale, Prinkipos, Demonissia, Prinkepo, Kızılada, Prens Adası olarak isimleri geçmiştir.

Resim 4.1. Büyükada Görünüm

Kaynak:<http://www.adalar.bel.tr/ilcemiz-sayfasi/buyukada.html>(ErişimT, s. 6.05.2023)

Bugün diğer adalara göre nüfusu ve ekonomik hareketliliği yüksektir. İstanbul'un ünlü adaları (prens) merkezi ve her türlü turistik gezilerin odak noktası olmuştur. Bu odak noktası olmasında ada evleri dikkat çekmektedir

Büyükadada bulunan Rıza Derviş Köşkü, Sedad Eldem'in 1957 tarihli modernist manifestosudur ve Büyükada yakınlarındaki Dilburnu da şüphesiz bir

diğer sıra dışı yapıdır. 1950'lerde tipolojik yönteminden kurtulduğu belirtilmektedir (Eldem, 1967, s. 27). Yapının brüt beton çıkıntılı ve çörtlenleri ile özgün modernist dili öne çıkardığı ve Eldem'in hâkimiyetinin detaylı kayıt altına alınması için önemli bir uygulama olduğu belirtilmelidir (Yalçın, 2007, s. 89).

Resim 4.2. Rıza Derviş Köşkü

Kaynak: <https://www.herumutortakarar.com/riza-dervis-villasi/> Erişim T: 26.05.2023)

Bugün Büyükada'da antik yaşamdan ya da kültürel kalıntılardan günümüze uzanan çok nadir kalıntılar yer almaktadır. Kyzikos (Büyükada Hazinesi) olarak bilinen antik Yunan altın sikkelerinin hazinesi 1930 yılında Karacabey kasabasında tesadüfen Karye Köyü'nün eski liman ve surları bulunmuştur (Akyol, 1944).

Resim 4.3. Büyükada Arkeolojik Kalıntılar

Kaynak: İBB, 2023

Büyükada'nın kimisi ayakta kalmış kimisi de tümüyle harap olmuş ve günümüze ancak önemsiz kalıntı ve izleri ulaşabilmiş tarihi yapıların hemen hemen hepsi dini yapılardır. Bu yapılar içerisinde manastırlar önemli yer tutmaktadır. En ünlüsü kadınlar manastırı (Aya İrini)'dir. Maden mahallesinin yayıldığı alanlarda kurulmuş bu manastır tümüyle yıkılmış günümüze ancak bazı izleri ulaşabilmiştir. Adadaki diğer üç manastır şunlardır. Karacabey koyunda Ayios

Nikolaos manastırı adanın ortasındaki tepede yer alan Hiristos manastırı ve yüce tepedeki Ayios Yeorios (Aya Yorgi) manastırlarıdır. Adadaki kimi manastır kilisesi olan 9 Rum ortodoks kiliselerinin adları şöyledir: Ayios Yeorios, Ayios, Haralambos, Ayia Vhalerna, Ayii Apustoli ve Ayii Panaia. Adada bu kiliseler dışında ayrıca bir ermeni ve bir latin katolik kilisesi, bir sinagog ve bir rum yetimhanesi bulunmaktadır.

Resim 4.4. Aya Yorgi Kilisesi

Kaynak: <https://www.gezgezinsani.com/buyukada-aya-yorgi-kilisesi/amp/> (Erişim T: 26.05.2023)

Büyükada'da yaşamın en renkli zamanları hiç kuşkusuz yılın farklı zamanlarında adayı canlandıran kültürel ve sosyal etkinliklerdir. Her yaştan ve farklı kültürlerden insanları bir araya getiren panayır, pazarlar, eğlenceler ve dinletiler adalılar kadar ziyaretçileri de kendine çekmektedir. Bu kültürel etkinlikleri ve sosyal etkileşimlerin aktive eden yeni meydan ada özelinde yeni bir sosyokültürel odağı etmektedir. Meydanın anlamlandırdığı bu kültür rotası üzerinde adanın zengin geçmişi ve kültürüne dair farklı ziyaret noktaları ile sivil toplum örgütlerine ait sosyal merkezler yer alır. Müzeler, tiyatrolar, gazinolar, adalar enstitüsü, açık hava sergileri, sokak pazarları, pop-up etkinlik noktaları ve açık hava sineması bu eğlenceli ve zengin rotayı meydana süregelen ada yaşamı ile buluşturmaktadır. Aşağıdaki haritada Büyükada tarihi mekanları ve ünlü isimlerin evlerinin bulunduğu yerleri göstermektedir (Harita 4.1).

Harita 4.1. Büyükada Tarih

Kaynak: İBB, 2023

Büyükada'da yukarıdaki haritada da görülmekte olan çeşitli tarihi mekanlar yer almaktadır bunlardan en önemlileri arasında yer alan ünlü Türk edebiyatçısı Reşat Nuri Güntekin'in bir dönem ailesiyle beraber yaşadığı ev yer almaktadır. Adanın bakımsız bırakılmayan ve korunan nadir köşklerinden biri olan bu ev pembe panjurları ve beyaz cephesiyle göze hitap etmektedir. Deniz manzaralı olduğu için ev "Yalı Köşk" diye anılmaktadır. Müze haline getirilmese de ve içine girmek yasak olsa da bu 3 katlı yalı köşkü görmek özellikle Reşat Nuri'nin romanlarını okuyan turistlerin uğrak mekanlarından biridir. Büyükada'nın Maden Mahallesi'ndeki Yılmaz Türk Caddesi üzerinde bulunan köşkü Reşat Nuri Güntekin'in 1937 yılında satın aldığı bilinmektedir.

Resim 4.5. Reşat Nuri Güntekin Evi

Kaynak:<https://nomatto.com/resat-nuri-guntekin-evi> (Erişim T: 26.05.2023)

3.2.1.2. Büyükada'da Kuş Gözlemciliği

Büyükada'nın kuş göç yolu güzergahında olması ve yaklaşık 95 çeşit kuş çeşidine yuva olması sebebiyle kuşların üreme, konaklama, dinlenme gibi ihtiyaçları

kritiktir. Kıyı şeridi boyunca koy, burun, taşlık alanların yanı sıra orman alanlarında ve kentsel ekolojik adım taşlarında da bu ihtiyaçlara yönelik habitat alanları oluşturulması önerilmiştir. Kuş gözlem noktaları bu rotaların ve habitatların kesişim noktalarında kurgulanabilir. Aşağıdaki tabloda Büyükada kuş çeşitliliği yer almaktadır.

Tablo 3.1. Büyükada Kuş Çeşitliliği

Türkçe İsim	Bilimsel isim	Özellik
Küçük Batağan	<i>Tachybaptus ruficollis</i>	K.G
Bahri	<i>Podiceps cristatus</i>	K.G
Kara Boyunlu Batağan	<i>Podiceps nigricollis</i>	K.G
Yelkovan	<i>Puffinus yelkouan</i>	G
Karabatak	<i>Phalacrocorax carbo</i>	G
Tepeli Karabatak	<i>Phalacrocorax aristotelis</i>	Y
Sülün	<i>Phasianus colchicus</i>	Y
Ak Pelikan	<i>Pelecanus onocrotalus</i>	G
Gri Balıkçıl	<i>Ardea cinerea</i>	Y
Kara Leylek	<i>Ciconia nigra</i>	G
Leylek	<i>Ciconia ciconia</i>	G
Kocagöz	<i>Burhinus oedicephalus</i>	G
Arı Şahini	<i>Pernis apivorus</i>	G
Yılan Kartalı	<i>Circus gallicus</i>	G
Çayır Delicesi	<i>Circus pygargus</i>	G
Bozkır Delicesi	<i>Circus macrourus</i>	G
Atmaca	<i>Accipiter nisus</i>	(K.G) G
Yaz Atmacası	<i>Accipiter brevipes</i>	G
Şahin	<i>Buteo buteo</i>	(K.G) G
Kerkenez	<i>Falco tinnunculus</i>	(K.G) G
Delice Doğan	<i>Falco subbuteo</i>	(Y.G) G

Gökdoğan	Falco peregrinus	Y
Aladoğan	Falco vespertinus	G
Sakarmeke	Fulica atra	K.G
Akdeniz Martısı	Larus melanocephalus	(K.G) G
Karabaş Martı	Larus ridibundus	K.G
Küçük Gümüş Martı	Larus canus	K.G
Kara Sırtlı Martı	Larus fuscus	G
Gümüş Martı	Larus michahellis	Y
Hazar Martısı	Larus cachinnans	K.G
Kara Gagalı Sumru	Sterna sandvicensis	(Y.G) G
Sumru	Sterna hirundo	Y.G
Kaya Güvercini	Columba livia	Y
Kumru	Streptopelia decaocto	Y
Küçük Kumru	Stigmatopelia senegalensis	Y
Guguk	Cuculus canorus	(Y.G) G
İshakkuşu	Otus scops	Y.G
Kukumav	Athene noctua	Y
Çobanaldatan	Caprimulgus europaeus	Y.G
Boz Ebabel	Apus pallidus	Y.G
Ak Karınlı Ebabel	Tachymarptis melba	Y.G
İskender papağanı	Psittacula eupatria	Y
Yeşil papağan	Psittacula krameri	Y
Arıkuşu	Merops apiaster	G
İbibik	Upupa epops	Y.G
Kır Kırlangıcı	Hirundo rustica	(Y.G) G
Ev Kırlangıcı	Delichon urbicum	(Y.G) G
Ak kuyruksallayan	Motacilla alba	(Y.G) G
Çıtkuşu	Troglodytes troglodytes	Y

Karatavuk	<i>Turdus merula</i>	Y
Öter Ardiç	<i>Turdus philomelos</i>	K.G
Ökse Ardıcı	<i>Turdus viscivorus</i>	(K.G) G
Ak Mukallit	<i>Hippolais pallida</i>	Y.G
Maskeli Ötleğen	<i>Sylvia melanocephala</i>	Y
Küçük Ak Gerdanlı Ötleğen	<i>Sylvia curruca</i>	Y.G
Kara Başlı Ötleğen	<i>Sylvia atricapilla</i>	Y.G
Boz ötleğen	<i>Sylvia borin</i>	(Y.G) G
Çıvgın	<i>Phylloscopus collybita</i>	K.G
Söğütbülbülü	<i>Phylloscopus trochilus</i>	G
Çalikuşu	<i>Regulus regulus</i>	K.G
Sürmeli Çalikuşu	<i>Regulus ignicapilla</i>	K.G
Kızılgerdan	<i>Erithacus rubecula</i>	K.G
Bülbül	<i>Luscinia megarhynchos</i>	Y.G
Kara Kızılkuyruk	<i>Phoenicurus ochruros</i>	K.G
Kızılkuyruk	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	G
Boz Kuyrukkakan	<i>Oenanthe isabellina</i>	G
Kuyrukkakan	<i>Oenanthe oenanthe</i>	(Y.G) G
Benekli Sinekkapan	<i>Muscicapa striata</i>	G
Küçük Sinekkapan	<i>Ficedula parva</i>	G
Halkalı Sinekkapan	<i>Ficedula albicollis</i>	G
Kara Sinekkapan	<i>Ficedula hypoleuca</i>	G
Uzun Kuyruklu Baştankara	<i>Aegithalos caudatus</i>	Y
Çam Baştankarası	<i>Parus ater</i>	Y
Mavi Baştankara	<i>Parus caeruleus</i>	Y
Büyük Baştankara	<i>Parus major</i>	Y
Sarıasma	<i>Oriolus oriolus</i>	Y.G

Karaalınlı Örümcekkuşu	Lanius minor	G
Kızıl Sırtlı Örümcekkuşu	Lanius collurio	Y.G
Alakarga	Garrulus glandarius	Y
Saksağan	Pica pica	Y
Küçük Karga	Corvus monedula	Y
Leş Kargası	Corvus cornix	Y
Kuzgun	Corvus corax	G
Sığırcık	Sturnus vulgaris	Y
Serçe	Passer domesticus	Y
Söğüt Serçesi	Passer hispaniolensis	(Y.G) G
İspinoz	Fringilla coelebs	Y
Küçük İskete	Serinus serinus	G
Florya	Carduelis chloris	Y
Kara Başlı İskete	Carduelis spinus	(K.G) G
Saka	Carduelis carduelis	Y
Bahçe Çintesi	Emberiza cirrus	Y
Kara Başlı Çinte	Emberiza melanocephala	G
Tarla Çintesi	Miliaria calandra	G

Kaynak: <https://dokuzadabirdeniz.com> (E. tarihi 05.06.2023)

K.G– KİŞ GÖÇMENİ Sadece kışın gelen

Y.G– YAZ GÖÇMENİ Sadece yazın gelen

Y – YERLİ Tüm mevsimler bulunan

G – GEÇİT Sadece geçerken uğrayan

Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı üzere ada eko biyolojik açıdan zengin bir potansiyele sahip olmasından kaynaklı olarak kuşların göç noktaları üzerinde yer almaktadır. Büyükada genelinde kuş gözlemciliği yapılan yerler aşağıdaki harita 3.2. de verilmiştir.

küçük bostanlar ile bunlara yaşam veren su yolları, sarnıçlar ve restore edilmiş tarihi ayazmalar adada süren yaşamın parçalarıdır. Bu biyolojik zenginliğin en önemli öğeleri arasında hiç kuşkusuz adada konaklayan göçmen kuş türleri bulunur. Bu devingen yaşam ve canlı çeşitliliğinin deneyimleşmesi ada merkezinde bilgi noktaları ile başlayan kara ekosistem haritaları ile olanaklı kılınır ve ada özelinde biyoçeşitliliği koruyacak ekolojik onarım, geliştirme ve koruma stratejileri benimsenir. Rota üzerindeki seyir terasları ve bakı noktaları adanın özgün ve pittoresk peyzajını ziyaretçilere sunarken, kuş gözlem evi ve kuleleri meraklıları bu doğal yaşantının izleyicileri haline getirmektedir.

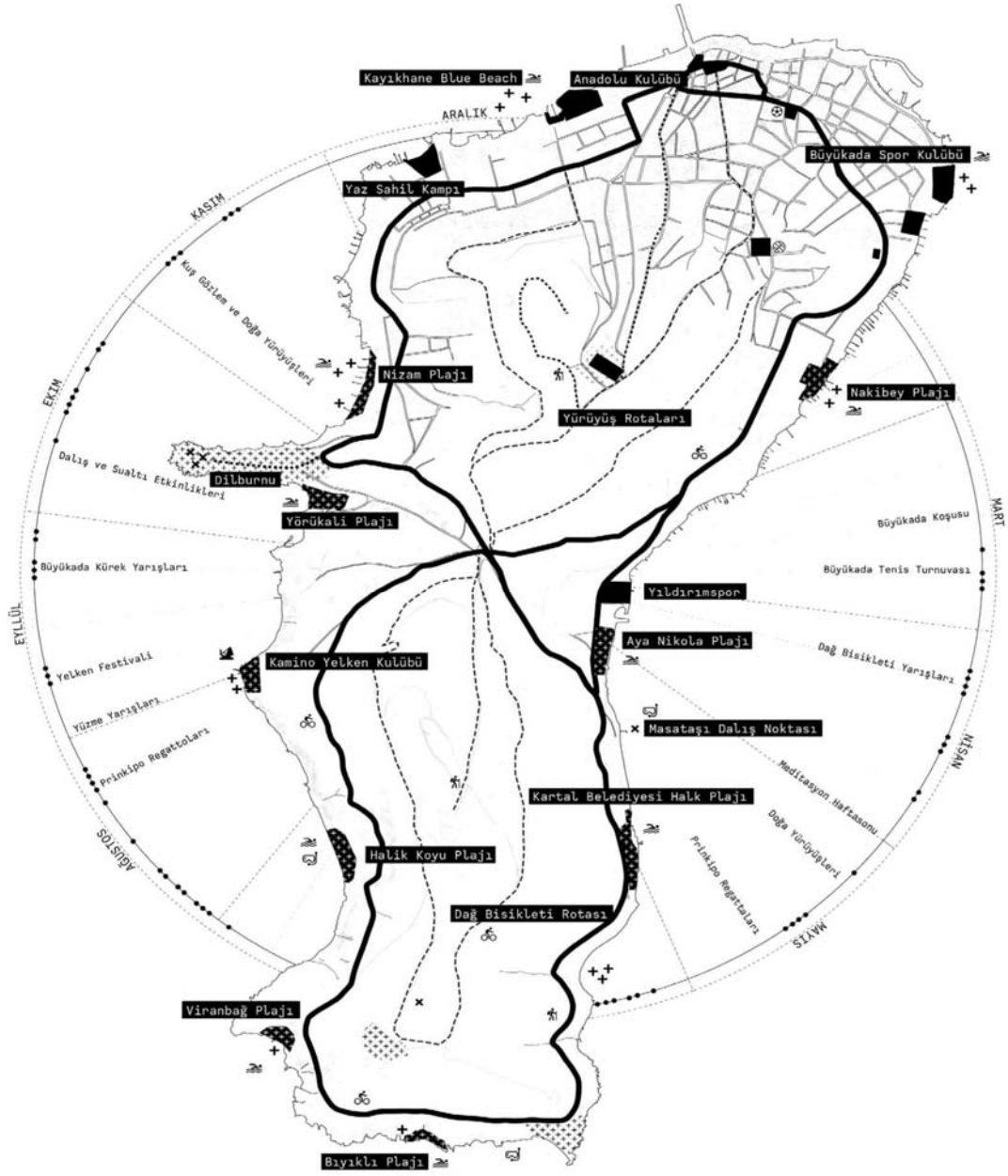
3.2.1.3. Büyükada da Trekking / Doğa Yürüyüşü/ Su sporları

Doğası, bitki örtüsü ve çevresel özellikleri ile Büyükada tüm kullanıcılar için sağlık ve esenlik kaynağıdır. Adanın doğal çevresi içerisinde oluşturulan yürüyüş ve bisiklet yolları, spor sahaları ve çok farklı fiziksel/bedensel etkinliklerin yapılabileceği açık çayırlar ile su sporlarına olanak tanıyan plajlar ve dalış noktaları bu adanın bileşenleridir. Meydan bu rotanın başlangıcında toplu egzersizlerin ve spor aktivitelerinin (yoga, dans vb.) yapılabileceği bir kamusal düzlem olarak belirginleştirmektedir.

Ada genelinde 02.10.2020 tarihinde başlatılmış olan ekoturizm yolu projesi kapsamında adanın doğal ve kültürel kaynaklarının sürdürülebilirliği esas alınarak hazırlanmış olup, çevreye verilebilecek zararların minimize edilerek en verimli şekilde kullanıcı taleplerinin karşılanabileceği güzergâh seçilerek planlama yapılmıştır.

- **Büyükada Ekoturizm Yolu Projesi**

Planlama dâhilinde içinde seyir terası, yağmur barınağı, yönlendirme tabelaları, ara mesafe tabelaları bulunmaktadır. İnsanları gideceği yöne direkt yönlendirmek, yürüdüğü mesafe hakkında bilgilendirmek ve ada ile ilgili bilgilendirmektir Bütün imalatlar ahşap olup yalnızca ahşap dikmelerin ankraj noktalarında 50*50*50 cm ebadında beton bulunmaktadır. Toplam 54 adet ahşap dikme için ankraj betonu vardır. Çalışmalar bugünkü halini almıştır.

Harita 4.3. Büyükada da Trekking / Doğa Yürüyüşü/ Su sporları ve Ekoturizm Alanları

Kaynak: İBB, 2023

3.2.2. Heybeli Ada Ekoturizm Faaliyetleri

Heybeliada bir balıkçı kasabasıdır, Yunan balıkçılar genellikle kıyıların yakınında yaşardı. Günümüzde amatör balıkçılık dışında balıkçılık faaliyeti bulunmamaktadır. Heybeliada'da çiçekler yetiştirilir, ada dışında çiçekler satılır, bahçelerde sebze ve meyveler yetiştirilir, Makarios Tepesi ve Papaz Dağı'nda kuzu ve koyun yetiştirilir, Ambela bölgesinde verimli zeytinlikler ve üzüm bağları yer almakta ve bunlar bir zamanlar ada içinde seyyar eşeklerle satılırdı (Gülen, 2015, s.17).

Resim 4.7. Heybeli Ada Görünümü

Kaynak :<https://www.hurriyet.com.tr/gundem/heybeliada-nerede-heybeliadanin-tarihcesi-41259156>
(Erişim T, s. 26.05.2023)

Reşat Ekrem Koçu o dönemdeki ada yaşamının sosyal ve ekonomik durumunu İstanbul Ansiklopedisi'nde şöyle anlatır: *“Dört Büyükada'da doktorlar, diş hekimleri, ebeler ve eczacılar vardır; büyük bakkalları ve terzileri var; tapınakları ve camileri var; İstanbul'da gazeteler ilk vapurda gelir, kumarhaneler, sinemalar büyük şehir gibi değil. Adalar deniz sporları, özellikle balıkçılık için eşsiz yerlerdir”* (Kochu 1958).

Heybeli Ada, ormanlar, koylar, temiz hava, plajlar, antik çağlardan beri var olan tarihi konutlar, farklı kültürlere ait antik yapılar, tapınaklar, manastırlar, ayazmalar, müze evler ve müze evlerle kaplı bir adadır. Arkeolojik anıtları nedeniyle birçok kişinin ilgisini çekmiştir. Antik çağda ada halkının yaşam tarzı, yeme-içme alışkanlıkları, müzik ve dans, eşek ve at arabalarıyla ada turları, çam limanındaki aşık yolları, gece hayatı, romantizm, تنها yerler, doğal güzellikler insanlara rehberlik etmektedir. Bu durum edebiyata yansıyan romanlardan, şiirlerden ve filmlerden anlaşılmaktadır. Yaz, ada severler için neşenin, aşkın ve eğlencenin mevsimidir. Heybeli Ada'nın çok eğlenceli ve eğlenceli bir hayatı olduğu, çeşitli gazinolarda eğlenceler düzenlediği, mehtaplı bir gecede tekne gezisine çıktığı, anason ve balık koktuğu, kahkahalara eşlik ettiği söylenmektedir (Gülen, 2015, s. 20-21).

3.2.2.1. Heybeli Ada Kültür Ekoturizm Faaliyetleri

Eski Heybeli ada manastırları, Değirmen Dağı'ndaki küçük manastır ve Papaz Dağı'ndaki despotik manastırdır. Önce Bizanslılar, adanın güvenliğini sağlamak için Değirmen Tepesi manastırının kalıntıları üzerine bir gözetleme kulesi inşa ettiler. Daha sonra kule yel değirmenine dönüştürüldüğü için Değirmen Tepesi adını almıştır. Bazı kaynaklara göre Papaz Dağı'ndaki Aya Triada Manastırı'nın bulunduğu yerde Despotlar Manastırı adında bir manastır bulunmaktadır. Söylentilere göre kurucusu IX hakkında çok az kesinlik bulunmaktadır. Bu yüzyılda Yunan İmparatorluğu'nun en belirleyici isimlerinden biri olan Patrik Photios. Manastırın ilk temeli 809 olarak kabul edilmiştir (Atalay, 2011). Aya Triada Manastırı XVI. Yüzyılda Metrophanes tarafından yeniden inşa edilmiştir. Manastır 1821'de, 1844'te Patrik IV yakıldı. Almanlar tarafından onarıldı. Bugün askeri alanda yabancı dil okulu sekizincidir. İnsanlar onu genellikle Ioannes Paleologos olarak düşünür. Manastırın kuruluş tarihi 1431 olarak kabul edilmiştir. 1672 yılında çıkan yangında, Meryem Ana'nın ibadet yeri dışında manastırdaki her şey kül olmuştur. 1796 yılındaki yeniden yapılanma sırasında, ana girişteki yazıtın parçaları molozda bulunmuştur. Manastır, 1831'de bir başka büyük değişiklik geçirdi (Atalay, 2011). Heybeli Ada'da Aya Yorgi adıyla inşa edilmiş üçüncü bir manastır

daha vardır ve tarihi diğer manastırlar kadar eski değildir. Bina bir uçurumun üzerinde yer aldığı için buraya uçurum manastırı deniyor. Manastır 1758 yılında Kral III tarafından yaptırılmıştır. Ioannis Karacas tarafından onarılmıştır (Efe, 2004). Donanma Ortaokulu'nun bulunduğu alanda 1930'larda Bizans döneminde kullanılan tersanede Horasan'dan yapılmış eski kalın bir duvar kalıntılarını kısmen suda kısmen de kıyıda görülebilir.

Heybeliada'da dini ve resmi kurumların bulunması bir avantajdır. Adanın hayatını birçok yönden etkilemektedir. Küçük adada üç kolej yer almaktadır, s. Kongre Okulu, Deniz Harp Okulu ve Yunan Ticaret Okulu. Deniz Lisesi, Özel Rum Lisesi, Rum İlkokulu, Rum Yetimhanesi, Türk İlk ve Ortaokulu ve Çarkçı Okulu da bulunmaktadır. Deniz Lisesi ve Deniz Harp Okulu, Türkiye'de deniz subayı yetiştiren yegane okullardır. Elen Ticaret Okulu, Türkiye'de açılan tek özel ticaret okuludur. 1831 yılında Heybeliada'daki Panaia Manastırı, zengin Rum tüccarlar ve bankacılar tarafından, öğrencilerin şehrin karmaşasından uzak, sakin bir ortamda kendilerini yetiştirebilecekleri bir ticaret okulu açmak için uygun bir yer olarak seçilmiştir. Tüm işletme dersleri Fransızca olarak verilmektedir (Atalay, 2011).

- Aziz Nikola Rum Ortodoks Kilisesi

Aziz Nikola Rum Ortodoks Kilisesi (Hagios Nikolaos), kasabanın ana meydanına egemendir. Kilise, neredeyse tüm erkeklerin denizci ya da balıkçı oldukları bir adaya uygun olarak, denizcilerin koruyucu azizi olan Aziz Nikola'ya adanmış bir Bizans kilisesinin yıkıntıları üzerine 1857 yılında kurulmuştur. Yapının mimarı Hacı Stefani Gaytanki Kalfa'dır. Kilise 1894'teki depremde hasar görmüştür; ancak kısa süre sonra onarılmıştır. Kilise, merkezi kaplayan yüksek bir silindirin tepesine örtülmüş kubbesi, dört destek payandası, dört kolunun üstündeki beşik kemerleri (barrel-vaulted), ve ana yapıdan bağımsız olarak yükselen çan kulesi ile plan açısından haç şeklindedir. Sunağın altında, 1775'te ölen Piskopos I. Samuel'in mezarı bulunur. Narteks'in önündeki ayrı bir yapı ise Aziz Paraskevi'nin kutsal çeşmesine (Hagia Paraskevi) ev sahipliği yapmaktadır.

Resim 4.8. Aziz Nikola Rum Ortodoks Kilisesi

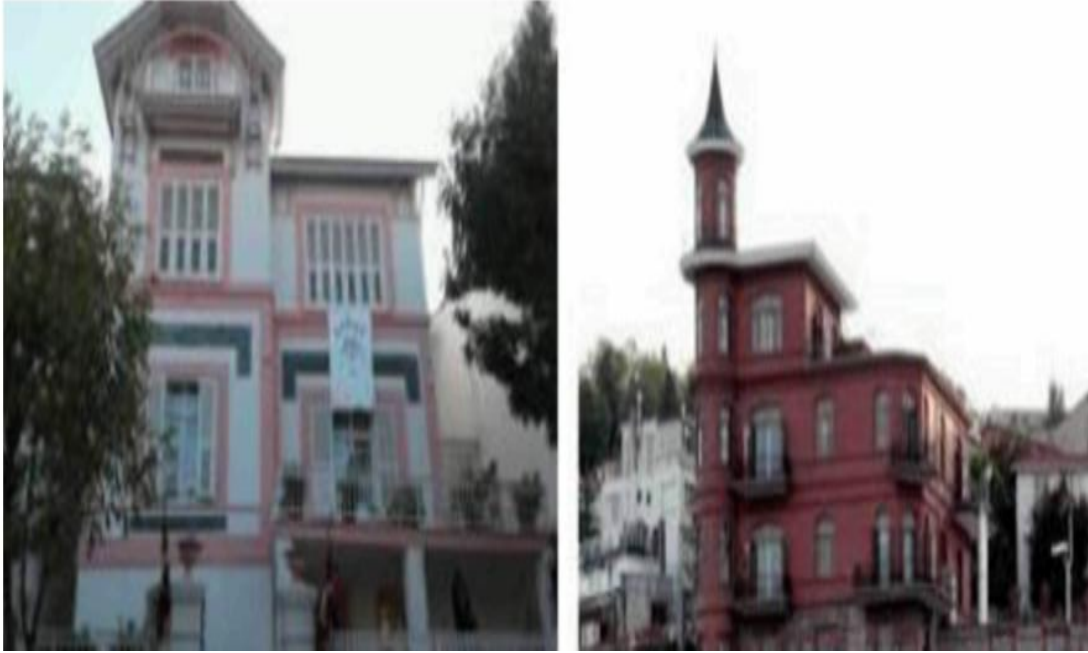
Kaynak:<https://sanal.adalarmuzesi.org/index.php/en/2011/islands-buildings-architects-exhibition>
(Erişim T: 26.05.2023).

Resim 4.9. Heybeli Ada Beth Yaakov Sinagogu ve Bahriye Lisesi

Kaynak:<https://nomatto.com/deniz-lisesi> (Erişim T:26.05.2023)

Heybeli adada müze olarak kullanılan yerler oldukça sıktır. Bugün adada Heybeli Ada Hüseyin Rahmi Gürpınar Evi Müzesi, İnönü Evi Müzesi, bunların başında gelmektedir

Resim 4.10. Heybeli Ada İnönü Köşkü ve Perili Köşk

Kaynak: <https://nomatto.com> (Erişim T: 26.05.2023)

Bununla birlikte Heybeli Ada'da 1924 yılında Atatürk'ün emriyle açılan Sanatoryum verem hastaları için sağlık hizmeti vermekteydi. 2005 yılında kapatılan Sanatoryum bugün kültürel ziyaretler amacıyla kullanılmaktadır.

4.2.2.2. Heybeli Ada Kuş Gözlemciliği Faaliyetleri

Son yıllarda insanların tatil anlayışının değişmesi ile ornitoloji daha sık duyulmaya başlanan bir kavramdır. Sürdürülebilir turizmin alt kollarından biridir. Doğa turizminin tek kaygısı olan doğal alanların keyfini çıkarma anlayışından farklı olarak, doğanın ve yerel halkın kültürünün korunmasını amaçlayan alternatif bir

turizm çeşididir. Sanayileşme, kentleşme, betonlaşma ve kalabalıklaşmanın artması, insan psikolojisi üzerinde yoğun bir baskı oluşturmaktadır (Yıldız & Gül, 2020).

Dolayısıyla insanlar, rahatlamak ve nefes almak için doğaya yönelmektedirler. Bu durum, sürdürülebilir turizm çeşitlerinin gelişmesine olanak tanımaktadır. Ekoturizm, uygulandığı ülkelerde olumlu gelişmeler sağlamış, değerli doğal alanlar koruma altına alınmış ve zararlı olabilecek pek çok faaliyete karşı korunmaya başlanmıştır. Kuş gözlemciliği özel ilgi turizmi içerisinde değerlendirilmektedir ve batı dünyasında, doğaya zarar vermeyen en yaygın açık hava rekreasyon faaliyeti haline gelmiştir. Adalar ekoturizm kapsamında kuş gözlemciliği turizmi kapsamında Heybeli Ada'da bu zamana kadar yapılan gözlemler de 18 türün yaşadığı tespit edilmiştir. Ada eko biyolojik açıdan zengin bir potansiyele sahip olmasından kaynaklı olarak kuşların göç noktaları üzerinde yer almaktadır.

Tablo 4.2. Heybeli Ada kuş çeşitliliği

Türkçe İsim	Bilimsel isim	Özellik
Karaalınlı Örümcekkuşu	Lanius minor	G
Kızıl Sırtlı Örümcekkuşu	Lanius collurio	Y.G
Alakarga	Garrulus glandarius	Y
Saksağan	Pica pica	Y
Küçük Karga	Corvus monedula	Y
Leş Kargası	Corvus cornix	Y
Kuzgun	Corvus corax	G
Sığırcık	Sturnus vulgaris	Y
Serçe	Passer domesticus	Y
Söğüt Serçesi	Passer hispaniolensis	(Y.G) G
İspinoz	Fringilla coelebs	Y
Küçük İskete	Serinus serinus	G
Florya	Carduelis chloris	Y

Kara Başlı İskete	Carduelis spinus	(K.G) G
Saka	Carduelis carduelis	Y
Bahçe Çintesi	Emberiza cirrus	Y
Kara Başlı Çinte	Emberiza melanocephala	G
Tarla Çintesi	Miliaria calandra	G

Kaynak: <https://dokuzadabirdeniz.com> (E. Tarihi: 05,06,2023)

K.G– *KIŞ GÖÇMENİ Sadece kışın gelen*

Y.G– *YAZ GÖÇMENİ Sadece yazın gelen*

Y – *YERLİ Tüm mevsimler bulunan*

G – *GEÇİT Sadece geçerken uğrayan*

4.2.2.3. Heybeli Ada'da Trekking / Doğa Yürüyüşü / Su sporları Ekoturizm Faaliyetleri

Heybeli Ada alternatif turizm imkanları açısından oldukça zengin bir adadır. Alternatif turizm kavramı, bağımsız turizmi, halk turizmini tercih eden, çevresel değerlere değer veren, çevre ile uyumlu çeşitli ürünler sunarak turizmin gelişmesini sağlamaktır. Alternatif turizm, turistik bölgenin sosyal ve fiziksel potansiyelinin pozitif etkileşimi ile yerel halkın ve turistlerin çevreye saygı duyma bilincini içermektedir. Küçük grup ve bağımsız turizm faaliyetleri birçok turisti geride bırakabilen turizm faaliyeti türüdür. Heybeli Ada gibi küçük alanlarda alternatif turizm ürünleri yerel topluluklara sürdürülebilir ekonomik ve kültürel faydalar sağlamaktadır. Doğal, tarihi ve kültürel kaynakları korurken yaşam kalitesini yükseltilmesine katkı sunmaktadır. Alternatif turizm hareketinde büyük bir varlık oluşturmak yerine küçük ve orta ölçekli işletmelerin ortaya çıktığı görülmektedir. Yerel ve kültürel tarzlarda dekore edilmiş küçük tesislerde gerçekleşir ve alternatif bir turizm arayan, "daha fazla ödemenin intikamını" lüks ve konfor arayan turistleri çeker. (Auzef 2019). Heybeli Ada tüm bu özellikleri ile her türlü turizm faaliyeti için ideal bir adadır.

Heybeli Ada, halk plajları ve piknik yerleri ile her gün turist çekmektedir. Gününbirlik turistler sıklıkla Değirmen Burnu'nda denize girer ve kumsalda vakit geçirmekte, Değirmenburnu Plajı, Sadık Koyu Plajı, Assaf Plajı, Çam Limanı,

Fransız Körfezi ve Alman Körfezi'nde de denize girmektedirler. Üyeler, Değirmen Burnu arkasında yer alan Heybeli Ada Su Sporları Kulübü'nün olanaklarından faydalanabilmektedir. Heybeliada'da tabiat parkı içerisinde, piknik alanları, restoran ve konaklama ünitelerini de barındıran bir koyda bulunan Değirmenburnu plajı, hem mesire yeri hem de plaj alanı olarak turistlere hizmet vermektedir. Heybeliada iskelesinden yaklaşık 400 metre bir yürüyüş ile alana kolaylıkla ulaşılabilir. Adanın en büyük koyu olan Cham Limanı, Heybeli Ada'nın güneyinde yer alır ve doğal bir plaj görünümündedir. Daha çok turistler tarafından tekne ve yatların yanaşma yeri olarak kullanılan limanın eşsiz bir manzarası yer almaktadır. Dünyanın kızılçam ormanlarıyla kaplı ender adalarından Heybeli Ada'da verem hastaları için sanatoryum yer almaktadır. Bu nedenle hastalar temiz havada çok çabuk iyileşmektedir. Çam limanı yakınında bulunan sanatoryum günümüzde kapanmıştır.

4.2.3. Burgaz Ada Ekoturizm Faaliyetleri

Antik çağda Burgaz Ada kentine güvenli liman anlamına gelen Panarmos, daha sonra Antigonus adı verilmiştir. Adını İskender'in eski bir generali olan ünlü Antigone'den almıştır (Schlumberger, 1937,s. 49). Yine Burgas adı Kitab-ül Bahriye'de Piri Rey aydını için "Burgazlı" olarak geçmektedir (Atayurt ve Morgul, 2006, s. 88). 1962'de Burgazada'nın yerli nüfusu, çoğu balıkçı olmak üzere 500'dü. Türklerin Burgaz'a yerleşimi Cumhuriyet dönemine kadar uzanmaktadır (Koçu, 1963; 3137). Küçük Müslüman ve Ermeni topluluklarında da Yahudiler vardı. Burgaz'daki sosyo-mekânsal değişimler 1950'lerde Doğu Anadolu'dan göçle başlamıştır. Kışın burada yaklaşık 1000 kişi yaşıyor ve bunların yüzde 90'ı 1950'lerden beri gelen Alevilerden oluşuyor (Koçu, 1963, s. 3137).

Resim 4.11. Burgaz Ada'dan Bir Görünüm

Kaynak: <https://m.bianet.org/bianet/ekoloji/189352-adalari-savunma-zamani> (Erişim T: 26.05.2023)

Çoğu Erzincan'ın yüksek köylerinden, ardından Sivas ve Tokat'tan gelen Alevilerdi. 2000 nüfus sayımına göre Burgaz'ın nüfusu kışın 1.000 iken, 1.578'dir (Atayurt ve Morgül, 2006, s. 88-89).

Tüm yerleşim adaları gibi Burgaz Ada'da yoğun bir gelişime tabi tutulmuştur. Tabii bu yapı ne nüfusu ne de istihdamı artırmadı. Kapitalizm, yeni mantığıyla mekanı "konut" ile yeniden yarattı. Burgaz Ada'da diğer adalar gibi genç nüfusuna istihdam yaratamıyor. Bu nedenle Burgaz Adalı gençlerin çoğu ulaşım sıkıntısı nedeniyle İstanbul'a taşınmış ve işleri sadece yaz aylarında yoğunlaşmıştır.

4.2.3.1. Burgaz Ada Kültür Turizm Faaliyetleri

Burgazada'nın antik durumu hakkında kesin bir bilgi bulunmamakla birlikte, Belaktepe'deki Transfiguration Manastırı'nda bazı kalıntılar bulunmaktadır. Manastırın batı kapısındaki Roma mezar taşı, buranın Roma döneminde iskân edilmiş olabileceğini göstermektedir (Dönmez, 1976). Bazı kalıntılar küçük bir tapınak inşa etmek için kullanılmıştır. Manastırın kuruluş tarihi kesin olarak bilinmemekle birlikte I. Basileos (867- 886) tarafından kurulduğu söylenmektedir

(Avcı, 2005). 1869'daki yeniden yapılanma sırasında eski binanın birçok unsuru kaybolmuştur. Eski kiliseye ait bir duvar kalıntısı günümüzde de mevcuttur. Tuğla duvarda erken dönem süslemeler bulunmaktadır. Birinci döneme ait sütunlar, başlıklar, lentolar ve diğer mermer mimari elemanlar yaklaşık 40 metre çapında bir alana dağılmıştır (Çelik, 2009). Ayrıca Burgaz Körfezi çevresinde "Panormum Castrum" adı verilen kalenin kalıntılarında söz edilmektedir.

Resim 4.12. Burgazada Arkeolojik Kalıntılar

Kaynak: İBB, 2023

Resim 4.13. Burgazada Aya Yani Kilisesi

Kaynak: <http://www.adalar.bel.tr/ilcemiz-sayfasi/burgazada.html> (Erişim T: 26.05.2023)

Müslümanlar, Museviler, Ermeniler ve Rumlar birlikte yaşamaktadırlar. Tarih boyunca burada yaşamış toplumların kültürel izlerini de yaşatmaya çalışmaktadırlar. Bu kültürel ve dini faaliyetlerden bazıları: Müslümanlar'ın her yıl farklı günlere denk gelen iki ay aralıkla kutlanan Ramazan ve Kurban Bayramları, Hristiyanların 6 Aralık'ta kutlanan Aya Nikolaos Bayramı, 25 Aralık'ta kutlanan Noel, 6 Ocak'ta Theofania Haçı'nın suya atılma yortusu, her yıl Mart ve Nisan arasında farklı günlere denk gelen Paskalya Bayramı, 23 Nisan'da kutlanan Aya Yorgi Bayramı, Museviler'in Roşaşana ve Pesah yılbaşı kutlamaları. Özellikle Aya Yorgi Bayramı'nda Ada ya dışından gelen Müslüman, Musevi, Hristiyan her dinden insanlar tarafından Lunapark Meydanı ile Aya Yani Manastırı arasındaki yolda coşkuyla hep birlikte kutlanmaktadır (Türker, 2011).

Resim 4.14. Burgaz Ada Aya Vakfı ve Aya Yani Kilisesi

Kaynak: <https://www.adalarturizm.org> (Erişim T: 26.05.2023)

Ayrıca ada da ülkemizin en önemli edebiyatçılarından birisi olan Sait Faik Abasıyanık'ın adına müze evi bulunmaktadır. Burası 1959 yılından beri halka açıktır ve içerisinde yazarın kişisel eşyaları yanı sıra fotoğraf, kartpostal gibi pek çok şey sergilenmektedir. Burgaz Ada Sait Faik Abasıyanık Evi Müzesi kültürel yapıları arasında yer almaktadır.

Resim 4.15. Burgaz Ada Sait Faik Abası Yanık Evi

Kaynak:<https://www.istanbul.net.tr/sait-faik-abasiyanik-muzesi-istanbul-muzeleri-istanbul-rehberi-117-4/amp/> (Erişim T: 26.05.2023)

4.2.3.2. Burgaz Ada da Trekking / Doğa Yürüyüşü/ Su sporları Ekoturizm Faaliyetleri

Doğası, bitki örtüsü ve çevresel özellikleri ile Burgaz ada tüm ziyaretçiler için sağlık ve esenlik kaynağıdır. Adanın doğal çevresi içerisinde oluşturulan yürüyüş ve bisiklet yolları, spor sahaları ve çok farklı fiziksel/bedensel etkinliklerin yapılabileceği açık çayırlar ile su sporlarına olanak tanıyan plajlar ve dalış noktaları bu adanın bileşenleridir. Ada içerisindeki yürüyüş yolları bu rotanın başlangıcında merkezde yer alan doğal parkları ile toplu egzersizlerin ve spor aktivitelerinin (yoga, dans vb.) yapılabileceği bir kamusal düzlem olarak belirginleştirmektedir.

Burgaz Ada yıl içerisinde çeşitli derneklerin ve turizm şirketlerinin kamp turizmine doğa yürüyüşü ve trekking sporuna önem verdiği yerlerin başında gelmektedir. İstanbul Adalar Belediyesi olarak Burgaz ada genelinde ücretsiz olarak bu faaliyetler turistlerin katılımını arttırmak adına yıl içerisinde sergilenmektedir

(Adalar Belediyesi, 2022). Burgaz Ada yürüyüş parkuru üzerinde bolca kocayemiş ağaçları yer almaktadır. Adanın diğer ucunda kayalıklara kadar uzanan yaklaşık 10 km.lik bir parkur yer almaktadır. Ada da su sporları ekoturizm faaliyetleri arasında Burgaz Ada Deniz Kulübü, öncülük etmektedir.

Resim 4.16. Kocayemiş Meyvesi

Kaynak: <https://ecodiurnal.com/>(Erişim T: 26.05.2023)

4.2.4. Diğer Adalar ve Ekoturizm Faaliyetleri

4.2.4.1. Kınalı Ada

Yunanca "ilk" anlamına gelen Proti adı, adanın İstanbul'a yakınlığı ile ilgilidir. Türkler, adanın toprağının killi ve kına renginde olması nedeniyle daha çok "Kynaly" adını kullanmışlardır (Erdene, 1962, s. 33). Schlumberger, 1920'lerde yazdığı İstanbul Adaları adlı kitabında Kınalı Ada'dan bahseder; Kınalı Ada arazisi ucuz ve ada İstanbul'a nispeten kısa olduğu için bu ilk adada fakir insanlar yaşıyor. Birçok tüccar, akşam alışverişi için Kapalıçarşı'ya ve İstanbul'un hareketli semtlerine dönüyor. (Schlumberger, 1937, s. 14).

Resim 4.17. Kınalı Ada'dan Bir Görünüm

Kaynak: <https://www.adalardan.net/> (Erişim T: 26.05.2023)

Kınalı Ada'nın ilk sakinleri Ermeniler olmuş, daha sonra Rumlar ve Türkler yerleşmeye başlamıştır. Ada nüfusunun çoğu İstanbul'da çalışmakta veya geçimini balıkçılıkla sağlamaktadır (Erdene, 1962, s. 106-107). 1942 yılında Kınalı Ada'da yaşayan bir mühendis (Kınalı Ada'nın ilk sakinlerinden noter Muzaffer Boran'ın oğlu elektrik mühendisi Ali Boran) adaya bir jeneratör getirip adanın görünümünü değiştirmeye başladığı bilinmektedir. Sonraki süreçte tüm adalar aydınlatılmıştır (Şevki, 2007, s. 27). Elektrik, adalar ve Kınalı Ada için önemli bir çıkış noktasıydı. 1960 yılında 2.368 nüfusa sahip olan adada günlük hayatın ritmi değişmiştir. Kamp yapmak dışında adalılarının en büyük derdi olan su 1980'lerden bu yana azaldı. Adalarda yaşanılabilirliği kolaylaştıracak tekniklerin ortaya çıkması, varlıklı İstanbulluların kamp yeri olarak kullanılmasıyla yakından ilgilidir. Bu varlıklı sınıflar, adaları yaşanabilir bir yer haline getirmenin yanı sıra elektrik, su ve kanalizasyon sorunlarını da çözerek adalılarının günlük hayatını kolaylaştırdı.

Diğer bir deyişle mekanın üretimi belirli toplumsal tabakalar tarafından gerçekleştirilir. Kışın en az yaşandığı ada Kınalı'dır. Yaz aylarında, kıyı bölgesi en

büyük ve karaya en yakın adadır, bu nedenle nüfus artışı hızlıdır. Turistik konaklama yeri olmayan tek adadır. Küçük bir ada olmasına rağmen inşaat çalışmaları yoğunudur. Nüfusun oldukça fazla olduğu Kınalı Ada'da yazlık sayısı oldukça fazla olup, bu nüfusun büyük çoğunluğunu Ermeniler ve Süryaniler oluşturmaktadır.

İstanbul adalarda bulunan doğal güzelliklerden sayfiye yerleri ve piknik alanları turizm açısından ilgi çekmektedir. İstanbul metropolünde yeşil alanların azalması ve kalabalığın artması Adalar doğasına ilgiyi arttırmaktadır.

İstanbul takımadaları, İstanbul ilinde nispeten korunmuş bir yapıya sahiptir. Günümüzde korunan alan içindeki alanın çoğunu oluşturan yoğun nüfuslu alanlar, sanayi alanları ve trafik alanları bulunmaktadır. Adalılar için turizmin en önemli gelir kaynağı olduğu düşünüldüğünde, çalışma bölgenin kalkınması için birçok öneri ortaya koymaktadır. Bununla birlikte takımadaların yaşadığı birçok sorunun kökeninde nüfus yoğunluğunu artıran turizm faaliyetleri olduğuna dikkat çekmektedir. Anlaşmazlıklar olsa da büyük oteller yerine küçük oteller tanıtılmasına, kültür ve sanata dayalı turizm faaliyetleri kitle turizmi yerine yıl boyunca ada ölçeğinde yürütülmesine önem verilmektedir. Adanın önemli geçim kaynaklarından biri turizmdir. Adalılar ev kiralayarak ya da otel olarak kullanarak önemli gelir sağlamaktadırlar. Ayrıca diğer turizm yolları eğitim, çiçekçilik, marangozluk, balıkçılık ve küçük el sanatlarıdır (Koçer ve Sağdıç, 2019).

4.2.4.2. Küçük Adalar (Sedef adası, Kaşık adası, Yassı ada, Sivri ada)

Sedef Adası; eskiden "Terevinthos", "Terebinthos", "Andircuithos", "Andirovithos", "Antirhoboto", "Rhodusse II", "L'ile de Coquilles (kabuk adası)" olarak bilinirdi. 1850 yılına kadar sakinlerinin tavşan olması nedeniyle "Tavşan adası" olarak da anılırdı. Sedef Adası, Bizans ve Ortodoks Kilisesi tarihinde önemli bir yere sahiptir. Adada üç veya daha fazla manastırın kurulduğu söyleniyor. Başpiskopos Ignatius Theophilus (ö. 877), İmparator I. Romanos Lekapinos'un oğulları, Constantinos (945) ve Başpiskopos I. Theodosius (1184), başpiskopos Leonidas tarafından kurulan Levinsos Manastırı'na sürgüne gönderildi. Manastır da bu dönemde restore edilmiştir. Patrik İgnatios, 857 yılında Sedefadası'na ilk geldiği

kapalı yer manastırı (Taksiarhi) hakkında bilgi vermiş ve manastıra Saint Michel (Mikhail) veya "Monastere L'Archange" adını vermiştir. Bazı araştırmacılara göre manastırın, Ignatius'un son patriğinin saltanatının altıncı yılı olan 873 yılında yapıldığı bildiriliyor. Sedef Adası'nda Ignatios dört manastır inşa etti. Birinci grup, ilk patriği döneminde yaptırdığı üç dini ev, ikinci grup ise ömrünün sonunda yaptırdığı manastırdır. Hepimizin bildiği gibi adaya bir zamanlar Terki Dünya deniyordu ve maddi dünyadan uzaklaşmak isteyenler burada yaşamış ve daha sonra Büyükada'ya taşınmış. Şu anda, iskelenin sol tarafındaki duvar kalıntılarının sadece yarısı ile rezervuar ve lahit parçalarının sadece yarısı kalmıştır. Birinci Dünya Savaşı sırasında Büyükada Rumları buradaki ağaçları keserek yakıt elde ettiğinden Sedef Adası ağaçsız ve çıplak hale gelmiştir. Adadaki otlaklar Büyükada halkının keçilerine mera haline geldi. Tamamen tahrip olmuş ve ada dağ olmuş, heyelan zamanla kaya yığınınna dönüşmüş. 1956 yılında Sedef Adası imar ve ağaçlandırmaya başlamıştır. 1960 yılında 2 katlı 60 bina tamamlanmış ve oturma izni alınmıştır (Kayıpmaz, 1988).

Sedef Adası; Adada Bizans döneminde sürgün yeri olan bir manastır bulunmaktadır. Ada Devlet Hazinesi'ne ait olduğu için 1956'da Şehsuvar Menemençioğlu'na açık artırmayla satıldı. Limanlar, yollar, modern villalar, kumarhaneler, elektrik, dikilen çiçekler ve ağaçlarla ada yeni bir çehre kazanmaya çalışmaktadır.

Resim 4.18. Sedef Adası Görünüm

Kaynak: <http://www.adalar.bel.tr/ilcemiz-sayfasi/sedefadasi.html> (Erişim T: 26.05.2023)

Tavşan Adası; Diğer adı Balıkçı Adası olarak da ifade edilen bu iki adanın güneyinde, yalnızca balıkçılar ve deniz gezicilerinin uğrak yeri olan boş bir adadır. Bitki örtüsü olmadığından çıplak bir görünüme sahiptir, küçük ve çorak olması nedeniyle yerleşim bulunmamaktadır.

Resim. 4.20. Yassı Ada görünüm

Kaynak: <https://www.birgun.net/> (Erişim T: 26.05.2023)

Yassıada'nın arazisi düzdür ancak sahili denize doğru dik bir eğime sahiptir. Yassıada, 1947 yılında Deniz Kuvvetleri tarafından satın alınmış ve deniz eğitim tesisi olarak kurulmuştur. En çok 1961'de Demokrat Parti hükümeti ve milletvekillerine karşı açtığı davayla tanınır. Başbakan Adnan Menderes ve iki bakan bu adada idam edilmiştir.

Yassı Ada (Demokrasi ve Özgürlük Adası) Yassı Ada geniş görünümünden dolayı Bizanslılar tarafından "Plati" (düz) veya "Platea" olarak adlandırılmış ve o dönemde gözetleme üssü olarak kullanılmıştır. (Coşkun, 2001). Yassıada'nın doğusundaki 10 metre genişliğinde, 13.50 metre uzunluğunda ve 3 metre yüksekliğindeki sur, o dönemden manastır kalıntılarıdır. Bizans imparatoru Diofilos'un saltanatı sırasında (829-846), Prata Manastırı, daha sonra Doğu Kilisesi'nin lideri olan Ignatius tarafından, Kırk Azizler ve sunağın Meryem Ana adlı bir kilisesi de dâhil olmak üzere inşa edildi. Ignatius tarafından yaptırılan kilisenin altında 4 adet büyük ve geniş mahzen bulunmaktadır. 10. yüzyıldan itibaren tekrar hapisane olarak kullanıldılar. Yassı Ada, Türkler tarafından ele geçirildikten sonra

19. yüzyılın ortalarına kadar yalnız bırakılmadı. Defineciler ve ihmaller nedeniyle buradaki yapılar yıkılmıştır.

Sultan Abdülmecid (1839-1861) döneminde İngiliz büyükelçisi Sir Henry Bulver Leighton, binalar inşa etmek, bağ ve bahçeler dikmek için Yasıda'yı satın aldı. Seiffel, mimar Konstantin Dimadis'ten, Gotik-Arap melezi olan, kıyıda ve adanın tepesinde siperli ilk ortaçağ kalesini inşa etmesini istedi. Profesör Semavi Eyice'de 1961 yılında Arkitect dergisinde yayınlanan bir makalesinde, sahildeki binalar tamamen ortaçağ İngiliz kalelerinden model alınarak yapılmıştır. Kulenin sol girişinde bir Bizans manastırının bıraktığı bir revak vardır ve bu manastırın tarihi olduğu söylenmektedir. 1950 yılında Yassıada kamulaştırılarak Maliye Nezareti'ne devredilmiş ve Deniz Kuvvetleri Komutanlığı buraya askeri tesisler kurmuştur. Deniz kuvvetlerinin inşası sırasında, adadaki küçük bir çanak çömlek içinde tümü 11. yüzyıldan kalma 196 Bizans altın sikkesi bulunmuştur (Kaynar, 2014)

Sivri Ada; Eskiden "Okseia", "Oksia", "Oxeia", "Oxia", "Oxya" olarak bilinen Sivri Ada, bugün ıssız bir kayalık adadır. Adanın güney tarafında denize dik kayalar, kuzey tarafında ise yabancı bitkiler bulunmaktadır. Sivri Ada'nın jeolojisi tamamen katmanlı kıvrımlı Silüriyen kuvarsitten oluşur. Bizans döneminde Sivri Ada sürgün yeri olarak kullanılmıştır. Bu yüzyılın (11. Yy.) ikinci yarısında adada dinsel onaya göre sistemli bir yaşam başlamıştır. 1158'de Manuel I ve XIII. Georges Pachymere'nin 16. yüzyıldaki yazılarına göre adada bir manastır bulunmaktadır. Manastır, Kral I. Nicholas döneminde inşa edilmiş ve adını burada sürgünde olan Aios Platon'dan almıştır. Ayrıca Başepiskopos Anastasios tarafından yaptırılan küçük bir kilise ile "Mikhail" adıyla inşa edilen bir manastır ve kiliseden de söz edilmektedir. Bazı kaynaklarda adada bir yetimhanenin bulunduğu söylenmektedir. 1910'dan sonra sokak köpekleri buraya atılmaya başlanmıştır. Daha sonra bu çalışma sonlandırılmıştır. 24 Eylül 1987 tarihinde yapılan incelemede kuzeyde liman kalıntıları, antik kayalar, manastır kalıntıları, yüksek istinat duvarları, ayazma kalıntıları, batıda ise kırk metre yüksekliğinde bir kilise kalıntısı bulunmaktadır. İlk tepenin yakınında bir sarnıç bulunmuştur. Bu mimari kalıntıların mimari üslubu ve malzeme türleri Bizans mimari teknikleri ile uyumludur. İlk dağın zirvesine yakın

kayalık meyve bahçesinden manastır ve kilise sakinlerinin uzun süredir bahçecilikle uğraştığı öğrenilmiştir. Toprak susuzluktan küle dönmüş ve uzun yıllar ekilmemiştir (Çelik, 2009).

Deniz seviyesinden yaklaşık yüz metre yükseklikte küçük, keskin kayalık bir ada olup bir Bizans manastırının kalıntılarını içerir. Adadan çıkarılan taş İstanbul'a taşınmış ve Haydarpaşa Rıhtımı gibi bazı yapılarda kullanılmıştır.

Resim 4.19. Sivri Ada görünüm

Kaynak: <https://dogadakiler.com/> (Erişim T: 26.05.2023)

Bu adalar değerleri (deniz, çam ormanları, popülar ve dini tarihi yapılar, kültürel ve doğal güzellikler, atmosferik ve akustik kirliliğin olmaması) nedeniyle turist çekme özelliğine sahiptir. Ancak bu adaların zenginliği ve özellikleri tam olarak ortaya konulamamış veya ulusal ve uluslararası düzeyde kullanılmamıştır. Bu adaları her yıl binlerce yerli ve yabancı turist ziyaret etmektedir.

4.3. Adalar Konaklama Potansiyeli ve Ada İçi Ulaşım

Adaların nüfusu, özellikle nisan ve eylül ayları arasında, kış nüfusundan on kat daha fazladır. Yeni gelenlerin bir kısmı yazlık evlerde, bir kısmı sezonluk kiralık

evlerde, bir kısmı da mevcut konaklama tesislerinde yaşamaktadır. Konaklama tesisleri en çok turist alan Büyükada'da yoğunlaşmıştır. Büyükada, 5 otel, 2 resort tesisi (Club Mavi ve Yörükali) ve 7 otel ile ilçenin en donanımlı bölgesidir. Heybeli Ada'daki Halki Palas Oteli dışında diğer adalarda otel bulunmamakta ve bazı oteller sadece yaz aylarında hizmet vermektedir.

Tablo 4.1. Konaklama Tesisleri ve Kapasiteleri

Bulunduğu Yer	No	Otel İsmi	Oda Sayısı	Kapasite/Yatak
Büyükada	1	Splendit Otel	70	129
	2	Büyük Prenses Otel	24	56
	3	Club Mavi Otel	15	42
	4	Saydam Planet Otel	12	28
	5	Yıldızlar Otel	27	51
	6	Viila Rıfat Otel*		
	7	Seferoğlu Otel*		
	8	Ada Pansiyon	13	28
	9	AyaNikola Pansiyon	11	27
	10	İdeal Pansiyon	12	26
	11	Panaroma Pansiyon*		
	12	Butik Ada Otel	11	18
Heybeli Ada	1	Merit Halki Palace	11	18

	2	Halki Present Pansiyon	9	18
	3	Özdemirler Pansiyon	18	36
	4	Selanikli Pansiyon*		
Burgazada	1	Burgaz ada Öğretmenevi	8	23
	2	Antigoni Mehtap	30	45

*Oda sayısı ve kapasite ile ilgili bilgiler bulunamamıştır.

Kaynak: Yazara aittir

Resim 4.21. Büyükada Otel Görünüm

Kaynak: <https://nomadicniko.com/2012/10/24/buyukada/> (Erişim T: 26.05.2023)

Adaları İstanbul'dan ve dünyadaki birçok adadan ayıran en büyük özellik motorlu taşıtlarının bulunmamasıdır. 1950'lerde, 1960'larda ve 1970'lerde, İstanbul ve adalar arasında ulaşım/tekne hizmetlerinin eklenmesiyle, küçük bir balıkçı kasabasından sayfiye yerine dönüşen ada, oldukça kentleşmiştir. Şu anda atlı arabaların kullanımı şehre gelen ziyaretçilere sunulan bir hizmet. Heybeli Ada ve diğer adalar, İstanbul nüfusunun fazla artmadığı ve gününbirlik turist sayısının az olduğu İstanbul'un orta ve yukarı kesimlerinde tercih edilen yerlerdir. Gayrimüslimlerin ağırlıklı olarak tercih ettiği adalarda gayrimüslimlerin yaşadığı, faytoncuların da Rumlardan oluştuğu bilinmektedir ama faytonculuk ya da Adalıların ifadesiyle arabacılık turizm faaliyetlerinde adalarda sembolleşen değerlerden biri olduğu halde artık kullanılmamaktadır. Adalar içinde; motorlu taşıt kullanımı yasak olduğu için, az sayıda kamu taşıtının dışında, ulaşım elektrikli faytonlar ve bisikletlerle sağlanmaktadır.

Resim 4.22. Elektrikli Fayton ve Bisiklet Görünüm

Kaynak: <https://nomadicniko.com/2012/10/24/buyukada/> (Erişim T: 26.05.2023)

4.4. Adaların Tanıtımı Kapsamında Düzenlenen Faaliyetler

- Dünya Mirası Adalar Girişimi

Adalar'ın kültürel ve doğal mirasını korumak ve bu mirasın bir dünya değeri olduğunu anlatmak için bir araya gelen sivil bir girişimdir. Bu girişimin amacı Adalar'ın ekonomik, sosyal ve kültürel hayatının, doğal değerlerinin, kültürel mirasının korunmasına inanan insanların sesi olmaktır. Kuşaklardır Adalar'da yaşayanlar ve yeni adalılar olarak bilinen bireylere doğal ve kültürel değerleri araştırarak öğrenmek ve en iyi şekilde gelecek kuşaklara aktarmak için çalışmalar yapılmaktadır. Özetle Adalar'ın genci, yaşlısı, çocuğu ve ziyaretçisinin, canlı ve cansız varlıklarının hepsinin birbirlerinin değerini bildiği ve kolladığı, ekonomisi, sosyal ve kültürel yaşamı ile, ekolojik değerleri ile sürdürülebilir, barışçıl, çok kültürlü ve dünyaya açık, yerel değerlerini bilen ve koruyan bir yer haline gelmesidir. Adalar'ın Dünya Mirası yolculuğu bu hedefe ulaşılabilmesi için bulunmaz bir fırsat sunmaktadır (İBB, 2022)

İstanbul adaları tarih, doğal güzellik ve kültür açısından oldukça çeşitli ve köklü bir yapıya sahiptir. İstanbul'daki kentsel sorunlar, bozulmalar ve şehrin büyüklüğü sebebiyle insanlar, İstanbul'un sahip olduğu zengin kültürel yapının etkisini pek fazla hissedemiyor. Etkinliğe gitmek veya gitmemek konusunda ise etkinliğin maddi bedeli dışındaki diğer faktörler de baskın oluyor; mesafe, güvenlik ve trafik gibi. Adalar ise küçük bölgeler olduğu için ve tarihsel dokusu henüz bozulmamış olduğundan dolayı kişiler kültürel yapının etkisini oldukça yoğun hissediyor. Trafik, mesafe gibi kentlere özgü olan problemlere de sahip olmayan adalarda, etkinliğe katılım konusunda insanların önünden bu tip engeller kalkmış ve erişimleri kolaylaşmış olmaktadır. Katılımı teşvik etmek için etkinlikler ücretsiz ve herkese açık konumdadır. Etkinlikler insanları birleştirici ve katılımı arttırıcı bir etkiye sahip olmaktadır. Kültür sanat etkinlikleri bireyselleşmiş insanları bir araya getiriyor. Adalardaki kültür sanat etkinliklerini düzenleyenler ve katılımcılar, toplumsal hayatta aktif olarak yer alarak adaların kültürel ilerleyişini sağlıyor. Adalarda etkinlikleri düzenleyen en önemli kurum ve kuruluşlar Adalar Kent Konseyi, Adalar Kültür Derneği ve Adalar Belediyesi'dir. Azınlık cemaatleri de

etkinlik alanları sağlamak açısından destek oluyor. Adalardaki etkinliklerin atmosferi oldukça büyüleyici bir etkiye sahiptir. Bir akşamüstü Büyükada'nın en yüksek iki tepesinden biri olan Hristos Tepesi'ndeki ağaçların altında masalbaz Konuralp Sunal'ı dinleyip, akşam Anadolu Kulübü'nde keman-piyano resitaline gidip, sabah kıyı temizleme etkinliğinde çöp toplarken bir anda kendinizi sokak hayvanları için açılmış kermeste veya Heybeliada Ruhban Okulu'nun bahçesinde felsefe sohbetlerinin içinde bulabilirsiniz kendinizi (Adalar Belediyesi, 2022).

Özellikle yaz aylarında yoğun kültür sanat etkinlikleri yapılan adalarda genel anlamda yapılan faaliyetler; önemli gün etkinlikleri, bahçe sineması, konserler ve gösteriler, sergiler, söyleşiler ve imza günleri, spor yarışmaları ve sokak festivalleri. Sanat ve birey arasındaki ilişkiyi sağlamak adına etkinlikler çok çeşitli yapılıyor, böylece kişi kendi zevkine uygun aktiviteyi seçme şansını buluyor.

Resim 4.23. Adalar Müzesi - Sürgün Kayıkları ve Adalar'da Seyrüsefer sergileri

Kaynak: İBB, 2022

Yapılan etkinliklerin geliştirilmesi, programlanması kadar müzeleri korumak ve insanların gelmesini sağlamak da bir o kadar önemli bir noktadır. Adalar birçok

sanatçıya ev sahipliği yapmış, ilham kaynağı olmuştur. Adalarda yaşamış bazı sanatçıların evleri müzeye dönüştürülmüştür. Burgazada’da Sait Faik Abasıyanık Müzesi, Heybeliada’da Hüseyin Rahmi Gürpınar Müze Evi ziyaretçilere açıktır. Büyükada’da ise İstanbul’un ilk çağdaş kent müzesi olan Adalar Müzesi bulunmaktadır. Adalar müzesi adaların tüm siyasi, ekonomik, kültürel yaşamı hakkında hem sözlü tarih videoları, hem bilgi yazıları, hem de sergilenen eşyalar ile ada kültürüyle derinden bir tanışma sağlamaktadır (Adalar Belediyesi, 2022).

Toplumsal bütünleşme ve sosyal fayda adına kültür sanat etkinlikleri oldukça değerli etkinliklerdir. Kültürlerin yozlaşmaması için müzeler korunmalı ve geliştirilmeli, mimari dokulara sahip çıkılmalı ve yaşayış biçimleri nesilden nesile aktarılmalıdır. Bu noktada önemi büyük olan kültür sanat aktivitelerinin farklı bireylere hitap edecek çeşitlilikte ve insanlar için erişiminin kolay olması gerekiyor. Bu sayede kişiler toplumsal hayata aktif katılım sağlayabilirler. Sanat ile iç içe toplumlar yaratabilmek, insanlardaki yaratıcılığın gelişebilmesi adına kültür sanat etkinliklerine gereken önem verilmelidir(Adalar Belediyesi, 2022).

2023 etkinlikleri kapsamında adalarda “Her yerde, herkes için sanat” mottosuyla yola çıkan İstanbul Büyükşehir Belediyesi (İBB) Kültür Dairesi Başkanlığı’ndan gelenekselleşecek bir festival daha geliyor, s. “Adalar’da Caz”... İstanbul’u festivaller kenti yapma çabasıyla farklı alanlarda ve mekânlarda çalışmalar yürüten İBB Kültür, Adalar’da yaza cazla “merhaba” diyor. Bu yıl ilki düzenlenen festivalde birbirinden özel isimler sahne almıştır. Tüm İstanbulluların katılabileceği “Adalar’da Caz”, Büyükada, Heybeliada, Burgazada ve Kınalıada’da 8-11 Haziran’da gerçekleştirilmiştir (İBB, 2023)

4.5. Turizm Faaliyetleri Sonucunda Adalarda Oluşan Sorunlar

İstanbul adalarını etkileyen en büyük sorun olan insan kaynaklı turizm baskısı, yıl boyu süren bir sorun değil, belirli bir dönemde (Nisan-Ekim) büyük bir sorun. Adalar sahip oldukları tabiat rezervleri, geniş kıyı alanları, korunan tabiat alanları, tarihi yapıları ve tesisleri, yoğun nüfuslu bölgelere kolay ulaşımı nedeniyle Marmara bölgesinin en popüler turizm destinasyonları arasında yer almaktadır (Garipağaoğlu 1998; Zorer, 2004). . Adaya gelen turistlerin çoğu İstanbul’un yoğun hayatından bir

iki günlüğüne uzaklaşmak isteyen turistler. Günübirlük turizm olarak tanımlanan bu ada turizmi türünün avantaj ve dezavantajları bulunmaktadır (Doğaner, 1998). Ayrıca günübirlük turizmin yoğun olduğu adalarda ikincil konut ve yazlık gibi yapılar sorun oluşturmaktadır.

İstanbul adalarında turizmin yarattığı en önemli sorun bölgenin aşırı kalabalık olmasıdır. Diğer bir ifade ile turizmde taşıma kapasitesidir. Korunan adaların toplam topraklarının yarısından fazlası, bu ağır insan baskısından çok az zarar görmüş ormanlarla doğal karakterini korumuştur. Çevre sorunları, çevre sorunları, doğal unsurların kirlenmesi ve yok edilmesi sorunun köküdür. Nisan-Ekim ayları arasında hafta sonları yoğunlaşan turizm baskısı, İstanbul adalar nüfusunun ani artışının sebebidir. Ani nüfus artışı, turistlerin bilinçsizliği ve çevreye olan etkisi nedeniyle bazı yerler hizmet kalitesinin düşük olması nedeniyle insan baskısı altındadır. İstanbul Adaları'ndaki nüfus artışının en büyük etkisi, çevre kirliliği ve doğal tahribattır ki bu, bu alanlarda telafi edilmesi çok zor olan çok büyük bir etkidir. Bu nedenle, doğayı koruma-kullanma ve sürdürülebilirlik üçgenini hedefleyen sürdürülebilir arazi yönetimi, turizm ve kullanım alanı planlaması ile birlikte uygulanmalıdır. İstanbul'un adalar üzerindeki turizm baskısının etkisini azaltmak ve ortadan kaldırmak için aşağıdaki önlemler önerilmiştir.

- İstanbul'un tüm adaları için sürdürülebilir bir turizm master planı oluşturmak,
- Özellikle yoğun ziyaretçi akınına uğrayan adaların taşıma kapasitesinin belirlenmesi amacıyla çalışmalar ve projeler yapmak,
- Coğrafya açısından günübirlük turizm ile değerlendirilen bir mekansal bölge planlamak,
- Tüm adalara doğanın ve çevrenin korunmasına vurgu yapan tabelalar asılmasını sağlamak,
- Turistlerin belli bölgelerde yoğunlaşmasını engellemek, turist akışını adalara yaymak,

- Adalarda farklı turizm alanları (sosyo-kültürel turizm, jeomorfoturizm, ekoturizm vb.) oluşturmak,
- Önleyici tedbirler almak, günübirlik turizm kapsamında belirli alanlar dışında turizm ve rekreasyon faaliyetleri yürütmemek,
- Adaların doğal yapısına zarar vermeyecek şekilde ikincil konut turizmi faaliyetlerinin yaygınlaştırılmasına izin verilmemesini sağlamak,
- Sunumlar, broşürler ve afişlerle adalara gelen ziyaretçilere çevre hakkında bilgi vermek,
- Bilimsel kuruluşlardan, yerel topluluklardan, hizmet gruplarından ve karar vericilerden turizm oryantasyonu ve planlaması hakkında görüş almak;
- Turizme uygunluk analizi, haritalama, araştırma çalışmalarını planlamak
- Doğa koruma planında uygun turizm alanlarının artırılması,
- Sürdürülebilir kalkınmanın ilk unsuru olan doğa koruma ve yönetim dengesi tüm turizm sektörlerine yansıtılmalıdır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışma, Adalar'ın ekoturizm potansiyelini belirlemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda, Adalar'ın ekoturizm açısından büyük bir potansiyele sahip olduğu, ancak şu anda sadece belirli turizm türlerine odaklanıldığı ve daha çok günübirlik faaliyetlere yönelik olduğu tespit edilmiştir.

Büyükada, adalar arasında en büyük olanıdır ve hem nüfusu hem de kültürel zenginliği açısından önemli bir turistik destinasyondur. Büyükada, tarih boyunca yerleşim alanı olarak kullanıldığı için mimari ve kültürel mirasa sahip bir adadır. Örneğin, Türk edebiyatının ünlü yazarlarından Reşat Nuri Güntekin'in evi restore edilmiş ve bir müze olarak ziyarete açılmıştır. Ada, inanç turizmi açısından da önemli bir ziyaretçi potansiyeline sahiptir. Aya Yorgi Kilisesi gibi yerlerde her yıl nisan ayında hac faaliyetleri düzenlenmektedir, bu da yabancı turistler için cazip bir çekim noktası oluşturmaktadır. Rum Yetimhanesi de adaya gelen ziyaretçiler tarafından ilgi görmektedir. Büyükada'nın doğal güzellikleri tek başına turistleri cezbetmeye yetecek kadar çekicidir. Mimosalar, adaya doğal bir güzellik katar ve mimosaların açtığı dönemde yani mart ayında Mimoza Festivali gibi etkinlikler düzenlenir. En son Mimoza Festivali 5-6 Mart 2023 yılında yapılmıştır. Aynı şekilde, adada üretilen Mimoza Kolonyası da turistlerin ilgisini çekmektedir. Ancak, yerel halk, ziyaretçilerin doğaya zarar vermeleri ve mimosaları koparmaları konusunda endişe duymaktadır. Adaların sembolü haline gelmiş olan faytonların kaldırılması da ada halkı tarafından olumsuz karşılanmaktadır. Bununla birlikte daha önceki dönemde kullanılan atların çok yorucu tempoda çalıştırılması ve oluşan koku nedeniyle elektrikli araçlara geçilmesi daha doğru bir yaklaşım olmuştur.

Saha çalışmalarında pek çok yetkili ve turizm paydaşı ile görüşme imkanı bulunmuş ada turizmi bizzat adada yaşayan turizm paydaşları ve kanaat önderlerinin değerli fikirleri alınmıştır. Bunlardan biri bizzat yüz yüze görüştüğümüz Fıstık Ahmet lakabı ile bilinen Ahmet Tanrıverdi olup adanın kendine özgü kültürünün olduğunu, bu kültürün son dönemlerde maalesef deforme olduğunu, dolayısıyla ada kültürünün korunması ve bu konuda da farklı projelerin yapılması gerektiğini; Özellikle son yıllarda İnşaat sektörünün gelişmesine bağlı olarak Doğu ve

Güneydoğu illerinden çok yoğun göç aldığını bunun da demografik yapıya ve süregelen kültüre olumsuz yansıdığı belirtmiştir.

Çalışma alanındaki en önemli STK'lerden biri 1994 yılında kurulmuş olan Adalar Kültür Derneği olup pek çok kültürel faaliyete ve sosyal sorumluluk projelerine imza atmaktadır. Yaz aylarında "Adalı Ressamlar Sergisi" ve yazlık sinema etkinlikleri gibi etkinlikler gerçekleştirilmektedir. Bununla birlikte, adaların turizm faaliyetlerine hazırlıksız olduğu ve 2006 yılında başlayan Bostanlı tarifeli motor seferlerinin gününbirlik ziyaretçi sayısını artırdığından adanın taşıma kapasitesini aştığı ifade edilmiştir. Bu konuda daha düzenli ve sistemli çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Büyükada'da hala faaliyet gösteren Anadolu Kulübü, su sporlarına yönelik faaliyetler yürütmektedir. Kulüp üyeleri, ada kültürünün devamını sağlamak amacıyla faaliyetler düzenlemektedir. Kulübün yaptığı etkinlikler, yarışmalar yılın geneline yayılarak doğru reklam stratejisi ile duyurulmalı ve böylelikle yaz aylarında oluşan yığılmanın dört mevsime yayılması sağlanmalıdır. Adada, Türk-Yunan Dostluk Derneği tarafından her yıl Kardeşlik Festivali düzenlenmektedir. Ayrıca, adanın demografik kökenine bağlı olarak 24 Aralık Noel gecesi kutlamaları yapılmakta ve 6 Ocak'ta İsa'nın vaftiz edilmesi nedeniyle tahtadan haç denize atılıp Adalı gençler arasında yarışmalar düzenlenmektedir.

Ada, botanik açıdan da oldukça zengindir. Gelincik tarlaları doğal güzelliklerine katkıda bulunmaktadır. Adaya özgü olan "kocayemiş" adlı bir bitki bulunmaktadır. Ayrıca, yabani kuşkonmaz, Kanlıca mantarı, beyaz mantar gibi bitkiler adada yaygın olarak bulunmaktadır. Ada sakinleri arasında bahçe düzenlemesi konusunda bir rekabet yaşanmaktadır ve tropikal iklimlere ait süs bitkileri ve ağaçlar getirilerek adaya eşsiz bir görünüm kazandırılmıştır. Bu eşsiz manzara, ziyaretçiler tarafından büyük ilgi görmektedir.

Heybeliada, Büyükada'nın ardından ikinci büyük adadır. Adanın en belirgin özelliği, temiz havasıdır. Bu nedenle Heybeliada, uzun yıllar hizmet veren Heybeliada Sanatoryumuna ev sahipliği yapmıştır. Adanın bu yönü sağlık turizmi

için oldukça elverişlidir. Turizm şirketlerinin bu kapsamda turistleri yönlendirmeleri adaya olan talebi artıracığı düşünülmektedir. Harp Okulu'nun adada bulunması, adayı dört mevsim yaşanabilir hale getirerek yazlık bir yer olmaktan çıkarmıştır. Doğal güzelliği ve sahil bölgesiyle tanınan Çam Limanı, deniz turizmi için tercih edilmektedir. Kültür turizmi açısından önemli noktalar arasında Büyük Rum Kilisesi Aya Nikola, Ruhban Okulu, Terki Dünya Manastırı, Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın evi ve hala müze olarak kullanılan İsmet İnönü'nün evi bulunmaktadır. Bu sayılan yerler adanın dini ve kültürel yönden zengin olduğunu göstermektedir. Özellikle Hristiyan din adamı yetiştiren okulların burada olması yabancı turistlerin ilgi odağı haline gelmesini sağlamaktadır.

Kınalı Ada, İstanbul'a en yakın adadır. İstanbullular tarafından genellikle sayfiye yeri olarak kullanılan adanın deniz turizmi açısından tercih edildiği bilinmektedir. Ada maalesef diğer adalara göre yeşil yapısını ve mimari özelliğini koruyamamıştır. Bu sebeple yazlıkçıların tercihi haline gelmiştir. Adada bir mimari planlama yapılaraya yeşillendirilmeli ve tarihi dokular restore edilerek ziyarete açılmalıdır. Adayı önemli kılan Surp Krikor Lusavoriç Ermeni Kilisesi, adada yoğun bir ziyaretçi trafiği oluşturmaktadır. Kilisede yaz aylarında tiyatro, satranç ve masa tenisi gibi kurslar düzenlenirken, 15 Ağustos'ta Üzüm Bayramı ve Meryem Ana'nın göğe yükselişi kutlanmaktadır. Bu etkinlikler özellikle yazın ada nüfusunun artmasını sağlamaktadır. Bizans tarihinde Kınalı Ada, önemli bir yere sahiptir. Romen Diyojen'in buraya sürgün edildiği ve gözlerine mil çekildiği bilinmektedir. Tarihi önemi sebebiyle yerli ve yabancı turistlerin merakını cezbetmektedir. Bu bilgiler ışığında ada ile ilgili hem yerel yönetimlerin hem de derneklerin reklam tanıtım faaliyeti yapmaları adayı cazibe merkezi haline getireceği düşünülmektedir.

Burgaz Ada, diğer adıyla Antigoni, adalar arasında üçüncü büyük ada konumundadır. Demografik yapının en az bozulduğu adalar arasında yer almaktadır ve doğal güzellikleri ile mimari yapısını korumaktadır. Cemevi, havra, kilise ve caminin bir arada bulunduğu Burgaz Ada, hoşgörü kültürünün geliştiği bir bölgedir. Sait Faik Abasıyanık'ın evi, müze olarak ziyaret edilebilecek önemli noktalardan biridir. Halide Edip Adıvar'ın evi de adada bulunmaktadır. Edebiyatsever turistler

için bu iki nokta önem arz etmektedir. Ayrıca, adada tarihi şarap yapımı mahzenleri ve sulama kuyuları da mevcuttur. Aktif bir Yahudi yetimhanesi de bulunmaktadır. Kalpazankaya ve Marta Koyu, deniz turizmi ve panoramik manzarasıyla tercih edilen yerler arasındadır. Burgaz Adası Kültür ve Kalkınma Derneği, ada kültürünün korunması ve sürdürülebilirliği amacıyla etkinlikler düzenlemektedir. Sait Faik Abasıyanık'ın doğum günü olan 18 Kasım sebebiyle kompozisyon yarışması düzenlenir. Su Sporları Kulübü ve Deniz Kulübü adada faaliyet göstermektedir. Su topu, yelken, dalış, yüzme gibi ekoturizm faaliyetleri gerçekleştirilmektedir. Bu ekoturizm faaliyetlerinin yaygınlaştırılması gelen turistlerin de bu aktivitelere dahil edilmesi adanın ilgi çekiciliğini artıracakı düşünülmektedir. Burgazada'da gelen turistler tarafından doğa fotoğrafçılığının tercih edildiği de bilinmektedir.

Bu çalışmanın sonucunda, adaların ekoturizm potansiyelinin yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ancak, mevcut durumda adaların sadece belirli turizm türlerine odaklandığı ve daha çok günübirlik faaliyetlere yönelik olduğu gözlemlenmiştir. Bu bağlamda, adaların ekoturizm faaliyetlerini artırmak ve turizmi çeşitlendirmek için aşağıdaki öneriler ve tavsiyeler sunulmaktadır.

Yerel yönetimler başta Kültür ve Turizm Bakanlığı ile Tarım ve Orman Bakanlığı arasında işbirliği yaparak adaların ekoturizm potansiyelini geliştirmelidir. Bu işbirliği sayesinde ekoturizm alanları oluşturulabilir, doğal kaynaklar korunabilir ve belirlenen rotalarla turistlere yönlendirme sağlanabilir. Yerel yönetimler, Tarım ve Orman Bakanlığının oluşturduğu rotalara destek vermeli ve adalarda ekoturizm faaliyetlerinin sürdürülebilirliğini sağlamak için gereken önlemleri almalıdır.

Adalarda ekoturizm rotalarını belirlemek ve turistlerin doğal güzellikleri keşfetmelerini kolaylaştırmak için yönlendirme tabelalarının yaygınlaştırılması gerekmektedir. Bu tabelalar, turistlere rehberlik ederek yerel kültürel mirası deneyimlemelerini sağlayacak ve doğal güzelliklere kolay ulaşım imkanı sunacaktır. Yerel yönetimler ve turizm kuruluşları bu yönde çalışmalar yaparak adaların ekoturizm potansiyelini artırabilirler.

Adaların ekoturizm faaliyetlerini tanıtmak için etkili bir reklam stratejisi benimsenmelidir. Yerli ve yabancı turistlerin adaların doğal güzellikleri, kültürel zenginlikleri ve ekoturizm fırsatları hakkında bilgilendirilmeleri sağlanmalıdır. İnternet, sosyal medya, turizm fuarları ve tanıtım materyalleri gibi araçlar etkin bir şekilde kullanılmalıdır. Reklamlar, adaların doğal ve kültürel zenginliklerini vurgulayarak turistlerin ilgisini çekecek şekilde tasarlanmalıdır. Çevre bilinci, adalarda ekoturizm faaliyetlerinin sürdürülebilirliği için son derece önemlidir. Halkın ve turistlerin çevreye duyarlı olması, doğal kaynakların korunması ve adalardaki ekosistemin dengesinin sağlanması için gereklidir. Bu nedenle, adalarda çevreye duyarlı turizm etkinlikleri kapsamında halka yönelik bilgilendirme çalışmaları yapılmalıdır. Eğitim programları, seminerler ve etkinlikler düzenlenerek çevre bilincinin artırılması hedeflenmelidir.

Adaların taşıma kapasitesi belirlenmeli ve turizm faaliyetleri bu kapasiteye göre planlanmalıdır. Yoğun turist akışıyla doğal ve kültürel kaynakların korunmasına zarar verilmesi önlenmelidir. Ayrıca, pansiyonculuk faaliyetleri de sürdürülebilir bir şekilde planlanmalı ve adaların doğal ve kültürel yapısını bozmadan turizm sağlanmalıdır. Elektrikli araçların ve ekoturizm için belirlenmiş güzergahların kullanımı da teşvik edilmelidir. Bu sayede turistlerin adaları keşfetmeleri için ulaşım kolaylaşacak ve çevreye duyarlı bir ulaşım yöntemi tercih edilmiş olacaktır.

Adaların kültürel zenginliklerinin ve ekoturizm potansiyelinin geliştirilmesi için ada dernekleri, kulüpler ve diğer topluluklar arasında işbirliği yapılmalıdır. Bu işbirliği sayesinde kültürel etkinlikler, doğa koruma projeleri ve diğer etkinlikler düzenlenerek turizmin çeşitlendirilmesine katkıda bulunulabilir. Adalardaki yerel halkın da bu sürece dâhil edilmesi önemlidir. Yerel halkın ekoturizm faaliyetlerine aktif olarak katılımı teşvik edilmeli ve ekonomik fayda elde etmeleri sağlanmalıdır. Bu öneriler ve tavsiyeler, Adalar'ın ekoturizm potansiyelini artırmak, doğal kaynakları korumak ve sürdürülebilir bir turizm modeli oluşturmak için atılacak adımları içermektedir. Bu sayede, adalar hem yerli hem de yabancı turistler için çekici ve çeşitli bir turizm destinasyonu haline gelecektir.

KAYNAKÇA

- Abdülselemoğlu, Ş. (1963). “İstanbul Boğazı Doğusunda Mostra Veren Paleozoyik Arazide Stratigrafik ve Paleontolojik Yeni Müşahedeler”. *MTA Dergisi* 60, Ankara.
- Ada, E. (2014). *İstanbul Adaları Peyzajında Kültürel Dinamiklerin Etkisiyle Oluşan Değişimlerin Değerlendirilmesi*. İstanbul Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü. Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı Doktora Tezi.
- Akçura, G. 2010. *Ada Sahillerinde Bekliyorum*. Adalı Yayınları, İstanbul.
- Akpınar, S., (1984). *Adaların Peyzaj Bütünlüğü ve Turistik Gelişme Önerileri*. Adaların Türk Turizmindeki Yeri Semineri, Burgazada Lioness Derneği, İstanbul.
- Akyol, İ.H.(1944). Türkiye’de Akarsu Rejimleri, *Türkiye Coğrafya Dergisi*, 5(6), 1-34.
- Alan, M. (2010). *İstanbul Adalar İlçesi Ormanlarında Entomolojik Problemler*. İstanbul Üni. Fen Bilimleri Enstitüsü / Orman Mühendisliği Anabilim Dalı / Orman Entomolojisi ve Koruma Bilim Dalı Y. Lisans Tezi.
- Alkan, H., Korkmaz, M. (2009). “*Korunan Alanların Yönetiminde Yaşanan Sosyo Ekonomik Odaklı Sorunlara İlişkin Bir Değerlendirme*”. II. Ormancılıkta Sosyo Ekonomik Sorunlar Kongresi, Bildiriler Kitabı:13- 22., 19-21 Şubat 2009, Isparta.
- Alkış, S. (2007). Coğrafya Eğitiminde Yükselen Paradigma: Sürdürülebilir Bir Dünya, *Marmara Coğrafya Dergisi*, Sayı 15:55-65, İstanbul.
- Altan Ergut, E., Erkmen, A. (2011) “Adalar’da Mimarlık”, *Adalar Binalar Mimarlar*, Ed. Hasan Kuru yazıcı, Adalı Yayınları
- Avcı, M.(2005). Çeşitlilik ve Endemizm Açısından Türkiye’nin Bitki Örtüsü, *İstanbul Üniversitesi Coğrafya Dergisi*, 13, 27-55.
- Ayanoğlu K., S. (2019). *Büyükada’nın Kültürel Peyzaj Değerlerinin Korunmasına Yönelik Değerlendirme Yöntemleri*. İstanbul Teknik Üniversitesi / Fen Bilimleri Enstitüsü / Mimarlık Anabilim Dalı / Restorasyon Bilim Dalı Doktora Tezi.
- Bahadır, M. (2012). Eber ve Akşehir Göllerinin Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetimi, *Ankara Üniversitesi Coğrafi Bilimler Dergisi*, Cilt 10, Sayı 1, Ankara.
- Baykal, F., Kaya, O. (1965).İstanbul Silüryeni Hakkında. *M. T. A. Dergisi*. Ankara.

- Birand, H.A. (1936).Büyükada'nın Yeşil Örtüsü. Köy Öğretmeni Basımevi, Ankara.
- Bora, M., (1989).*Kadıköy Maltepe ve Adalar Civarının Jeolojisi*. İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Boydak, M. (1984). "İstanbul Adaları'nın Ağaçlandırılmasında Amaç, Tür Seçimi ve Ağaçlandırma". *İ.Ü. Orman Fakültesi Dergisi*, Seri B, Cilt 34(4), 24-4
- Brinkman, H. (Çev, s. O, Kaya). (1976). Türkiye Jeolojisine Giriş. Ege Üniversitesi.
- Bulut, Y., ve Akpınar, E (2010) "*Ülkemizde Alternatif Turizmin Bir Dalı Olan Ekoturizm Çeşitlerinin Bölgelere Göre Dağılımı Ve Uygulama Alanları*", III. Ulusal Karadeniz Ormancılık Kongresi, Erzurum: Atatürk Üniv. Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü, 2010, s. 1580-1590.
- Burbank, D.W. & Anderson, R.S. (2001). Tectonic Geomorphology, Blackwell Science, Massachusetts
- Business Source Complete (2023) "Turkey's Ecotourism Potential", *Middle East Business Intelligence*, 20 Ocak 2023: 3-5.
- Cailleux, A. and Tricart, j. (1958). Introduction a la Geomorphologie Climatigue. *Cours de Geomorphologie*, Paris.
- Central Park Conservancy (2014)"Bird & Butterfly Watching", Travel & Tourism Market Research Handbook, s.179-182.
- Ciccacci, S., D'Alessandro, L., Fredi, P & Lupiapelmieri E. (1992). "Relations Between Morphometric Characteristics and Denudational Processes in Some Drainage Basins of Italy". *Zeitschrift für Geomorphology*. Sayı. 36.
- Cooper, B. A (1994), s. "The Positive and Negative Impacts of Tourism", W. Theobald içinde, Global Tourism, The Next Decade, Oxford: Butterworth-Heinemann.
- Coşkun, F. (2011). *Metropol'ün Adası: Heybeliada'nın değişen Gündelik Praktikleri Üzerinden Sosyolojik Analizi*. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Sosyoloji Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul
- Demirbağ, E., Gökaşan, E., Oktay, F. Y., Şimşek, M., &Yüce, H. (1999). "The Last Sea Level Changes İn The Black Sea:Evidence From Seismic Data".*Marine Geology*, 157, 249-265.
- Diamantis, D.(2004). Ecotourism: Management and Assessment, Zrinski: *Cengage Learning EMEA*,

- Dimitrios, D.(1999). The Concept of Ecotourism, s. Evolution and Trends, Les Roches Management School,
- Dumitrescu, A., Petroman, I., Petroman, C., Julean, D., Diana, M., Lavinia, S., ve d. (2007) “Marketing Mix In Farm Agritourism”, *Lucrari Stintifice*: 417-418.
- Ekinci, D., Telli, S. (2012). “İstanbul Adalarının Jeomorfolojisi, III”. Ulusal Jeomorfoloji Sempozyumu (UJES) Bildiriler Kitabı, s.142-61, Hatay.
- Eldem, S. (1967) “Geleneksel Mimarlık Araştırmaları”, Akademi, 6, İstanbul.
- Erdenen, O. (1962). İstanbul Adaları. Belediye Matbaası, İstanbul.
- Erdoğan, N.(2003) Çevre ve (Eko)turizm, Ankara: Pozitif Matbaacılık,
- Ergin, K., Güçlü, U. & Uz, Z. (1967). Türkiye Ve Civarının Deprem Kataloğu (MS.11- 1964), İTÜ Maden Fakültesi, Arz Fiziği Enstitüsü, Yay. No, s. 24. İstanbul.
- Ergin, M., Bodur, M. N., &Ediger, V. (1991). “Distibution Of Surfical Shelf Sediments İn The Northeastern And Southwestern Of The Sea Of Marmara, s. Strait And Canyon Regimes Of The Dardanelles And Bosphorus”. *Marine Geology*. 96, 313- 340.
- Garipağaoğlu, N. (1998). İstanbul Adaları’nda Korunması Gereken Tarihi Doku BüyükadaÖrneğihttp://e-ergi.marmara.edu.tr/index.php/mcd/article/view/419
- Garipağaoğlu, N. ve Özcan, S. (2016). “İstanbul Adaları’nın Mekân-Kıyı Yönetimi ve Sürdürülebilirlik Kapsamında Planlanması”. *Marmara Coğrafya Dergisi* Sayı: 33, Ocak-2016, S.215-240
- Garipağaoğlu, N. ve Özcan, S., (2016). “İstanbul Adaları’nda Beşerî Ortam Koşullarına Ait Sorunlar ve Yönetimi”. *Marmara Coğrafya Dergisi* Sayı: 32, Temmuz- 2015, S.215-240
- Gökburun, İ.(2019). Ekonomik Gelişmişliğin Göçler Üzerindeki Etkisi, s. Denizli Örneği, Uluslararası Yönetim Akademi Dergisi, 2(3), 564-582.
- Göktürk, D. ve Deniz, T. (2016). “İstanbul Prens Adaları’nda Küçük Ölçekli Balıkçılık Yapısının Değerlendirilmesi”.*KSÜ Doğa Bil. Dergisi*. 19(4),412-421.İstanbul.
- Gülen, N. (1985). Heybeliada. Özyılmaz Matbaası, İstanbul.
- Gülen, N. (1990). Resimlerle Heybeliada. Ergül Ltd, İstanbul.
- Gülen, Nejat (2015), Heybeliada Öyküleri, Adalı yay.,İstanbul.

- Gürgen, N. (1978). *Heybeliada Kıyılarının Jeomorfolojik Özellikleri*. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Enstitüsü Basılmamış Lisans Mezuniyet Tezi, 1978, İstanbul
- Israngkura, A.(1996) “Ecotourism”, TDRI: *Thailand Development Research Institute*:10-15.
- Karademir F. (2015). *İstanbul Adaları (Marmara Denizi) Çevresi İhtiyoplanktonunun Tür Kompozisyonunun Zamana Bağlı Değişimi*. İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. Su Ürünleri Temel Bilimleri Anabilim Dalı. Y. Lisans Tezi
- Koca, C. (2013). “Prens Adalarının Ekolojik Özelliklerinin Korunması”. *Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi*. Sayı:6 s.38-41. İstanbul
- Kozak, N.(2012) *Turizm Pazarlaması*, Ankara: Detay Yayıncılık
- Kuruyazıcı, H. (2011) *Adalar Binalar Mimarlar*, Adalı Yayınları.
- Kültür Ve Turizm Bakanlığı (2023):“Kültür Ve Turizm Bakanlığı Yayını”, Türkiye Turizm Stratejisi (2023), (Çevrimiçi), dpt.gov.tr/ypk/0302-17-1.doc, (E. Tarihi:19 Mayıs 2023)
- Oktaç, S., Koç, Ş. (1963) “Kınalıada’da bir Yalı”, *Arkitekt*, 312, 63/03
- Özcan, S. (2015). *İstanbul Adalarının Mekân Kullanımı ve Sürdürülebilir Yönetim Kapsamında Değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Coğrafya Anabilim Dalı. Coğrafya Bilim Dalı. İstanbul.
- Özyurt, H. (1997). *İstanbul Adalarındaki Bizans dönemi mimarisi*. Yüksek Lisans, Arkeoloji, Sanat Tarihi
- Sayar, Z. (1973) “Adaların Sorunları”, *Arkitekt*, 352, 73/4,
- Sayar, Z. (1980) “Prens Adalarından: Kınalı”, *Arkitekt*, 379, 80/3, Sayı, 82.
- Shlumberger, G. (1996). *Prens Adaları Blakerne Sarayı ve Kilisesi Bizansın Büyük Suru*. İletişim Yayınları, İstanbul.
- Şevki, O. (2004). *Protiden Kınalıya Tanıklıklarla Kınalıada*, Sel Yayıncılık, İstanbul.
- Tanrıverdi, A.(2006).*İlçemizi Tanıyalım Adalar*. Adalı Yayınları, İstanbul.
- Telli, S. (2010). *İstanbul Adalarının Jeomorfolojisi*. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.

- TIES (2019).“A simple user’s guide to certification for sustainable tourism and ecotourism”, (Çevrimiçi), *The International Ecotourism Society*: <http://www.ecotourism.org/certification-and-standards>, (E. Tarihi:19 Mayıs 2023)
- TIES (2020) “Oslo Statement on Ecotourism”, (Çevrimiçi), Ecotourism:<https://www.ecotourism.org/oslo-statement-on-ecotourism>, (E. Tarihi:19 Mayıs 2023)
- Travel & Tourism Market Research Handbook (2017) Ecotourism, Loganville, s. Richard K. Miller & Associates
- Tuğlacı, P. (1995), Tarih Boyunca İstanbul Adaları II, Say Yayınları, İstanbul.
- Tuğlacı, P., (1995). Tarih Boyunca İstanbul Adaları I, Say Yayınları, İstanbul
- Tunçdilek, N. (1987). Marmara Takım Adaları. İstanbul Üniversitesi Deniz Bilimleri ve Coğrafya Enstitüsü Yayınları.No.7.İstanbul
- Türker, O. (2008). Halkiden Heybeliye Bir Ada Hikayesi. Sel Yayıncılık, İstanbul
- Türker, O. (2011). Prinkipo’dan Büyükada’ya Bir Prens Adasının Hikayesi. Sel Yayıncılık, İstanbul
- Uzman, E. N. (1956) “Büyükada’da Sadıkoğlu Villası”, *Arkitekt*, 285, 56/3-4,
- Ünal, N. K. (2009) “Sürdürülebilirlik Kapsamında Ekoturizmin Çevresel, Ekonomik ve Sosyo-Kültürel Etkileri”, *Kastamonu Üniversitesi, Orman Fakültesi Dergisi*:. 146-156.
- Yalçın, B. S. (2007) “50 Yaşında bir Sedat Hakkı Eldem Tasarımı, s. Büyükada Rıza Derviş Villası”, *Mimar. İst*, 26,
- Yılmaz K. (2008). *Cumhuriyet Dönemi’nde Büyükada’nın İktisadi Ve Sosyal Tarihi*. Marmara Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü / İktisat Bölümü / İktisat Anabilim Dalı Y. Lisans Tezi.
- Zeppel, H.(2006) *Indigenous Ecotourism: Sustainable Development and Management*, CABI,

İnternet kaynakları

<https://www.adalardan.net/adalar-nufus-bilgileri/>(E. Tarihi:11 Mart 2023)

<http://www.adalar.bel.tr/ilcemiz-sayfasi/55/>(E. Tarihi:19 Mayıs 2023)

<https://www.adalaragidelim.com/prens-adalari/> Erişim Tarihi: 26.05.2023

- www.finansgundem.com Erişim Tarihi: 26.05.2023
- <https://www.finansgundem.com/foto-galeri/istanbulun-bilinmeyen-adalari-galeri/1297480/6> Erişim Tarihi: 26.05.2023
- <http://www.adalar.bel.tr/ilcemiz-sayfasi/buyukada.html> Erişim Tarihi: 26.05.2023
- <https://www.herumutortakarar.com/riza-dervis-villasi/>
- <https://www.gezgezinsani.com/buyukada-aya-yorgi-kilisesi/amp/> Erişim Tarihi: 26.05.2023
- <https://nomatto.com/resat-nuri-guntekin-evi> Erişim Tarihi:26.05.2023
- <https://adagazetesi.com.tr/buyukadada-ekoturizm-yolu-projesi-basladi.html> Erişim Tarihi: 26.05.2023
- <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/heybeliada-nerede-heybeliadanin-tarihcesi-41259156> Erişim Tarihi: 26.05.2023
- <https://sanal.adalarmuzesi.org/index.php/en/2011/islands-buildings-architects-exhibition> Erişim Tarihi:26.05.2023
- <https://nomatto.com/deniz-lisesi> Erişim Tarihi: 26.05.2023
- https://tr.m.wikipedia.org/wiki/Dosya:Adalar_6974.jpg Erişim Tarihi: 26.05.2023
- <https://nomatto.com/ismet-inonu-evi> Erişim Tarihi: 26.05.2023
- <https://sezer-eser.blogspot.com/2012/03/ne-zaman-yolum-rumeli-hisarndan-gece.html?m=1> Erişim Tarihi: 26.05.2023
- <https://m.bianet.org/bianet/ekoloji/189352-adalari-savunma-zamani> Erişim Tarihi:26.05.2023
- <http://www.adalar.bel.tr/ilcemiz-sayfasi/burgazada.html> Erişim Tarihi: 26.05.2023
- <https://cengizselcuk.com/burgazada-gezi-rehberi/> Erişim Tarihi: 26.05.2023
- https://www.adalarturizm.org/cms/images/06_gezilecek_yerler/burgazada/Aya_Yani_Kilisesi.jpg Erişim Tarihi: 26.05.2023
- <https://www.istanbul.net.tr/sait-faik-abasiyanik-muzesi-istanbul-muzeleri-istanbul-rehberi-117-4/amp/> Erişim Tarihi: 26.05.2023
- <https://www.adalardan.net/adalar-nufus-bilgileri/> Erişim Tarihi: 26.05.2023

<http://www.adalar.bel.tr/ilcemiz-sayfasi/sedefadasi.html> Erişim Tarihi: 26.05.2023

<https://dogadakiler.com/Tabiat-Koruma-Alanlari/istanbul-Tabiat-Koruma-Alanlari/Tavsan-Adasi/> Erişim Tarihi: 26.05.2023

<https://www.birgun.net/haber/birgun-gundeme-getirmisti-kimsenin-gitmedigi-yassiada-ya-seferler-de-iptal-edildi-416142> Erişim Tarihi: 26.05.2023

<https://nomadicniko.com/2012/10/24/buyukada/> Erişim Tarihi: 26.05.2023

